AYLIK
GENÇLİK
DERGİSİ
Haziran'88
82
900 TL
KDV Dahil

YAŞIN

- örgütlenme korkusu, demokrasi korkusudur
- kız-erkek ilişkileri sol içi birey ilişkileri
- balkanlarda barış ve gençliğin özlemi
- sinema, tiyatro yazıları
- büyük kentlerdeki kürt öğrenciler
- komünist gençler birliği moskova il sekreteriyle söyleşi

REJİM İNSANCA BİR YAŞAMA, İNSANCA İLİŞKİLERE KARŞI

KLASİKLERİ OKUMAK GEREK

BU SAYIDA

GENÇLİK COŞKUDUR
Mustafa Okan 3

ÖĞRENCİ HAREKETİNDE GELİNEN AŞAMA VE GÜNCEL GÖREVLERİMİZ 4

ÖRGÜTLENME KORKUSU DEMOKRASİ KORKUSUDUR
Yarın 5

ÜNİVERSİTELERDEN YÜKSELEN SES!
Fatih Güven 6

REJİM İNSANCA BİR YAŞAMA, İNSANCA İLİŞKİLERE KARŞI
Mustafa Okan 8

SOL GENÇLİK İÇİNDE BİREY İLİŞKİLERİ
YÜZ YÜZE BAKMAK OMUZ OMUZA VERMEK
Yasemin Çongar 10

SEVGİYİ, CİNSELLİĞİ SADECE YAŞAMAK DEĞİL SAVUNMAK DA GEREK
Hilal Acar 12

ÖZGÜRLÜKTEN PAYINI DAHA AZ ALAN BİR KESİM: GENÇ KIZLAR
Ayçe Arsoy 13

TÜRKİYE "ESAS OĞLAN" YAPILAMAZ
Erol İnan 14

EKONOMİ... BARIŞ... GENÇLİK YAŞAMI
Ahmet Gürata 15

BÜYÜK KENTLERDEKİ KÜRT ÖĞRENCİLER 16

YENİ AŞAMANIN KİTAPÇIĞI ÜZERİNE BİRKAÇ DÜŞÜNCE
Zekeriya Aytemur 18

TARTIŞMA BANDI:
"SOL İÇİ YENİ İLİŞKİLER BİÇİMİNİN OLMAZSA OLMAZ KOŞULU SOSYALİST DEMOKRASİDİR"
Y. Kemal Gökçe 19

SERVER TANILLI:
"SAVUNDUĞUM SOSYALİZM VE ONUN DEMOKRASİSİDİR."
Söyleşi: Mehmet Bilgin 20

LENİNCİ KOMSOMOL MOSKOVA İL SEKRETERİYLE SÖYLEŞİ:
"CESARETLİ OLMAK ZORUNDAYIZ"
Türkçesi: Ahmet Erhan Çelik 22

15-16 HAZİRAN: BİTMEYEN MÜCADELE
Yılmaz Usiu 23

YAŞAMI DAHA İYİ ANLAMAK İÇİN:

KLASİKLERİ OKUMAK GEREK
Taner Gürel-Yasemin Çongar-Nihat Yıldız-Ayşe Tunca 24

İTALYAN SINIF SAVAŞIM TARİHİNDEN BİR KESİT:
1900 NOVECENTO
Cem Devecioğlu 28

SİNEMADAN BİR OYUN:
"İNSANLARIN AYRINTI OLMADIĞI BİR DÜNYA İÇİN"
Ayşe Tunca 29

OKUMA NOTLARI: PERESTROYKAYI ANLATAN KİTAPLAR
SSCB HALKI NE İSTİYOR? GORBAÇOV NE SÖYLÜYOR?
Özgür Kavak 30

OKURDAN 31

SON GELİŞMELER VE GENÇLİĞİN ÖZLEMİ:
BALKANLARDA BARIŞ
Yalçın Uysal 32

BOLU'DA YARIN'I OKUYAN ÖĞRENCİLERE DİSİPLİN SORUŞTURMASI

BOLU Meslek Yüksek Okulu İşletme 1. sınıfından beş öğrenci hakkında disiplin soruşturması açıldı. Nedeni, YARIN'ın Nisan sayısında yayınlanan söyleşinin okulun yöneticileriyle ilgili yazının fotokopilerini sınıflarındaki tahtaya bularak oluşmuş.

Hakkında soruşturma açılan öğrencilerden Aynur Ülker, ayrıca polisler tarafından Emniyet'e götürülerek sorguland. Sorgulamada, Bolu İdari Bilimler Fakültesindeki öğrenci derneği üyelerinin ve yöneticilerinin isimleri verilerek, Aynur Ülker'in bunlarla ilişkisi olup olmadığı soruldu. Yazıyı YARIN'a kimin gönderdiği, yazıyı yazanlarla İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri arasında arkadaşlık olup olmadığı gibi sorulara da soruldu.

Yapılanlar üzerine kalkıldı. 19 Nisan gecesinden itibaren, İşletme 1. sınıfında bulunan 80 kişiden 78'inin yazılı ve sözlü ifadeleri alındı. Sınıftaki beş öğrenci hakkında "bildiri dağıttıkları yönünde" ifade verildi. Bu ifadeyi verenler, dindar olarak tanınan öğrencilerdi ve "bildiri dağıttıkları" öne sürülen beş kişiyle aralarında oruç tutmamaları nedeniyle bir anlaşmazlık vardı.

Haklarında disiplin soruşturması açılan öğrenciler Aynur Ülker, Metin Çalışkan, Cem Yorulmaz, Hasan Çelebi ve Erdoğan Kabaman'ın sözlü ifadeleri 25 Nisan'da alındı. İfadeleri alan komisyonda M.Ali Çakır, Erdal Yıldız, Adem Bayındır, Okul Müdürü Zeki Aslantürk ile Müdür Yardımcısı Cemil İşleyen bulunuyordu. Bu sözler onlarındı:

"Biz yazının kimin tarafından yazıldığını bilmiyoruz. Yazıyı yazan şu anda burada değil. Ancak sizler bizim evlatlarımızsınız. Sizlere bir şey olsun istemiyoruz. Bu bildirileri İdari Bilimler Öğrenci Derneğinde bastılar. Sizlere dağıttırdılar. Bunu yapanlar kim? Siz de yardımcı olunuz. Bu sorunu böyle çözelim ve. Kurtarsın siz."

Sonunda komisyonun bu tavsiyesi, iki öğrenci üzerinde farklı bir etki yaptı. Cem Yorulmaz'la Hasan Çelebi okulu bıraktılar.

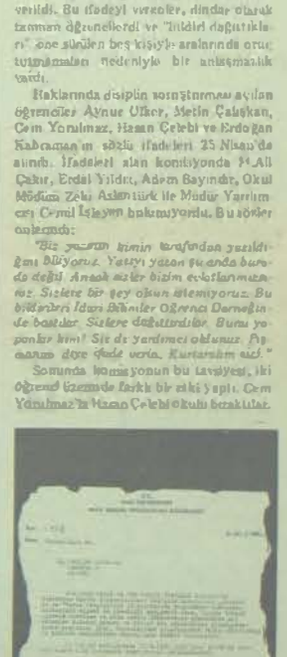

F. ALMANYA'DAN "ÖĞRENCİ"

F.ALMANYA'da öğrenim gören öğrencilerin oluşturduğu Türkiyeli Öğrenci Dernekleri ve Yabancı Öğrenci Temsilcileri tarafından çıkarılmakta olan bir Ortak Yayın Grubu'nca yayınlanmakta olan *"Birlik ve Dayanışma İçin ÖĞRENCİ"* dergisinin ikinci sayısı çıktı. Derginin yazı kurulu adına yapılan açıklamada, öğrenci'nin Türkiye'deki öğrencilere ayrıntılı sayfalar ile onların özerk-demokratik üniversite savaşımlarının yurt dışındaki kamuoyuna duyurulmasının amaçlandığı belirtildi. Yapılan açıklamada ayrıca, dayanışma ve iletişimi güçlendirmek amacıyla Türkiye'deki öğrencilerin ve öğretici derneklerinin ücretsiz olarak Öğrenci abonesi yapılacakları bildirildi. □

IV. İSTANBUL FOTOĞRAF GÜNLERİ

İFSAK'ın düzenlediği Fotoğraf Günlerinin dördüncüsü, derneğin 39. kuruluş günü olan 29 Kasım Salı günü başlayacak. Fotoğraf sergi, gösteri ve toplantıları ile sürecek Günler'in özel bülteni bu yıl Haber Fotoğrafçılığı'na ayrıldı.

Fotoğraf Günleri'nin belirlenen on programında fotoğraf tartışmaları, Fotoğraf Dernekleri I. Ulusal Yarışması, Ozan Sağdıç, 5. Uluslararası İstanbul Fotoğraf Yarışması, FOTOGEN Yarışmaları, İSUP 6. Ulusal Fotoğraf Yarışması sergileri yer alıyor. Aynca, 1988 Yılı Fotoğraf Değerlendirmesi, Usanda Fotoğrafın Kullanım Değeri başlıklı toplantılar düzenlenecek.

Fotoğraf Günleri'nin "Serbest" bölümünde yer almak isteyen fotoğrafçılar 30 Haziran 1988 tarihine kadar *İFSAK Fotoğraf Günleri PK 272 Beyoğlu* İstanbul adresine başvurabilir. □

BALKAN GENÇLİĞİNİN BARIŞ ÇAĞRISI

"ADALET İSTİYORUZ!"

GEÇTİĞİMİZ Şubat ayında Diyarbakır Özel Askeri Cezaevi'nde bazı isteklerinin kabulü için tutukluların başlattığı açlık grevi arasında "cezaevindeki çocuklarımıza insanca muamele yapılıyor. Artık biz de onların yanındayız, biz de mücadele edeceğiz. Gerekirse onların yerini biz dolduracağız ve gerekirse kendimizi yakacağız" diyen bir hükümlü annesiyle yaptığımız röportajı Mart '88 sayımızda Diyarbakır Cezaevi adlı yazımızda yayınlamıştık. Yapılan açlık grevi sonunda tutuklıların bazı istemleri kabul edilmiş, eylem başarıyla noktalanmıştı. Ancak verilen haklarının hâlâ uygulanmaya konmaması sonucunda, Saliha Şener adlı anne 16 Mayıs günü Diyarbakır Belediye Binası önünde, Rahime Şahin adlı bir başka anneyle birlikte üzerine benzin dökerek kendini yakmaya çalıştı. Kalabalık tarafından ateş söndürülerek kurtarılan iki anne "adalet istiyoruz" diye bağırdılar.□

HALKBİLİM DERNEKLERİNDEN BİRLİK ADIMI

7 MAYIS 1988 günü Ankara Fransız Kültür Merkezi'nde BÖLKYUK, HOYEM, HOYEM, KIFAD Halkbilim Derneklerinin ortak düzenlediği "Amatör Halkbilim Derneklerinin Sorunları" konulu açık oturumu yapıldı.

Açık oturumda DTCF halkbilim kürsüsü öğretim görevlisi Doç. Dr. Cevdet Erginer, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Halk Oyunları Şube Başkanı Ahmet Çakır, Halkbilimci Ahmet Şenol, gazeteci Mümtaz İdil, Gösteri Sanatları Derneği'nden Ertuğrul Şenoğlu katıldılar.

Açık oturum sonucunda dört halkbilim derneğinin yayınladığı bildiriyi bu şekilde sunuyoruz:

"Yakından ilgili olanlar bilirler, Ankara'da 25'e yakın halkbilim derneği vardır (ki bunlara çoğunu halk oyunları derneği demek daha doğru olacak). Bu derneklerin yaşamsal ve kültürel açıdan birçok sorunu da ortadadır.

Tüm halkbilim derneklerini kapsayan bu sorunların üzerine niçin birlikte gitmeyelim, düşüncesiyle bir araya gelmeye çalıştık. Tüm derneklere aynı konuda çağrı çıkardık. Ortak şenlikler, ortak gösteriler yapalım, sorunlarımızı tartışalım, diye. Bizler bizlerimize rakip değil, dostlarımız olmalıydık. İlk önce sorunlarımızı tartıştık. Sonra yetkilileri çağırıp, açık oturum şeklinde ortaya koyalım sorunları, dedik ve gerçekten ortak bir çalışma örneği verdik.

İnanıyoruz ki daha sonraları ortak gösterileri, ortak şenlikleri, panelleri daha çok derneğin katılımıyla yapacağız.

Halkoyunları, halk el sanatları, halk müziği, araştırma-eğitim kollarıyla çalışmalar yürüten dernekler neler yapıyorlar?

En azından hâlâ notasyona alınmamış ve belli bir artış mantığı ile tam olarak gösterilememiş halkoyunlarını ve halk oyunları giysilerini şehir merkezlerinde canlı tutuyorlar, gençlerin ilgilerine yanıt veriyorlar. Bu yönleri ile bile azımsanamayacak bir çalışma içindeler nitekim.

Oysa bizim gibi dernekler birer kültür derneğidir. Halkbilim kültürüne sahip olup, bunları üyelere iletme çabasında olmalıdırlar. Fırsatlar oynadıkları halkoyunlarının, halk türkülerinin kültürel işlevini bilme ve iletme uğraşını yermelidirler. Oyundukları halkoyunlarını yorumlarında gözleme olanağına sahip olmalı ve bu konu ile ilgili kuramlardan yararlanabilmelidirler. Giydikleri kostümlerde yöresel araştırma yapabilmelidirler. Halkbilimin konusu olabilecek kaynaklara kolaylıkla erişebilmeli ve günümüze değin yapılan araştırmalara kolaylıkla ulaşabilmeliler ve kendi özgün kitaplıklarını ve arşivlerini oluşturabilmeliler. Üyelerine sağlığa uygun, iyi çalışma ortamlarında, geniş salonlarda çalışmalar sunabilmeliler, dernek merkezlerini kolaylıkla bulabilmeli ve etkinliklerini salonlarda kolaylıkla sunabilmeliler. Tüm bunları yapabilmek için de üye ödentileri dışında mali olanaklara sahip olabilmeliler. Çalışmalar salt eskiyi öğrenmek, halk kültürümüzü öğrenmekte olmamalı. Çağdaş kültüre sahip gençler ilgilendikleri alanlarda yorumlama çalışmaları yapabilmeliler. İşte çalışmalarını günümüzün ve geleceğin kültürünü belirleyeceği inancındayız.

Bu tür derneklerin toplum için gerekliliğine inanıyor ve ilgililerden derneklere kültürel ve mali açıdan katkı istiyoruz. Ayrıca dünyaca merkezi, çalışma ve gösteri salonlarının kolay bulunması ve böylesi ortamların yetkililer tarafından sağlanmasını istiyoruz.

Bizler gençlerin, böylesi çalışmalara yetkin insanlar olacağına inanıyoruz. Ve sağlanacak olan yeterli çalışma ortamlarıyla işlevlerimizi tam olarak yerine getirmek istiyoruz."

YARIN'DAN

Gençlik Coşkudur...

VASİLİ Şukşin'i tanıyor musunuz? Hani şu güzelim öykülerin yazarı Sovyet sinema yapımcısı. Onun öyküleri tam anlamıyla bir "yaşamak tutkusu"dur. Sanatının öykülerinden biri şöyle başlıyor: "Yazın öyle anlar olur ki, pelin ağaçlarının kokusu tanrı gibi duyulabilir. Hele geceleri. Ay sır, ormanlık dingindir. Gene de birşey vardır ama insanın kendisinin herşeyin üstünde olduğunu hissettiren, insanı gerçekten ürpertir..." Türkçeye acıklayamadığımız gizli bir coşkunun etkisiyle titrer. Yaşamımızda böyle daha pekçok şeyin olmasını dileriz.

Bu, hepimizin zaman zaman yaşadığı bir duygudur. Hele de gençlik, ömrümüzün bir coşku kaşığı yüreğimiz. Ama bu nedenle bir coşku değildir. Böyle olduğu için de "açıklayamadığımız gizli coşku"nun yaşamdaki kaynaklarını bulmamız uzun sürmez. Hatta çok geçmeden bu kaynakların yaratıcısının kendilerimizin başkası olmadığını görürüz.

Geçtiğimiz 8 Mayıs akşamı işte böyle bir coşkuyla doluydu. Federal Almanya'daki iki işçi federasyonu DİBAF ve FİDEF'in birleşme kuruluşu tamamlanmıştı. Bir yıldır süren yoğun çalışmaların ardından işçi sınıfının coşkulu kuruluş geleceğe ilişkin umutlarımızı tazeliyen, güven veren yepyeni bir adımdı. Ve bu özelliğiyle çok geniş bir çevrenin ilgisini çekiyordu. Birleşme kuruluşuna iki federasyon adına sunulan ortak raporda bu adım şöyle ifade ediliyordu: "... birleşme sürecinin bir aşaması olmaktan çıkarak sonuçlandığı böyle bir kuruluşun, halkı olarak dikkatleri üzerine çekmektedir."

Kuruluşun gerçekleştiği tarihlerin Türkiye demokratik öğrenci hareketinin de büyük mücadelelerinin somutlandığı günler olması, ortak raporlaki "yeni ve daha güçlü birleşmelerin imkansız olmadığı" düşüncesini sanki anında doğruluyordu.

Birleşme süreci içinde yaşanan tartışmaların son derece verimli olduğunu gösteren iki şey var. Biri kuruluşa sunulan ortak rapor, diğeri de kuruluşun kendisi.

Raporun sahip olduğu derinliği ve kuruluşta esen havayı dergimizin kısacık zamanı içine sıkıştırmak istemiyoruz. Ne varki, kuruluşa hükettiği ağırlıkta yer bu sayımızda yetinmemiz de derginizin hatkıya girme tarihinin yakınlığı nedeniyle olmaksız. Bu nedenle FİDEF-DİBAF birleşmesine ilişkin ayrıntılı değerlendirmemiz Temmuz sayımızda yeralacak. FİDEF ve DİBAF'ların örgütlerini birleştirmekten duydukları coşku ve sevinci aynı duygularla paylaşıyoruz. Ve temsilci onların sesine katarak "yaşasın birlik" diyoruz.

HAZİRAN sayımız Yarın'ın yeni biçimiyle çıkan beşinci sayısı. Okurlarımızın, düşüncelerimizi ve çalışmalarımızı zenginleştiren eleştirilerine teşekkür ediyoruz. İzlediğimiz çizgiyi sürdürmekte ısrarlı olduğumuz bu içerik ölçüsü daha güzel bir Yarın oluşturmak için yoğun çalışma günleri olarak değerlendireceğiz. Bu gelişme çizgisini her yeni sayımızda, onun her sayfasında, her satırında yansıtacağız. Bunun demokrasinin kazanılması mücadelesinde üstlendiğimiz sorumluluğun gereği olarak görüyoruz. Ayrıca, demokrasi mücadelesinin dinamik bir unsuru olan gençliğin yükselen mücadelesi, gelişip aşamayla bütünlü olarak çalışmalarımızı da yeni bir evreye getirmek, yenilemek, geliştirmek ve zenginleştirmek gereğini önümüze koyuyor. Bunu aynı zamanda yeni politik kültürün de gereği olarak görüyoruz. Bundan sonra derginizin geniş çalışmasına yönelik daha çok görüş ve yaklaşımına yer vererek bu yönündeki çerçevesinde yeni bir adım daha atmış olacağız. İnanıyoruz ki, yaşamın renklilliği, yaşamın içindeki farklı olgulara bir bütün olarak bakmaya zorunlu kılıyor. Bu nedenle "Tartışma Bandı" adı altında daha çok görüş ve tartışmanın ortaya konulmasına olmasına gelen özeni gösterecektir. Yeni Ayşime dergisi yazarlarından Y. Kemal Gökçe'nin yazısını da tartışmaya açılmak üzere sitemizi bir örneği olduğuna inanarak yayınlıyoruz.

YARIN her yeni sayısını, yaşama yok boşuna insan olmak gerçekliğiyle bakarak hazırlıyor. Sayın Server Tanilli'nin gençlik ve demokrasi üzerine yaptığımız söyleşinin de okuyucularımızın yaşama bakışına yeni pencereler açacağına inanıyoruz. Kürt gerçeğini yaratığımız söyleşiler sırasında kabul edilmeyen, kültürel yükseltmeye çalışan bir ulusun gençliğinin bugüne ve geleceğe bakışlarını yansıtmaya çalışıyor. "Rejim insanca bir yaşama, insanca ilişkilere karşı" ana başlığı altında hazırladığımız bölüme özellikle dikkat çekmek istiyoruz. "Klasikleri okumak gerek" önermesini çoğu kez tekrarlıyoruz. Bu sayımızda hem bazı klasikleri kısaca tanıtmaya çalıştık, hem de bu önermeye ilişkin görüşlerimizi ortaya koyduk.

YENİ, coşkulu günleri birlikte yaratmak dileğiyle...

Sevgi ve dostlukla...

mustafa

Sahibi: SAMİ ALPTEKİN • Sorumlu Yazı İşleri Yönetmeni: MUSTAFA OKAN • Genel Yayın Danışmanı: TANER GÜREL • İdari Müdür: VALÇIN UYSAL • Haber Sorumlusu: REYHAN SUNAL • Büroları: İSTANBUL: BÜLENT ERYILMAZ-FAİK KOZAK-Ewerd Sok. Pehlivanlar İşhanı No. 17 Kat: 4 Cemberlitaş • CEMAL YILMAZ-Mahfuzan Sok. Aral İşhanı No. 3/20 Kat:3 • İZMİR: MAHMUT EŞİTMEZ - 846. Sok. Erdemir İşhanı No. 36/2 1 Beyler-Konak • Yurtdışı İrtibat: GURBAN UÇKAN - Box 38045, 10064 Stockholm • F.Almanya: MEHMET BİLGİN - Marien Str. 26 Düsseldorf 1 • Hollanda: RAMAZAN EKİNCİ - Postbus 820, 6040 AJ Roermond • İsviçre: SERHAT ATAMAN - Postfach 954 8951 Fahrweid, Schweiz • Kıbrıs: SEVGÜL ULUDAĞ - 28 Nolu Avrupa Sokak, Lefkoşa • Abone Koşulları/Yurtiçi: Yıllık 6000 - 3 Aylık 1700 TL • Yurtdışı: Yıllık: 45 DM - 24 OM - Ten Sana: 5 DM • Grafik: ŞÜKRAN DERİŞ • Basıldığı Yer: Daily News Ofset Tesisleri • Grafik Düzenleme: Yarın • Dağıtım: Bir Dağıtım • Yönetim Yeri: Sağlık 2. Sok. 36/7, Kolej-Ankara • Yazışma Adresi: P.K. 223 Kızılay - Ankara • Posta Çek No: 164860 • Tan Kooperatifinde Dış Kapak: Tam Sayfa: 300.000 / Yarım Sayfa: 175.000 / Ceyrek Sayfa: 95.000 - İç Sayfalar: Tam Sayfa: 225.000 - Yarım Sayfa 120.000 / Ceyrek Sayfa: 70.000 •

Baskı Tarihi: 7.6.1988

öğrenci hareketinde gelinen aşama ve güncel görevlerimiz

I

Rejimin baskı ve engellemelerine karşı mücadelede yaşanan süreç demokratik öğrenci hareketi içinde yeni bir aşamaya gelindiğini ortaya çıkardı. Öğrenci gençliğin eylemleri genel bir canlanmanın işaretleri, demokratik öğrenci hareketlerinin sahip olduğu potansiyelin ve ulaşılan yeni ve üst konumların göstergesi oldu.

Şimdi ele alınacak görev, bu olguyu en verimli biçimde değerlendirebilmek, böylece yeni aşamanın önümüze çıkardığı yeni sorunları güçlerimizi büyüterek çözmek ve demokratik öğrenci hareketini daha ileri bir düzeye ulaştırabilmektir.

II

Burada ortak denetimlerinin gösterdiği doğrultuda yığınlara ve yığın örgütlerine yeni, daha kapsamlı bir anlayışla yaklaşmanın gerekliliğinin kavranması önem kazanıyor. Özellikle son yıllarda geniş gençlik yığınlarında ortaya çıkan değişiklikleri kavramak gerekiyor. Buna uygun olarak her politik eğilimden ya da politikleşmemiş tüm öğrencilere onların en güncel sorunlarından çıkarak sadece mücadele ve onları aşmamız bileşmemiz bir örgütlenme anlayışının yerleşmesi için çalışmak gerekiyor. Burada merkezde olan görev öğrenci gençliğin örgütlenmesini kazanmak ve geliştirmektir.

Rejimin öğrenci gençliği depolitize etme, örgütsüzleştirme ve pasifleştirme çabaları esas olarak sonuçsuz kalmıştır. Öğrenci gençlik YÖK'ün baskı ve uygulamalarına karşı çıkarılan savunmak için hâlâ ufaklı bir dizi çaba ve demokleşme hakkını kullanma çabaları ile ileriye doğru önemli adımlar atmıştır. Öğrenci dernekleri, eylemlerinin çeşitli düzeylerde koordinasyonu ve birliği için gerek örgütlenme, gerek yayın alanındaki çabalarla ilişkilenmeyecek bir dönemi birlikte geçirmiştir.

III

Yaşanan süreçte öğrenci gençlik kendi sosyal doyuma, çıkarlarını korumaya ve örgütlenme hakkını, rejimin kontrol altına alma çabalarına karşı güçlü tepkisiyle göstermiştir. Şimdi öğrenci hareketinin yaygınlaşması, çeşitlenmesi ve koordinasyonunun daha bir üst düzeye doğru geliştirilmesi için çabalar yoğunlaştırılmalıdır. Bu, şimdiden kendini tekrar geniş ölçüde toplumsal bir güç olarak kabul ettirme yolunda önemli adımlar atmış olan öğrenci hareketinin iktidarın saldırılarını püskürterek kökü ve kalıcı bir düzeye yükselmesi için bugünde düşen görev olarak belirliyor.

Eylemlerin öğrenciler içerisinde doğurduğu etkiden öğrenci derneklerinin yaygınlaşmaya ve kurumsallaşmaya için yararlanmak gerekiyor. Bu ancak öğrenci derneklerinin, öğrencilerin yakın sorunlarına sahip çıkmaların, bu doğrultudaki çalışmaların genişletmeleri ile olanaklıdır.

Demokratik öğrenci hareketinin, öğrenci derneklerinin güncel sorunu olan ilkiden saldırılarına karşı koymaşı için de bu doğrultuda çabaları yoğunlaştırmak gerekiyor.

IV

Bugünkü aşamada demokratik bir öğrenci hareketi yaratma mücadelesinde öğrenci gençliğin (yani) örgütlenmesini, öğrenci derneklerini geliştirmek ve güçlendirmek ana görevimiz olarak güncelliğini koruyor. Her öğrencinin derneklere üye olması için, politize olmayan öğrencilerin derneklere üye olması için çalışmak gerekiyor. Öğrenci dernekleri politize olmuş gençlik gruplarının değil, bütün öğrenci gençliğin kendi çıkarları için kullanacakları araçlar olarak tanımak, böyle kavramak gerekiyor. Öğrenci dernekleri bir fakültede, her yüksek okulda öğrencilerin ödemeler bir bütünün kapsayacak, sağlamca ayakta kalabilecek düzeyde örgütlenmesi sağlanmalıdır.

Dernek faaliyetlerinin öğrenci gençliğin sorunlarıyla, onların ilgi alanlarıyla bağlı olmasına dikkat edilmelidir. Staj ücretleri, harçlar, disiplin yönetmelikleri, kantin, yurt, vb. sorunlar hep gündemimizde olmalıdır. Hangi sorunlara en geniş hareketlenmeyi yaratacağı, ancak öğrenciler içerisinde onlara kadar varan geniş tartışmaların yaygınlaşmasıyla ortaya çıkabilir ve böylesi geniş tartışmalar daha geniş öğrenci yığınlarının katılacağı eylem biçimlerinin ortaya çıkmasına yardımcı olur. Öğrencilerin kendi sorunlarını ve çözüm yollarını tartışabilmesine olanak ve ortam yaratılmalı ve alınacak kararların geniş öğrenci temsilcilerinin kendi kararları ve görüşleri olarak ortaya çıkması sağlanmalıdır.

Bu nedenle dernekler de sizi demokrasi için çalışılmalıdır. Dernek yönetimleri her türlü dayatmacılıktan kaçınmalı, yönetimlerin görevi yapılması gerekeni saptayıp açıklamak değil, üyelerin geniş katılımıyla kararın ulaşılmasını ve uygulanmasını sağlamaktır. Bugünkü aşamada bu büyük önem taşıyor.

V

Demek yönetimlerinin olanaklı olduğunca geniş güçlü temsil etmeleri, hor bağlı bir grupta yer almayan aktif ve sayın öğrencilerin de yönetime gelmesinin sağlanmasına dikkat edilmelidir. Amaç geniş öğrenci yığınlarının kendilerine yakın gördüğü, kendisini temsil ettiğine inandığı bir yönetimin olmasıdır. Yoksa geniş yığın hareketlendirilemez.

Öte yandan demokratik öğrenci hareketi içindeki tüm güçlerin hep birlikte öğrenci gençliğin önemli olarak belirmesi, demokratik öğrenci hareketinin birliğini pekiştirmenin yanısıra, solun geniş birliğine de büyük katkı sağlayacaktır.

VI

Öğrenci hareketi içinde gelişebilecek dar, rekabetçi, birbirinin varlığına hoşgörüsüz yaklaşımlara karşı en etkili tutum öğrenci gençliğin birlik gereksinimini öne çıkarmak ve birliği savunmaktır. Bu anlamda da tüm gruplar her düzeyde mutlaka birlikte çalışmayı hedeflemelidir. Demokratik öğrenci hareketi içerisindeki gruplar ne kadar çok birimde ve konuda ortak işbirliği yapma, öğrencilerin sorunlarına ne kadar fazla eğilebilirse, hareketin çok başlı hale gelmesi o kadar kolay önlenebilir.

VII

Öğrenci hareketini, öğrenci derneklerini iktidarın saldırılarına karşı koruma, onun sağlamca genişlemesi, birliğinin ve eylemliliğinin yükseltilmesi önem kazanıyor. Bunun yolu, temelli, öğrencilerin içinde her konuda olabildiğince geniş demokratik bir tartışma ortamının yaratılmasıdır. Ancak demokratik bir tartışma, ortak çıkar ve sorunlarını bilince çıkmasına sağlayabilir. Böylece belirsen ortak eğilimler veya baskılamalarla bağlı olarak oluşan tepkisel tavır ve davranışlara değil, ortak çıkarlara dayanan bilinçli ve demokratik irade doğrultusunda gençliğin geniş kitlelerinin eylemi, bu anlamda ortak kararlar temelinde birleşik merkezi hareketi sağlanabilir. Gençliğin ortak kararlara ulaşmasının, birleşik eylemini ve merkezi hareketini sağlayacak tek yol en geniş, demokratik, dostça eleştiri ve sonuna kadar tartışmadır.

Ancak böylesi kararlar öğrencilerin, onun örgütlerinin, girişimlerinin önünü açabilir, yol gösterebilir. Platformlar ve ortak yayınlar da böylece yol gösterici ve koordinasyon işlevini daha iyi yerine getirebilirler. Bunda temel tutumlara, öğrenci hareketinin birliğine önemsiz yaklaşımların, aymazlığın gösterilecek tutumlara ortam oluşturmaya izin vermemek ortak görevdir.

Öğrenci derneklerinin faaliyetlerinin ülke çapında koordine edilmesi için şimdiye kadar sürdürülen çabalar yukarıdaki demokratik ve birlikçi anlayış ile sürdürülmelidir.

VIII

Öğrenci gençliğin depolitizasyonu demokrasi mücadelesiyle aşılmaya bağlıdır. Toplumsal yaşamın bu alanında demokratikleşmeye, öğrencilerin demokratik katılımına ilişkin ilkeler, üniversite yönetiminden devletin politikasına kadar her alanda demokratik katılım talebi bugünkü aşamada gençliğin depolitizasyonu kıvamının ana doğrultusudur. Öğrenci gençliğin mücadelesi demokrasi mücadelesine böyle bağlanacaktır.

Örneğin: "Özerk ve Demokratik Üniversite" konusunda bir fakültenin her sınıfına girecek, çok çeşitli araçlarla desteklenecek geniş bir tartışma, öğrenci gençliğin kendi üniversite-eğitim anlayışını sorgulayarak hazırlaması, 18 yaşa oy, 21 yaşa seçilme hakkı konusunda örgütlenecek bir kampanya, eğitim ve öğretmenlere bütçeden ayrılan payın artırılması istemiyle meclisine ilettiğimiz, vb. bağımsız reis gülükçe artan gençliğin kendi desteklediği talepler ile rejimin politikası arasındaki uçurumu göstermek, böylece de onun depolitizasyonu kırmanı sağlayabilir.

IX

Öğrenci gençliğin hakkı eylemlerine geniş bir kamuoyu desteği sağlanmasına başarı umut ödünmemelidir. Onun için kamuoyu oluşturmak sürekli bir çalışma haline gelinmelidir. Basın, parti ler, sendikalar, odalar, aile-baba ve akrabalar, öğrencilerin hedefin ilişkide oldukları esnaflar, vs. sürekli öğrencilerin sorunları, eylemlerinin amaçları konusunda aydınlatılmalı, destek ve yardım istenmelidir. Kamuoyu her zaman yeniden öğrenci gençliğin yanına kazanılmalıdır.

Aydınlarla ilişkiler güçlendirilmelidir. Yalnız açık solcu aydınlar değil, daha geniş aydın kesimler gençliğin duyarlı durumuna getirilmelidir.

Onların yirminci yüzyılın bağrında hala yaşatmaya çalışıkları karanlığa gömülmeyen, çağın toplumsal, bilimsel gelişmişlik düzeylerinin gereklerini kavrayan aydınlık bilince sahip genç insan, bugün Türkiye'de siyasal ve sendikal örgütlenme özgürlüğünden yanadır. Örgü fobisi, iktidarın ekonomik politikalarını ve onun tüm sosyal, siyasal bileşenlerini muhalefetsiz yaşama geçirememekten duyduğu korkudur. Demokrasi karşıtlığı giderek daralan bir azınlığın çıkarlarının zedelenebileceği korkusudur. Evren-Özal yönetiminin korkulu düşüdür.

ÖRGÜTLENME KORKUSU DEMOKRASİ KORKUSUDUR

Yeni bir yüzyıl yaklaşıyor. Her biri insan düşüncesi ve eyleğinin birikimine dayanan önemli ilkeler, yeni'ler yaşandı bu yüzyılda Gelişmenin zamanla düzenli oranlarda değil, kendini katlayarak artan hızı içinde, büyük dönüşümler gerçekleşti. Tarih, şimdiye dek hiçbir yüzyıla olmadığı kadar çok sayfa ayıracak yirminci yüzyıla, ilk sosyalist devrimi, ilk atom bombasını, aya ilk insan insan ayağını yazacak. Dünya coğrafyasından toplumların yapısına, insanların yaşam biçimine dek birçok değişikliği anlatacak.

Yirminci yüzyılda insan yaşamının kazandığı yeni biçim, yaygın bir örgütlülüktür. "Düşünen, konuşan, gülen varlık" olan insan kendini artık "örgütlenen varlık" diye de tanımlıyor. Yirminci yüzyıl insanı, daha iyi yaşama savaşını şu ya da bu anlayışla, şu ya da bu kadar insan için ya da yalnızca kendisi için mümkün görse bile, koşulları ona, diğer insanlarla birlikte ortak amaçlarda, ortak çalışma alanlarında ve dışında birarayagelmenin zorunluluğunu duyuruyor. Bugünün insanı, hızlıca, her birimize, yaşamı kavradıkça bu zorunluluğu da yaşayan, kavrayan, geliştiren bir süreçe kanlıyoruz.

Yirminci yüzyıl, aynı zamanda, ortaya çıkardığı ilkeler, yeni'leri bilimsel teknolojik gelişmenin başdöndürücü hızında, toplumsal değişimin ivmesinde sınayan, değiştiren, karşılım yaratan, yeniden gözden geçiren bir düşünce toplumunun yüzyılı. Çatışma ve çelişki içinde toplumsal bilincin tüm biçimler, gelişmeye açık bir yolda ilerliyor. Sosyalizm düşüncesi ve pratiği için böyle bu. Sanatta gerçekçilik için, sosyolojide biteyselleşme kavramı için böyle. Toplumsal yaşama katılımın bir biçimi olarak örgütlenmeye ilişkin anlayış da değişim geçirdi, geçiriyor. Örgütlenme anlayış ve yöntemleri akan zamana uyum sağlamak için değişerek, azmel bir tercihinin değil, nesnel koşulların gereği olarak varlığını sürdürüyor. İnsanlık, bilimsel teknolojik gelişmenin ışıltısında, her geçen gün hem sorunlarına daha yetkin çözümler üretebiliyor, hem de yeni ve daha karmaşık sorunlarla karşılaşıyor. Yeni sorunlar birarayagelme düşüncesini güçlendiriyor. Toplumlara ve dönemlere göre değişen siyasallaşma düzeyine bağlı olarak yaygınlaşan siyasal örgütlenmelerden sözetmiyoruz yalnızca. Ortak çalışma, üretim, eğitim-yaşamı, estetik, kültürel, bilimsel ortaklaşmalar; boş zamanları değerlendirmeden, ilişkiyi kurmaya, kadın olmaktan kaynaklanan sorunlara, kiracı olmaktan kaynaklanan çıkarlara kadar pekçok şey birleri birarayagetirebiliyor. Alanına göre farklı örgütlenme biçimleri, amacına göre farklı örgütlenme anlayışlarına görünüyor bize. Yirminci yüzyılda "bilbul severler derneği" ya da "Jane Austen'i severler derneği" gibi dünya çapında yaygınlaşmış örgütlenmelerin varlığı öyle görünüp geçilecek değil, üzerinde durup düşünülmesi gereken bu olgu. İnsan, diğer insanlarla ortak noktalarını yakalayıp zenginleşmeyi bilen hir varlık.

Örgüt ve örgütlenme kavramını, insan'la, insanca bir yaşam'la birbirine bağlı düşünmek gerekiyor. İnsanın manevi ve fiziksel varlığını yaşatmaya yönelik örgütlenme hakkını savunmak, yüzyılımızın önceki yüzyıldan devraldığı zenginleşmedir, gelip geçiler ya da mutlak değil ama gelişen içeriğiyle kalıcı olan demokrasinin gereği. Yüzyılın ilk'i olan sosyalist sistemin gelişmesi için bile hava kadar su kadar gerekli olan demokrasinin.

İnsanın düşünmesine, konuşmasına, gülmesine karşı olanlar (Engizisyon'dan yüzyılımızın faşist diktatörlüklerine kalar) nasıl insana karşı konumdaysalar, örgütlenmeye karşı olmak, kendisinin/nden farklı fikirleri savunan örgütlenmelere tahammülsüzlük göstermek, başkalarının örgütlenmesinden korkmak da aynı konumu gösteriyor demokrasi düşmanlarını. Türkiye'deki rejim her geçen gün biraz daha işliyor bu insanlık suçunu. Açmazları büyüyor.

Geçtiğimiz ay, Evren-Özal yönetiminin demokrasi karşıtlarının daha da açık seçik ortaya çıktı. 28 Nisan'da İstanbul Üniversitesi'ndeki polis-sivil işbirliğinin somutlandığı olaylar, 1 Mayıs'ta polis terörü ve ardından öğrenci derneklerini kapatma girişiminin ilk kez Bakan'ların, Valilerin ağzından açıkça istenmesi bunlar... Öğrenci gençlik, bu kez daha insanca bir yaşam çabasına vurulmak istenen darbeyle karşı karşıya.

Öğrenci dernekleriyle üç yıldır uğraşıyor rejim. Örgütlenme hakkını yasalarla, fiili olarak, polis terörüyle, beceriksiz bürokratik engellemelerle yoketmeye, sakatlamaya çalıştı. Bu kez seçilen yöntem, İsmail Dayı'nın yaşa ilişkin karşı gerçekleştirilen dönüşten, öğrenci gençliğin örgütlenme hakkına sahip çıkma bilinci olduğu bilgisinden alınan dersle daha ustalıklı, daha alaniydı. Bir anda, birkaç kaldan, öğrenci derneklerini kamuoyu gözünde nizamsız sinsi yoluna gidildi. Çıkarlar, "öğrenci dernekleri öğrencilerin bünde bulunu temsil ediyor" dediler. Oturdular masalarına, "öğrenci derneklerini gizli örgütler yönetiyor" dediler. Kalkarlar, çizdiler, bükülüdüler, "öğrenci derneklerini yöneten gizli örgütler dergilerinde şöyle bir yazıyor" dediler. İyice kızıl'lar, "dernekler öğrencilerin örgütlenme hakkını engelliyor" dediler.

Örgütlenme korkunu her sözlerinden taşıt. Bir yandan, demokrasiden yana görünmeyi, öte yandan öğrencilerin demokratik hareketini "demokrasi kendisi" gibi göstermeyi, sekiz yıl önceşinin bilinen terzisinin iskambil kağıtları gibi üst üste kurmaya çalıştılar. İnsan beynini aşkınsına manıpülasyonu, insanca bir yaşamın içeriğini değiştirmeyi, insanca bir yaşamın içeriğini değiştirmeyi, insanca bir yaşamın içeriğini değiştirmeyi

ÜNİVERSİTELERDEN YÜKSELEN SES

Fatih Güven

28 NİSAN 1988

28 Nisan 1988 sabahı İstanbul Üniversitesi'nin merkez binasında bulunan öğrenciler az rastlanır bir coşkuluğa tanık oldular. 1960 yılının 28 Nisan'ında polis kurşunlarıyla öldürülen Orman Fakültesi öğrencisi Turan Emeksiz'i anmaya hazırlanıyorlardı.

Saat 11.00 sularında Siyasal Bilgiler Fakültesi kantininde bir polis ikinci sınıf öğrencisi Zeki Sarı'ya kasıtlarla bulunan arkadaşlarının onlarla laf atarak tacize bulunduğu sırada bu durumdan rahatsız olan öğrencilerle, sarkıntılık eden polis arasında tartışma çıktı. Polisin saldırgan tutumunun sürmesi üzerine öğrenciler toplu halde SBF Dekanı Cumhur Ferman'la görüşmeye gittiler. İstemlerini "can güvenliklerinin sağlanması ve saldırgan polisin üniversiteden uzaklaştırılması" olarak dile getirdiler. Buna karşı dekanın yanıtı "Olur böyle şeyler, onlar da genç, siz de gençsiniz. Polisin tavrını onlarla karşılayın ve onlarla kardeş kardeş yaşayın" oldu.

Kantine ferî dönüş öğrenciler, idarenin ve polisin tavrını sergileyen konuşmalar yaparken, polis de yerli öğrenciyi gözaltına aldı.

Olay kısa sürede okulda duyulunca saat 13.00 sularında iki bine yaklaşan öğrenci İ.Ü. Rektörü Cemil Demiroğlu ile görüşmek üzere rektörlük binası önünde toplandı. Rektörle konuşmak istediklerini söylediler. Rektör ve makamında yoktu.

Rektörün gelmesini binanın önünde bekleyen öğrenciler polisin saldırısına karşılık konuşmalar yaptılar. Turan Emeksiz'i andılar.

Aradan yarım saat geçmesine rağmen Rektör gelmedi. Bunun üzerine öğrenciler dağılma kararı aldılar. Bu sırada çevrede bulunan çevik kuvvetler öğrencilerin bulundukları alanı sardılar. Öğrenciler dağılmak üzereyken çevik kuvvetler saldırıya geçtiler. Öğrenciler saldırıyla Rektörlük binasının kapısından zorla içeriye sokuldular. Yaklaşık üçyüz kadar öğrenci rektörlük odası ve çevresindeki odalara girdiler, kendilerini saldırıdan için kapıları kilitlediler.

Öğrencilerin içeriye girmesinden rektörlük binasına giren polis odaları sardı. Kapıları kırarak odalara girdi. Yüz elli sekiz öğrenciyi gözaltına aldı.

29 NİSAN 1988

28 Nisan günü başlayan olayların yankısı 29 Nisan günü de devam etti. Sabahın erken saatlerinden itibaren İ.Ü. Merkez Binası önünde toplanan öğrenciler, diğer saatlerde de Siyasal Bilgiler Fakültesi önünde toplandılar. Rektörlük önünde oturup, rektöre görüşme talep ettiler. Ancak Cemil Demiroğlu yine yerinde yoktu. Öğrenciler aklarak bir buçuk saat rektörlük önünde oturdular, konuşmalar yaptılar.

Yapılan konuşmalara ağırlık, bir önceki gün yaşanılan olayların değerlendirilmesi ve üniversite gençliğinin öz örgütleri olan derneklerinin kapatılması, işkencenin toplumun bilfiiyle aktarılmasıydı.

"Yaşasın özerk-demokratik üniversite mücadelemiz" sloganları ile kesilen konuşmalarda sürekli vurgulanan nokta, öğrenci derneklerinin yaşatılmasıydı.

Oturma eylemi sırasında en çok yinelenen slogan "Öğrenciler Sağolsun!" idi. Nitekim bu sloganın her yinelenişinde toplulukta yeni katılımlar oldu. Başlangıçta 700 kişi civarında olan kitle bu slogan sonucunda 1500'e yaklaşan bir sayıya ulaştı.

İ.Ü. Bahçesinde düzenlenen ve bir forum niteliği taşıyan toplantıdan sonra öğrenciler toplu halde İstanbul Tabipler Odasında düzenlenen basın toplantısına katıldılar. Toplantıda öğrenci derneklerinin, gençlik dergilerinin ortak açıklamalarına okundu.

"İstanbul Dernekleri" imzasıyla okunan açıklamada, "Polis, üniversitede muhtemel hareketlilik olaylarını önlemek için değil, başta öğrenci derneklerinin üyeleri olmak üzere özgürlük taleplerini dile getiren herkesi sindirmek için bulunuyor. Öğrencilerin, öğretim üyelerinin ve üniversite çalışanlarının örgütlenmesini, acil ve demokratik taleplerini dile getirmesini önlemek için bulunuyor." deniliyor ve öğrenci olmayanların üniversitelerden derhal çıkarılması talep ediliyordu.

Dergiler adına yapılan ve Yarın, Gün, Yeni Ortak, Gençlik Dünyası, Yeni Aşama, Alüstad, Güneş, Çağrı, Demokrat Arkadaş, dergilerinin temsilcilerinin yer aldığı açıklamada ise olaylar sırasında basına çarpık yansıtılan sorunlara dikkat çekiliyor, dekanın, rektörün ve DGM Savcı Yardımcısı'nın tavrı kınanıyordu.

Basın toplantısından sonra olayları valilik nezdinde protesto etmek için valiliğe yürüyen 2000'e yaklaşan kalabalık, yine polis kordonu ile karşılaştı. Çevre yolları kesen polis, yürüyüşe izin vermedi ve çevik kuvvetler yine saldırdılar. Öğrenciler dağıldılar.

Aynı gün İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi'nde 150 kişinin katıldığı bir forum yapıldı. Dernekler ve gençlik üzerindeki baskıların kınandığı konuşmaların yapıldığı forum sırasında polis müdahalede bulunmadı.

29 Nisan gününün öğle saatlerinde, İTÜ ve Yıldız Üniversitelerinde de eylemler yapıldı. Arkadaşlarının serbest bırakılmasını isteyen öğrenciler Yıldız Üniversitesi'nde kantin kınamaları yaptılar ve okul içinde yürüyüş düzenlediler. İTÜ Ayazağa Kampüsü'nde de 200 kadar öğrenci kantinde gazetaları kınayarak slogan attılar ve dağıldılar.

Ankara'da ODTÜ öğrencileri "öğrencilere yönelik baskıları ve örgütlenme özgürlüğü önündeki engelleri" düzenledikleri 150 kişinin katıldığı bir basın toplantısında dile getirdiler. ODTÜ'lü öğrenciler saat 12.30 sularında yarım saat süren bir oturma eylemi yaptıktan sonra ODTÜ Öğrenci Derneği Yönetim Kurulu üyesi bir öğrenci basın açıklamasını metinden okudu. Basın toplantısına SHP Milletvekili Veli Yıldırım ve İlhami Okçuoğlu katıldılar.

Gazi Üniversitesi'nde öğrenciler rektörlüğün önünde "Ramazan dayaklarını" protesto oturuşu yaparken polis saldırısına uğradılar. Polis tarafından dağıtılan öğrencilerden altısı gözaltına alındı.

Samsun 19 Mayıs Üniversitesi'nde okuyan bir Diyap öğrenci de rektörlük binası önünde oturarak İstanbul'da gözaltına alınan arkadaşlarının serbest bırakılması için oturma eylemi yaptılar. Oturma eylemi sırasında konuşan 19 Mayıs Üniversitesi Öğrenci Derneği Yönetim Kurulu üyesi bir öğrenci rektör yokken yerine polisin baktığını söyledi.

3 MAYIS 1988

Üniversite öğrencileri İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Kırıkkale, Diyarbakır, Van ve Eskişehir'de kendilerine eşitlemli bir biçimde yöneltilen baskıları kınayan, gözaltına alınan arkadaşlarının serbest bırakılmasını isteyen ve Van 100. Yıl Üniversitesi'nde faşist katiller tarafından öldürülen M. Şirin Tekin'i ölüm yıldönümünde anmak amacını taşıyan eylemler düzenlediler.

İstanbul Yıldız Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu, İ.Ü. Tıp Fakültesi öğrencileri yemek boykotu ve oturma eylemi yaptılar.

Aynı saatlerde İstanbul Üniversitesi Turan Emeksiz Yemekhanesi'nde toplanan 400 kadar öğrenci yemek boykotu yaptılar. Yemeklerini alarak yemeyen öğrenciler yemekhanenin ayrılıklarından sonra koridor halinde sloganlar atarak rektörlük binasının önüne kadar yürüdüler. Öğrenciler önde bir çember oluşturacak biçimde yarım saatlik bir oturma eylemi yaptılar.

Ankara'da Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler, Basın Yayın Yüksek Okulu, Hukuk, Eğitim Bilimleri ve Dil Tarih Coğrafya Fakültelerinde, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Ticari İlimler Fakültesi ve Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenciler yemek boykotu yaptılar.

A.Ü. Hukuk, Siyasal Bilgiler, Eğitim Bilimleri Fakültesi öğrencileri yemek boykotunun ardından yürüyüşe geçerek, tek bir yürüyüş kolu oluşturduktan sonra Eğitim Bilimleri Fakültesi önünde toplandılar. Slogan atan öğrenciler daha sonra dağıldılar.

Samsun 19 Mayıs Üniversitesi'nde okuyan bir Diyap öğrenci de rektörlük binası önünde oturarak İstanbul'da gözaltına alınan arkadaşlarının serbest bırakılması için oturma eylemi yaptılar. Oturma eylemi sırasında konuşan 19 Mayıs Üniversitesi Öğrenci Derneği Yönetim Kurulu üyesi bir öğrenci rektör yokken yerine polisin baktığını söyledi.

Ankara'da yapılan bir diğer eylem de ODTÜ'deydi. Jandarma tarafından yoğun güvenlik önlemleri alınması üzerine 200 öğrenci Türk-Alman Sanayi Meslek Lisesi önünde toplandılar, rektörlük önünde oturup, rektöre görüşme talep ettiler. Ancak Cemil Demiroğlu yine yerinde yoktu. Öğrenciler aklarak bir buçuk saat rektörlük önünde oturdular, konuşmalar yaptılar.

Yapılan konuşmalara ağırlık, bir önceki gün yaşanılan olayların değerlendirilmesi ve üniversite gençliğinin öz örgütleri olan derneklerinin kapatılması, işkencenin toplumun bilfiiyle aktarılmasıydı.

"Yaşasın özerk-demokratik üniversite mücadelemiz" sloganları ile kesilen konuşmalarda sürekli vurgulanan nokta, öğrenci derneklerinin yaşatılmasıydı.

Oturma eylemi sırasında en çok yinelenen slogan "Öğrenciler Sağolsun!" idi. Nitekim bu sloganın her yinelenişinde toplulukta yeni katılımlar oldu. Başlangıçta 700 kişi civarında olan kitle bu slogan sonucunda 1500'e yaklaşan bir sayıya ulaştı.

İ.Ü. Bahçesinde düzenlenen ve bir forum niteliği taşıyan toplantıdan sonra öğrenciler toplu halde İstanbul Tabipler Odasında düzenlenen basın toplantısına katıldılar. Toplantıda öğrenci derneklerinin, gençlik dergilerinin ortak açıklamaları okundu.

"İstanbul Dernekleri" imzasıyla okunan açıklamada, "Polis, üniversitede muhtemel hareketlilik olaylarını önlemek için değil, başta öğrenci derneklerinin üyeleri olmak üzere özgürlük taleplerini dile getiren herkesi sindirmek için bulunuyor. Öğrencilerin, öğretim üyelerinin ve üniversite çalışanlarının örgütlenmesini, acil ve demokratik taleplerini dile getirmesini önlemek için bulunuyor." deniliyor ve öğrenci olmayanların üniversitelerden derhal çıkarılması talep ediliyordu.

Dergiler adına yapılan ve Yarın, Gün, Yeni Ortak, Gençlik Dünyası, Yeni Aşama, Alüstad, Güneş, Çağrı, Demokrat Arkadaş, dergilerinin temsilcilerinin yer aldığı açıklamada ise olaylar sırasında basına çarpık yansıtılan sorunlara dikkat çekiliyor, dekanın, rektörün ve DGM Savcı Yardımcısı'nın tavrı kınanıyordu.

Basın toplantısından sonra olayları valilik nezdinde protesto etmek için valiliğe yürüyen 2000'e yaklaşan kalabalık, yine polis kordonu ile karşılaştı. Çevre yolları kesen polis, yürüyüşe izin vermedi ve çevik kuvvetler yine saldırdılar, öğrenciler dağıldılar.

Aynı gün İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi'nde 150 kişinin katıldığı bir forum yapıldı. Dernekler ve gençlik üzerindeki baskıların kınandığı konuşmaların yapıldığı forum sırasında polis müdahalede bulunmadı.

29 Nisan gününün öğle saatlerinde, İTÜ ve Yıldız Üniversitelerinde de eylemler yapıldı. Arkadaşlarının serbest bırakılmasını isteyen öğrenciler Yıldız Üniversitesi'nde kantin kınamaları yaptılar ve okul içinde yürüyüş düzenlediler. İTÜ Ayazağa Kampüsü'nde de 200 kadar öğrenci kantinde gazetaları kınayarak slogan attılar ve dağıldılar.

Ankara'da ODTÜ öğrencileri "öğrencilere yönelik baskıları ve örgütlenme özgürlüğü önündeki engelleri" düzenledikleri 150 kişinin katıldığı bir basın toplantısında dile getirdiler. ODTÜ'lü öğrenciler saat 12.30 sularında yarım saat süren bir oturma eylemi yaptıktan sonra ODTÜ Öğrenci Derneği Yönetim Kurulu üyesi bir öğrenci basın açıklamasını metinden okudu. Basın toplantısına SHP Milletvekili Veli Yıldırım ve İlhami Okçuoğlu katıldılar.

İzmir'de E.Ü. kampüsünde yürüyüş ve forum yapıldı. Saat 12.00 dolaylarında merkez yemekhanesinin önünde toplanmaya başlayan öğrenciler, "Polis-İdare İşbirliğine Son", "Holding İçin Değil, Halk İçin Eğitim", "Üniversitede Polis İstemiyoruz", "YÖK'e Hayır", "Dernekler Kapatılamaz", "Özgür Eğitim, YÖK'süz Üniversite", "Özerk Üniversite, Demokratik Eğitim" sloganlarını atarak forumun düzenlediği yere kadar yürüdüler.

600'e yakın öğrencinin katıldığı yürüyüş, yapılan konuşmalardan sonra alkışlar arasında sona erdi. Konuşmalarda, öğrenci temsilcileri, polis-idare işbirliğini kınadılar. Ayrıca Özerk Demokratik Üniversite nedeni doğrultusunda kesirli savaşımlarını sürdürmeklerini, derneklerini kapatılmaya izin vermeyeceklerini belirttiler.

Bir diğer eylem de A.Ü. Yunus Emre Kampüsü'nde gerçekleştirilen yemek boykotu ve yürüyüştü. Saat 11.30'da kampüs içerisindeki yemekhanenin önünde toplanan yaklaşık 700 öğrenci, daha sonra yemekhaneye girdi ve yemeklerini alarak masalara oturdu. Bir süre bu halde bekleyen öğrenciler alkışlarla ve masalara topluca vurmak suretiyle uygulamaları protesto ettiler.

Daha sonra yemekhaneyi terkederek, dışarıda toplanıp yürüyüşe başladılar. "Öğrenci Derneklerini Kapatılamaz", "Öğrenci Derneklerini Üzerindeki Baskılara Son", "Yaşasın Özerk-Demokratik Üniversite" sloganları atan öğrenciler, kampüs çıkışına dek yürüdüler. Kampüs içerisindeki çalışmalara ve işçilerin, alkışlarla öğrencilere destek olduğu gözlendi. Polis olaya müdahale etmedi ve öğrenciler kampüs çıkışına varmadan dağıldılar.

Ankara'da 5 Mayıs günü Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü'nde ve Merkez Kampüs'te rektörlük binası önünde toplanan öğrenciler konuşmalar yaptılar, sloganlar attılar ve dağıldılar.

6 MAYIS 1988

Türkiye'nin çeşitli yerleşimlerindeki 17 üniversiteden 38 öğrenci derneğini temsilen 50 öğrenci Ankara'ya geldi. Yanlarında getirdikleri dernek temsilcilerine imzalattığı öğrenci haklarını dile getiren dilekçe ve önerilerini sundan, istemlerini açıklayan dosya ile TBMM'yi ziyaret ettiler. Meclis Başkanı Yıldırım Akbulut ve Meclis'te grubu bulunan siyasi partilerin grup başkanvekilleriyle görüştüler.

Görüşmede "Üniversitelerde polis bulundurulması, YÖK'ün anti-demokratik uygulamaları, Devlet Bakanı Adnan Kahveci'nin yeni yasa tasarısı ve öğrenci derneklerinin kapatılması girişimi"konularındaki sorunlarını aktardılar, özerk-demokratik üniversite istemlerini dile getirdiler.

Ayrıca çeşitli illerden sabah saat 10'da Ankara Otobüs Terminali'ne gelen öğrenci dernekleri temsilcileri çok sayıda sivil polis tarafından takip edildiklerini, izlendiklerini ve kontrol edildiğini, kaçak olarak gözaltında tutulmak ve dövülmek tehdidiyle karşılaştıklarını söylediler.

Meclis'teki görüşmeden sonra gruplar halinde Meclis'teki temsilcilere ayrılan öğrenci dernekleri temsilcileri Milletvekilleri Bürosu'na gelerek bazı toplantılar düzenlediler. Toplantıya SHP Milletvekili Fuat Atalay da katıldı.

7-8 Mayıs 1988

Türkiye'deki öğrenci derneklerinin, 8 Mayıs 1988 tarihinde yapacak basın açıklamaları, siyasi parti temsilcileri, sendikacılar, meslek odaları temsilcileri, öğretim üyeleri, aydınlar ve pek çok dergilerin katılacağı, "Nasıl Bir Üniversite İstiyoruz?" konulu konferansa izin verilmedi. Ankara Valiliği'ne yapılan başvuru sonucunda 7 Mayıs günü yapılacak konferans "Genel ahlaka, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne ve anayasaya aykırı" bulunduğu gerekçesiyle ertelendi.

8 Mayıs '88 sınıf konferansa izin verilmemesinin tepkileri yükseldi. Ankara SHP İl Binası'nda toplanan öğrenci dernekleri temsilcileri, Ankara SHP İl Binası'nda toplanan öğrenci dernekleri temsilcileri, SHP Milletvekili Fuat Atalay ve eski öğretim üyelerinden Haldun Özen basın toplantısında yaptıkları öğrenciler basın toplantısında konferansa keyfi biçimde engellenmesinin örgütlenme özgürlüğüne bir saldırı olduğunu, özerk-demokratik üniversite mücadelesinin arkasında durulmayacağını ve Ankara Valiliği'ni kınadıklarını söylediler.

REJİM İNSANCA BİR YAŞAMA, İNSANCA İLİŞKİLERE KARŞI

"Bu cahil fikirleri devireceğiz!" Binlerce üniversite öğrencisine gidecek yüzlerce sol Santiago sokaklarına böyle çağırıyordu: "Bu cahil fikirleri devireceğiz..."

Kimdi Şili'nin fikirlerine böyle seslenenler? Ve neden bu kadar cahildiler?

Bugün dünyanın pekçok yerinde aniden, beklenmedik zamanlarda, fabrikaların, cezaevlerinin doldurdığı gençler geleceklerini cahil fikirlerin elinden kurtarmaya çağrılıyorlar.

Çünkü, fikirlerin rejiminde özgürlük yalnızca bir cezaevi özgürlüğü. Ve cezaevleri gençlerle dolu. Çünkü, üniversitelerde hayalî kurmaya izin var ama gerçeği görmek olmuyor. Ve yüzbinlerce genç geleceğini üniversitede arıyor. Çünkü, işsiz bir genç iş bulabilmek için fabrikadan başka bir kapının aralanmasını bekleyebilir mesela. Ve milyonlarca hapisteki çoğu genç.

Gençleri yalnızca iş ve yemek peşinde koşarak yaşamaya mahkum etmeye çalışıyorlar. Yaşamı böylesine sorunsuz bir insan özgür müdür?

Bugüne ilişkin olduğu kadar geçmişe ilişkin de yalan söylüyorlar. Kendi yanlışlarını kısa sürede genç beyinlere yerleştirmeye çalışıyorlar. Böylece gençler sanki bir başka sevecek yokmuş gibi kendilerinin olmayan bir hayalı yaşamaya mahkum ediliyorlar. Yaşamına ilişkin seçme hakkı elinden alınmış insan özgür müdür?

Özgürlüğün elden alınması yalnızca iş, konuşup oğlaşmak, cezaevinin kurulmak demek değil. Asıl tehlike görünmeyen kafesler içinde tutulmakta. Okuma korkusu, öğrenme korkusu, iş bulamama korkusu, iş yitirme korkusu... Her şeye rağmen bir öğrenciyi okuldan almak o kadar önemli değildir, uydurma bir gerçekçeyle okuldan alınacağını ve bir daha kolay kolay okuma yazmasını bilmeyi yeterlidir. En geniş anlamıyla bu demektir ki, sansür her insanın, her grubun kendi davranışlarının sansürünü oluşturduğunda gerçek bir zafere ulaşılmıştır. Ne yazık ki, kendi davranışlarımızın sansürü çok geçmeden kendi düşüncemizin de sansürüne götürecektir bizi. Hemen ardından unutkanlığımızın kalıbına gelecektir sıra.

Umudun kalıbı insanların kalıbından daha acı değil mi?

Gençler bencilik ve yalnızlığa eğitiliyor. Geleceğe ilişkin tek çıkış yolunun bireysel kurtuluş, kendini kurtarmak için diğer öğrencileri ezmek olduğu sürekli olarak dayatılıyor. Ya da ders kitaplarında, konferanslarda ask ve sevginin sadece insanlığın en zayıf, en aciz, en kötü yanlarını ortaya çıkaran bir şey olarak gösterilmesi.

Peki ya böyle değilse? Ya bilim bizim sandığımızın tersine ders kitaplarının içinde, konferanslarda, laboratuvarlarda değilse? Ya, bilim anlaşılması zor, ulaşılmaz bir şey değilse? Peki ya çoğumuz bilerek de bilmezlik de bilimle içiçe yaşıyorsak ya! Bilim ders kitaplarımızda olabileceği gibi ders çalışma biçimimizde de olmalıysa ya! Daha da ileri gidip bir yaşam biçimiyse bilim; dünyayı anlama, kavrama, değiştirme yöntemiyse?

Bu soruların yanıtları evetse ya!

Belki de pek çoğumuz bilimi kavradığımızda yaşamımız daha kolay olacak. Derslerimiz üzerine emeğe gerek kalmayacak belki de. Öğreneceğiz. İnsanlara kızmayacağız belkide o zaman belki de. Anlıyacağız. Gevşeri kuranlıktan korkmayacağız. Ilişkeceğiz. İlişkilerimizden yakınmayacağız. Geliştireceğiz. Yaşama daha çok anlıklıkça yaşamdan daha çok zevk alacağız.

Belki de daha çok insan olduğumuza düşüneceğiz, bilimi öğrendiğimizde.

Nasıl olacağını bilemiyoruz. Kimse bize bilimden böylesine söz etmemiş çünkü. Ya nasıl olduğunu söylemişler, ya da korkutmuşlar. Bilimi bilmeyenler, bilmeden yoksun bırakmış bizi. Bilimi bilirsek onları da ankaz, o zaman değiştirmeye başarız o zaman değiştirmeye başarız diye korkmışlar belki de.

Kimbilir!

gençlik ve bilim...

Bilim nedir, bizim yaşantımızdaki yeri ne kadardır, ne kadar olması gerekir, nasıl kullanılır, ne için yarar?... Soruları uzatmak olanaklı. Ancak soruları uzatmak da bilimi bilmekle olanaklı, yanıtlamak da. Belki pek çoğumuz bilimin kalın kitaplar, tozlu raflar ya da karmaşık laboratuvarlarda incelenebileceğini düşünüyoruz. Ya da ders kitaplarında, konferanslarda ask ve sevginin sadece insanlığın en zayıf, en aciz, en kötü yanlarını ortaya çıkaran bir şey olarak gösterilmesi.

Peki ya böyle değilse? Ya bilim bizim sandığımızın tersine ders kitaplarının içinde, konferanslarda, laboratuvarlarda değilse? Ya, bilim anlaşılması zor, ulaşılmaz bir şey değilse? Peki çoğumuz bilerek de bilmezlik de bilimle içiçe yaşıyorsak ya! Bilim ders kitaplarımızda olabileceği gibi ders çalışma biçimimizde de olmalıysa ya! Daha da ileri gidip bir yaşam biçimiyse bilim; dünyayı anlama, kavrama, değiştirme yöntemiyse?

Bu soruların yanıtları evetse ya!

Belki de pek çoğumuz bilimi kavradığımızda yaşamımız daha kolay olacak. Derslerimiz üzerine emeğe gerek kalmayacak belki de. Öğreneceğiz. İnsanlara kızmayacağız belkide o zaman belki de. Anlıyacağız. Gevşeri kuranlıktan korkmayacağız. Ilişkeceğiz. İlişkilerimizden yakınmayacağız. Geliştireceğiz. Yaşama daha çok anlıklıkça yaşamdan daha çok zevk alacağız.

Belki de daha çok insan olduğumuza düşüneceğiz, bilimi öğrendiğimizde.

Nasıl olacağını bilemiyoruz. Kimse bize bilimden böylesine söz etmemiş çünkü. Ya nasıl olduğunu söylemişler, ya da korkutmuşlar. Bilimi bilmeyenler, bilmeden yoksun bırakmış bizi. Bilimi bilirsek onları da ankaz, o zaman değiştirmeye başarız o zaman değiştirmeye başarız diye korkmışlar belki de.

Kimbilir!

Yanılmış hayat bu cahil fikirleri devirmeye, geleceğimizi onların elinden kurtarmaya kendimizi değiştirmekle başlamalıyız.

Bilgi eksikliği dilne, buğlkie ve geleceğe, bir bütün olarak yaşama ve dünyaya bulanık bakmak demektir. Bilgi eksikliği yüzündeo dünyaya bulanık bakmak ona hiç daha bulanıklık taşımaktan başka bir anlamı gelmez. Bulanıklık gerçek olanı gerçek olmayanla karıştırmaktır. Bunun için de, dünyaya çıplak gözle bakma alışkanlığından kurtulmalıyız. Ama, dünyaya çıplak gözle bakuğumuzda her şeyi daha kolay anlayabileceğimiz gibi bir anlayışla eğitiliyoruz. Oysa, dünyayla aramıza koyduğumuz bazı araçlar bize görmek istediğimiz şeyi daha doğru gösterecektir. Bilgiye yönelmenin anlamı da burada ortaya çıkıyor.

Bilgiye ulaşmak, bilgiye yönelmek nereden geldiğini bilmek, dolayısıyla da nereye gittiğini bilmektir. Bunun için de okullardaki yalan dolu tarih eğitiminde İesin olmamalıyız. İnsanlık tarihinin ve kendi tarihimizin anahtarlarını araştırmalıyız. Bu anahtarlar, tarihin bir bölümünü oluşturacak olan bugünü açıklamaya katkıda bulunurlar. Tarih, maskeli balolara gider gibi giyinmiş, şeref içinde ölürken, uzun, ciddi cümleler sarfeden bir kahramanlar kataloğu değildir. O, doğrunun ve yanlışıyletim insanlığın ürünüdür. Ve biz bu ürüne su veren, onu besleyen, büyüten ve tekâmülünleri tanıman, bilmeli, anlamalıyız.

...

Rejimin bizi bapsetmeye çalıştığı emperyalist kültürü eleştirebilecek bir kültüre sahip çıkmak, bu kültürü ülkemizin ve dünyanın gerçeğiyle bütünleştirmek zorundayız. Bizim için kültür yalnızca ilkel dürtülerin değil, aynı zamanda insanın kendini gerçekleştirme çabasının da ürünüdür. Kültür, insanın doğayla ilişkisinin, doğayı değiştirme çabasının ürünüdür. Kültür, insanın kendini ve çevresini değiştirme çabasının ürünüdür. Kültür, insanın kendini ve çevresini değiştirme çabasının ürünüdür.

yatro oyunu, film, müzik, tablo, kitap üretimi ve tüketimiyle sınırlı olamaz. Kültürden, insanları buluşturma, birleştiren mekânları, araçları, yöntemleri yaratmayı anlamalıyız. Bizim için kültür, kolektif bilincin ve çevreyle ilişkisinin bireysel bilinç ve kimlikle örtüştüğü tüm simgeleridir. Bireysel özelliklerimizle, birlikteliğimizle, toplumsal düzeyde doğrulanabilen ilkelere, görüşlere ulaşmalıyız. Bu özelliklerimizle herkesle konuşup tartışmalı, onlardan bir şeyler kazanmalı ve onlara da kazandırmalıyız. Bilgiye ulaşmak için sağlıklı demokratik eğitim sistemiyle mücadele etmeliyiz. Gelecekte sağlıklı, donanımlı bir dogada yaşamak için çevre sorunlarına bugünden sahip çıkmalıyız. Savaşım yok etmeli bir dünyada barış kurulamaz; barış çabalarının aktif destekçisi olmak, yaşam hakkına sahip çıkmaktır. Emperyalist kültürün eşitsiz beğenilerimizi sınırlamasına seyirci kalmamak, evrensel kültürün kaynaklarıyla beslenmektir ilişkimiz. İnsanları küçük görenden, onları birbirine ezdiren, onları kullanıp, rekabet ve tüketimin kör kuyusuna iten değerler sistemini açığa çıkarmaktır. Rekabeti, insanların bilincini ezmesinin değil, geliştirmesinin aracı haline dönüştürmektir. Kısacası, yaşamımıza anlamsız kitlesine seyirci kalmamak, geleceği örmeklemeyen bir dünya kurmaktır.

...

Yaşamı anlamlı kılmaya çabışan, bir amaç için sıkıntıya güle yüzle katlanan, direnen insanların onurunu paylaşmak için, yaşamımızı anlamlı kılmak için, geleceğimizi kendi ellerimize almak için bu yalın tüm çeşitliliğiyle kavramalıyız.

Yaşam uçsuz bucaksız bir topraktır. Bu toprağın ürün veren ağaçları da gençlerdir ve gelecek onlardadır. Bu verimli ağaçların meyveleri bugüne dek birçok kez çürütülmeye çalışıldı. Ama gördük ki çürüyen meyvelere çürüyor yeni ağaçların tohumları. İşte doğanın da, insanın da gençliği bu yüzden muhalifdir. Ve bugüne değin hiçbir fikrer bu yasalar karşısında mahkum olmaktan kurtulamamıştır.

...

Geleceğimize sahip çıkmak, bir bütün olarak değişime sahip çıkmaktır. Değişmek için mücadele etmektir. Bunun için de kendimizi, değiştirme yeteneğine ve gücüne sahip bireyler olarak gelişmeliyiz. O halde, önce insanlarla olan ilişkilerimizden dinlediğimiz müziğe kadar beğeyi içinde bulunduğumuz koşulların gerekletini dikkate alarak değerlendirelim, gözden geçirelim. Kendimizi sorgulayalım:

Değişimi savunan, ancak, nasıl gerçekleşeceğine ilişkin bizden farklı yaklaşımlar içinde bulunanlara nasıl bakıyoruz? Onları, aynı yolda yürüdüğümüz arkadaşlarımız olarak görebiliyor muyuz? İdeolojik tartışmalar, politik ayrımlar bireysel ilişkilerimizi nasıl etkiliyor?

Rejimin karşı cinsle ilişkilere yönelik geleneksel yaklaşımından ayrılıp "beyzerde birlikte, beyzerde eşit" olmaya hazır mıyız?

İnsanlığın kültürel birikimine sahip çıkmak, onu daha ileri götürmek istiyoruz. Bu birikimin genişinde kalmış bir müziğe, alışmaya, tiyatroya, şiire nasıl bakıyoruz. Şu anda dinlediğimiz, savunduğumuz müzik evrensel kültüre katkıda bulunmaya ne kadar yetkin? Müzik kültürümüzün zenginliğini müziğin tarihsel birikimini yansıtıyor mu?

Kısacası şunu bilmeliyiz; doğa nasıl boşlukları sevmiyorsa, kendi bütünlüğüyle çelişen boşlukların dengesini bozacağını biliyorsa biz de değişik mücadelesinin boşlukları tahammülü olmadığını kavramalıyız. Bu da demektir ki, hayata demokratik mücadelesinin dinamiği sol güçlerin ilişkilerindeki sorunlar olmak üzere değişim isteminin önünde duran tüm engelleri ortadan kaldırmalıdır. Unutmayalım; demokrasi güçlerinin birliğinden, toplumcu gerçekçi sanatın tarihsel mirasını günümüzün gerçeklerini doyuracak zenginliğe ulaştırmasından sonra sayısız engelin koşullarında, dezin boşlukların yaratılmasında bölükleyici bir sorumluluğumuz var.

İşte bu sorumluluğun önümüze koyduğu görev, insanca bir yaşama, insanca ilişkilere bugünden sahip çıkmak, yaşadığımız koşulları doğru kavrayıp geçmişin birikimleriyle de güçlenerek varolan engelleri kaldırmak, boşlukları dikkatle ve gecikmeden doldurmaktır.

gençlik ve çevre...

Öncelikle olmak bir bakıma "ölçebe" olmaktır. Yaşantımızı, yaşadığımız yere, ilişkilerimize, en az dört yıl boyunca hep bugüne bulacağız. Öğrencilik yıllarımız sıkıntı, yalnızlık, güçsüz yerlerde yaşayabiliriz. Evlenmiş yaşamak için değil, en zorunlu ihtiyaçlarımızı karşılamak içindir. Tüm sorumluluğu bize ait olacaktır.

Bu yüzden de yaşadığımız pek çok şey normal gelip bize. Değiştirmeyi, dönüştürmeyi düşünmeyiz. Sağlıklı bir ilişkiniz daha iyiye doğru bir dönüşüm ve değişim içermesi gerektiğini hep söyleriz, ancak pek çoğumuz çevre ile ilişkilerimizin sağlıksız olduğunu da farkederiz. Yaşadığımız çevreyi, binalarımızı, sokaklarımızı, semtimizin tarihini değiştirmeyi geliştirmeyi düşünmeyiz.

Bunlardan kendimize pay çıkarabiliriz kuşkusuz. Ama en çok bu değiştirmeyi değiştirmek yönünde çaba harcamadığımız için. Yalnız biz belirlemeyiz bu ilişkiyi, koşulları. Pek çoğumuz gazel bir gürün, gördüklerini yüz tazelede bir filmde, gezerek güzel günlerden söz eden romanlarda bulunmuş olmasa gerekse. Ama aldanmayız. Bizden o kadar uzaktadır ki.

İnsanca bir ortam, yaşamcak bir çevre oluşturmamızın önünde engeller vardır. Gidersek yoksulluğun edemizin her ay gönderdiği harçlıklar, sorunlu gerekleşmelerimizi ancak karşılamaktadır. Derse ait bir yaşam için öğrencilikte birlikte sürdürebileceğimiz bir ev bulmak da zordaşlık imkânsızdır.

Bizden sonraki, bahsettiğimiz mahalle kalmamış. Kalmaya çalışmamış. Koşullarımızı zorlamak yerine kabullenmemiz. Değiştirmek yerine daha geri bir noktaya düşmeme çabası içinde olmamız.

gençlik ve kültür-sanat...

Geçen bir bahar akşamını arkadaşlarınızla müzik dinleyerek geçirdiniz mi? Cümbüş istediğinde sinemaya gidebilir miyiz? Önemli bulduğumuz tüm konferansları izleyebilir miyiz? Açıkoturumlara, panellere, seminerlere sıkıntı yaşamadan gidebilir miyiz? İstediğimiz romanı okuyabilir, istediğimiz kitapları dolaşımında bulundurabilir miyiz? Seçtiğimiz tiyatro oyunları, operalar, balelar izlemek günlük yaşantımızda ne kadar yer tutar? Sevdiğimiz şiirleri güzel kurtlara yazıp dolabımızın kapağına asabilir miyiz? Dünya sinemasının seçkin örneklerini, sinema tarihini izleyebilir miyiz?

Bunların pek çoğunu biz yapamayız. Yapabilmemiz için pek çok koşulun bir arada olması gerekir çünkü. Öncelikle maddi olarak bu etkinliklere ulaşmaya yetenli olmamız gerekir. Bu güç engeli, kendimizi sorlayarak aşmak bile, bu kez de sınırlardan başarısız kalabilmemiz anlamına gelmeyebilir. Yüzler, bir daha yüzler. İnsanlar, tekrarlar, bitmek üzere olan bir kültür ve sonunun sanına gelinmemek eğlence yine o "sınıf" sınırlarına içinde bunu gazetelere göz atıp hangi etkinliklerin olduğunu izleyeceğimizdir, yine de geç kalmamış olabilirsiniz. Ama bu hiç de başka engeller vardır. Pek çok ülkede insanların rahatlıkla izleyebildiği, okuyabildiği, tartışabildiği kültür ürünleri bize ulaşmamaktadır. Kültür ürünlerinin sansürü 141-142. maddelerin birçok tanımları ile çizilmiş olduğundan, pek çok bilimsel eser dilimize çevrilememekle, pek çoğu sansürden geçememekle, her şeye rağmen elimize ulaşmış olanlar ise bir "yasaklı" aparatçıyla bağımsız bir olabilmektedir. Evet, dolabımız sıkıntımız bir bir, piyasada rahatlıkla ve bolca bulunan kitaplar bile... Hangi filmi "yaşına ne kadar kesilmiş?" diyerek ona kapılmadan izleyebiliyoruz?

Öte yandan bize başka bir "kültürün" kapılarında sonuna kadar açık. Anlamak ni dinlemek istiyoruz (ya da izlemeyanız) her yerde. Beyaz Dişi mi okumak istiyoruz her yerde, tarih seçtiğe çevrilmiş, güzele bayılırmış bile rahatlıkla bulabiliriz. Müzik dinlemekte, Caddeyi Terk'ledi amat müziği de müzik. Filmse, "Türk filmleri" ne güne dayıyor. Dergi okumaya Puymen. Erkekçe ob. Daha pek çok örnekler verebileceğimiz bu kültürel etkinlikleri takmak devleti desteğinde son derece kolaylaştırılmış. Yeter ki biz isteyelim.

Biz istiyor muyuz? Biz ne istediğimizi biliyoruz, istemediğimizin bize sonlu verilmeye çalışılan olduğunu biliyoruz. İstediğimizi nasıl elde edeceğimizi de.

yüzyüze bakmak, omuz omuza vermek...

Yasemin Çongar

YENİ KOŞULLAR YENİ BAKIŞLARI GEREKTİRİYOR

Yeni bir dönemin yeni insanlarıyız. İstesek de istemesek de böyle bu.

Dönem yenidir. Türkiye'nin ve dünyanın sorunları ayrı ayrı, bir bütün olarak yeni bir duruma karşılık geliyor. Kuşkusuz, *eski* ile birtakım benzerlikler, özdeşlikler içeren ve daha da önemlisi, eskiden bu yana gelen ekonomik, politik koşul ve gelişmelerin bir sonucu bu sorunlar. Emperyalizm, kapitalizm varlığını sürdürüyor. Ancak bugün dünyanın içinde bulup gitmesiyle belirlenmektedir. Çevre kirlenmesi, açlık gibi tüm bir insanlığı tehdit eden global sorunlar (Çernobil ve Etiyopya örneklerinde olduğu gibi) çok ciddi boyutlara ulaşabilmektedir.

Türkiye'de 12 Eylül'ün üzerinden geçen 8 yıl, rejimin niteliğinde belirleyici bir değişiklik getirmedi. Askeri darbe kalıntıları ve söylentileri, devlet terörü ve işkence yürürlüktedir. Bu durum, insan hak ve özgürlükleri ile bunların yaşama geçmesinin güvencesi olarak demokrasi sorununu, her zamankinden daha yakıcı biçimde gündemimize soktu. Dünyayı tehdit eden sorunların yanısıra, rejimin niteliği de, Türkiye'de barış ve demokratik yenilenme hedeflerini güncelleştiriyor.

Bizler yeniyiz. Bugün sol gençlik hareketini oluşturan unsurlar, çoğunlukla, 1960'lı yılların ücra yanında doğan ve ni 12 Eylül müdahalesini henüz çocukluktan gençliğe geçiş yıllarında yaşayanlardır.

Kendisini *sol*'un bileşeni sayan her politik kadro, dönemin yeniliğini bizden farklı yorumlasa, gerekçelendirse ve çözümlese bile, değindiğimiz sorunların varlığı ve bizlerin gençliği konusunda aykırı düşünmeyeceklerini sanırız.

İşte sol gençlik içindeki çeşitli oluşumların, yeni bir dönemi yeni insanlarla yaşamaya başlamış olmaları, hem doğal, hem de bilinçli seçilmiş bir süreç olarak geçmişi gözden geçirmeyi, yeniyi yeni biçimlerde kavramayı gündeme getiriyor, getirmeli.

Bugün gerekli olan yeni bakışların, yeni yaklaşımların en canalıcı noktalarından birini, sol içi ilişkiler biçimi oluşturuyorsa, bu ilişkilerin ete kemiğe büründüğü, somutlandığı insan ilişkileri süreci de sorunun odağında yeralıyor. *Sol* ideolojiyi şu ya da bu biçimiyle kabul edip, *sol* bir politik programı yaşama geçirme uğraşına şu ya da bu ölçüde katılan genç bireylerin birbirleriyle ilişkilerinde yeni bir kültürü egemen kılmayı, güncel ve ortak bir sorumluluk olarak görüyoruz.

Kendimize "devrimci, solcu, ilerici, sosyalist, komünist" diyorsak eğer; kendisine böyle diyen, böylesi kimlikleri benimseyen arkadaşlarımızla ilişkilerimizin de bu sıfatların anlamlarıyla, tarihle ve akıp giden zamanla değerlenen içerikleriyle hesaplaşmasını önere taşıyor.

GÜNLÜK YAŞAMIN OLAĞANÜSTÜ ÖNEMİ

"Arkadaşlaşma", dedik. *Sol* gençlik hareketinin parçası olan bireyler olarak, işe bilbirimizle arkadaş olmaktan başlamamız gerekiyor.

Öğrenciyiz. Rejimin öğrenci gençliği mahkum etiği tüm sorunları paylaşıyoruz. Aynı hapçıları ödüyor, aynı disiplin soruşturmalarından geçiriliyoruz. Aynı ders notları peşinde koşuyor, aynı kantinin tostunu yutuyoruz. Yalnızca öğrenci olmaktan, aynı fakültelerde aynı dersleri okumaktan kaynaklanan çıkar ortaklığı: tüm öğrenciler arasında sözkonusuyken, sorunlara çözüm de arayan, alternatif üreten, ilgi, etkinlik alanı oluşturma, mücadele eden demokrat gençler için çok daha büyük bir yakınlaşma alanımız değil mi?

Dikkat edin, buraya dek, *sol* bakış açımızı işin içine katmıyoruz bile. Saçma gelebilir bu tutum. Düşünelim.

Kantinde sıcak çorba yemekten, otobüste yanyana oturmaktan, ders notu gereksinmemiz olduğunda birbirimize başvurmamaya, böyle bir durumda tered düşmeye dek varan soğukluklar yaşanması saçma olabilirdi. O zaman, *sol* içi ilişkilerde, bu günlük, sıradan yaşam süreçlerini, en azından, en genel ve *sol* dışı birçok genç insan için bile geçerli ortaklıklarımızı sürdürmeye gerek kalmazdı. Oysa günlük yaşamın olağanüstü bir önemi var. *Sol* hareketin bir parçası olmak, güni ilişkileri, en alt düzeyli bağları güçlendirici rol oynamak. Zayıflatmamalı.

Selamlaşmaya başlamaktan geçiyor iş. Selamlaşma değerini bilmekten.

REJİM KARŞISINDA ORTAK KONUMDAYIZ

Türkiye *sol* gençlik hareketi, darağacı, işkence tezgahını, faşist katilleriyle hesaplaşmanın önüne taşıyor.

Karşı-devrimci saldırılar, anti-demokratik baskılar, görüşlerimizi açıklama, örgütlenmemizle varolma hakkımızın engellenmesi bir ortaklık.

Bir başka ortaklık, ayrımlarımız ne kadar çok olursa olsun, tüm bu eylemlerin ortak gözlemlenmesinin nedeni olan, dünya görüşümüz. Ülkemizin dünya kapitalist sistemine, ekonomik, politik, askeri bağlılığının belirlenmesi; kapitalist toplumdaki uzlaşmaz sınıflı yapının sonucu bildiği mücadelenin kaçınılmazlığı ve yeni bir düzen, yeni bir dünya hedefinde birleşilmesi, en somut ortaklığımız.

Bu ortaklık içinde bireyler olarak da varız biz.

İşkence gören, polisin baskı yaptığı arkadaş, hangi çevreden olursa olsun, ona sahip çıkar, haklarını savunur, güvenliği için direnirsiniz. Ona saldırı, bize, her birimize bir saldırıdır. Kınamamız, duyarlı olmamız olanaksızdır. Bilirsiniz ki, ortak düşman, ona da, sana da, bana da, "serbest bırakılsa bile" düşman. Karşısında, "hürriyetin ümidiyle" yaşayıp yoldaşın. Yeni bir dünyaya umutla yola çıkıyoruz çünkü, aynı kaldırımlarda olsa da, aynı yöne doğru.

Birbirimize yoldaş gözüyle bakmaktan geçiyor iş.

Birbirimizin örgütlenme, konuşma, düşünme hakkını en az kendimizinki kadar savunuruz. Aynı safta olmamızı verdiği, yoldaşlık, kardeşlik duygusuyla yaklaşırız birbirimize. Rejim karşısında, dünya sorunları önünde *sol* bir konum sıdığı için özel bir saygınlığı vardır her arkadaşın bizim gözümüzde. O da zoru seçmiştir; boyun eğmeyi ve dağıtılmayı. Yöntemi farklı olabilir, aracı-gereci bedelliye uygun düşmeyebilir. Biz, kendi bakışımızın, yöntemimizin doğruluğunu inanırız. O kendisininkine. Doğrularımıza güvenir, Ama doğrunun tekeli sayınızı kendimizi. Doğruyu bizden iyi, bizden önce görebilen arkadaşların da olabileceğini düşünürüz. En gerisinde ortak doğrumuz olan, yeni bir düzen sistemi çerçevesindeki mücadelesine engel olmayız, düşman görmeyiz. Ayrılıkları ilişkilerimizi zedeleyecek bir tartışma, biçimde dile getirmeyiz. Şiddeti reddederiz. Birbirimizde neyi, neden doğru bulduğunu birbirimize anlatma çabasını, ikna'ya açık tartışmayı benimseriz. Kilitlenmeyiz bir bunlara.

Doğru'yu görmenin yolunun yeni *doğru*'lar olabilmesi düşüncesine açık olmaktan; ikna olmaya çalışmadan, ikna olma yetkinliğinden geçtiğini bilirz.

BELLEKLERİMİZE SAHİP ÇIKALIM

Geçmişi bilmek istiyoruz. Geçmişi bilmek hakkımız.

Rejim belleğimizi silmek istiyor. Bizden bir önceki kuşağı bile koparmak istiyor bizden. Yirmi yaşındaysak, onun yaşındaki ağabeyimizin deneyleri bize aktarsın istiyor. 12 Eylül öncesi yaşanmamış sayılan ya da onların açık bir konuşmalarındaki gibi yaşanmış sayılsın istiyor. Yapamıyor, başaramıyor. Bugün 1960'larının ikinci yarısında doğmuş genç insanlarına da omuzladığı *sol* hareketin belleğini silmeyi başaramıyor

Böyle bir dönemde, birbirimizi, birbirimizde değişimi, yenilenmeyi tanımak büyük önem taşıyor.

FKF'yi, DEV-GENÇ'i, 655 K'yı, Vedat Demircioğlu'nu, Deniz Geçmiş'i, 1 Mayıs'ları, 16 Mart'ı bilmek istiyoruz. Bilmeliyiz.

Belleklerimize sahip çıkmaktan geçiyor iş.

Ve hemen bir eklersiz: Belleklerimizde diri tutacağımız geçmişi ayakbağı değil, gelecek için bir sıçrama tahtası yapabilmekten.

12 Eylül öncesinde sol gençlik içinde, farklı *sol* çevrelerden geniş insanlar arasında yaşanan ilişkiler, sanıldığından çok daha farklıydı. Yeniyetmelik, gençlik, üniversite yıllarımızın bir parçası yaşamaktan geçiyor. Birlikte olduğumuz her alanda, ikili ilişkilerimizi demokratikleştirmek, çok önemliydi savunmak gerekiyor.

Hiçbirimiz tepe değiliz, olmamalıyız. Birey olarak, kendi politik çevremize katkıda bulunmak istiyoruz, her söylenen kabullenen ve düşünmeden yinelenen insanlar olmamalıyız. *Sol* çevrelerden arkadaşlarla ilişkilerimizde, her davranışımız önceden sahnelere belli bir tüm oyun oyunculuğunun parçaları olmuş. Birey olarak, arkadaşlarımızla ilişkimizde demokratik etkinlik hakkımızı savunuruz.

Öğrenme sürecinde sağlıklı işlemenin güvencesi, kendimizi en rahat geliştirme alanı olarak demokrasi. *sol* gençlik içindeki tüm ilişkilerin temel kuralı olmalıdır.

Kendimizi sürekli geliştirme çabasından geçiyoruz iş.

İLERİ BİR DÜNYANIN TAŞIYICİSI İLERİ BİR KİŞİLİK

Sol, devrimci, sosyalist politik bilincin genç taşıyıcıları olarak bugünkünden daha ileri bir toplum ve dünya hedefinde birleşiyoruz. Bu toplumu, bu dünyayı tüm insanlık için istiyoruz.

Sol düşünce insana en çok değer veren bir düşüncedir. *Sol* görüşü insanların, insana en çok değer veren insanlar olmasına gerektir. İnsan hak ve özgürlüklerine, eşitliğe, gelişmeye saygıdır *sol*.

Geleceğe uzanan güç olarak işçi sınıfına tutunuşu, insanlığın kurtuluşu olacaktır. İnsanlığın global sorunlarının çözümünü en çok isteyen sınıf, işçi sınıfıdır. İşçi sınıfı ideolojisi, insan sevgisini soyut bir duygusallıktan değil, somut tekliflerde, eylemlerde içerir.

İnsanlıktan yana olan tüm zenginlikleri, bilim, sanat, spor süreçlerini, biz gençler olarak değerlendirmeye çalışmalıyız. 21. yüzyılda yaşamının büyük bölümünü yaşayacak olan genç insanlar olarak, bu çağın gerektirdiği karşılayabilecek gelişkinlikle yetişmek, öncelikle bizim görevimizdir. Görevimizden, insanlık tarihinin birikimini özümsemiş, insana saygıyı kişiliğimizin parçası yapmış insanlar olmalıyız. Bunu başarmak, birbirimizle ilişkilerimizden başlayacak. Birbirimizle ilişkilerimizden sonuçlanacaktır.

Umutlu olabilmemiz; sol, devrimci, sosyalist ahlak sahibi olabilmemiz de koşullardır bu gelişme uğraşı.

Belleklerimize sahip çıkmaktan geçiyor iş. Belleklerimizde diri tutacağımız geçmişi ayakbağı değil, gelecek için bir sıçrama tahtası yapabilmekten.

"Lenin'in yaşamı, komünist ahlağın nasıl somutlandığının en iyi örneğidir. Başka bir biçimde nasıl yaşanamayacağını bilmezdi, yaşayamazdı. Dünya güzelliklerinden vazgeçen bir sofu olmadı hiçbir zaman; geleni kaymayı, bisikletle binmeyi, doğa tırmanmayı ve ava gitmeyi severdi. Müzik ile aşıktı ve tüm güzelliği ve çeşitliliğiyle yaşama. Yoldaşlarını çok severdi. Gerçekte tüm insanları çok severdi. Göstermişten hoşlanmadığını herkes bilir ve herkes onun neşeli, etkileyici tabiatından tanır. Tüm yaşamı tek bir davaya adanmıştı: herkes için aydınlık, bilgili, varlıklı, anlamlı ve mutlu bir yaşam mücadelesine. Ona en büyük mutluluğu, bu mücadelede kazanılan başarılar verdi. Onun için kişisel olan her şey, toplumsal etkinliğiyle doğal olarak içiçe geçmişti." (Krupskaya/*Lenin'in Komünist Ahlak Anlayışı*)

Ekim Devrimi ilkesinin yaşamının üzerinden geçen 64 yıl içinde yaşamın çeşitliliği arttı, zenginleşti. Tüm güzelliği ve çeşitliliğiyle yaşamı sevmek ve kişisel yaşamımızın toplumsal etkinliğimizle içiçe geçirmek çabasında birbirimize örnek bireyler olmaktan geçiyor iş.

KADROLARIN EĞİTİMİNDE TİTİZLİK GEREK

Sol gençlik içinde birey ilişkilerinin önemi açık. Sosyal travmaları, politikaları, sonunda bireyler temsil ediyor, bireyler taşıyoruz. Sol içinde yani ve ortak bir politik kimlikli birlik zeminde yükseltebilmek için, tüm çevrelere, kadroların eğitiminde büyük titizlik gösterme sorumluluğu düşüyor. Rejim, *sol* gençlik içinde birlik, *sol* görüşlere sahip gençler arasında insanca ilişkiler istemiyor. Özel yöntemler; gizli, sivil polis taktikleri, genç insanları, farklı sol çevreler hakkında konuşmaya itiraf vermeye, bu çevrelerden arkadaşlarını suçlamaya zorlama yöntemlerini biliyoruz. Ankara Valisi, Emniyet eski Genel Müdürü Safter Arıkan Gedik'le öğrenci derneklerinin kapatılması yolundaki açık temasında "zaten bazı okullarda fraksiyonlara bürünüp girdiğini, gençlerin birbirini de kabul ediyorlar" sözlerini olaya söylediğini biliyoruz.

Bu bilgiye, bu bilince sahip *sol* gençlik hareketinin her düzeyi, kadrolarının eğitiminde, kendi içindeki yönetici-birey ilişkilerinin düzenlenmesinde demokratikleşmeyi, kabalıktığı, yaratıcılığı, birlik bilincini, açıklığı, hoşgörüyü ve giderek günlük sıradan ilişkiler kapsamındaki bir selamlaşmanın önemini kavrayan bir titizlikle hareket etmeli. "En fazla güven, en fazla ilişki" (Makarenko) gerektiyor *sol* gençlik içindeki birey ilişkilerinde.

Bu titizliği konuduğunuz, bu güveni sağlaştırmada, birlikte güçlenmede edindiklerini sınak kolay kaçacak. Yüküne bakmak, onun için vaz vermek kolaylaşacak. Uğrunda mücadele verdiğimiz yeni toplum, yeni dünya yaklaşacak.

sevgiyi, cinselliği sadece yaşamak değil, savunmak da gerek

Hilal Acar

Türkiye'de gençlerin "eğitilip adam olmaları" oldukça zorlu ve çetin geçen bir süreçtir. İlkokuldan üniversite yaşamının sonlarına değin otoriter bir yönetim altında eğitim görmek gelenek seçmiştir.

Eşgüdümlü olarak, insan ilişkileri de, önceden umulanmış, doğallığını yitirmiş, verili sınırların dışına çıkılmasını sağlayacak şekilde geliştirilmeye çalışılmıştır. Koşullarına bu yöndedir.

Genç kız-genç erkek ilişkisini önce toplumsal bağlamda, daha sonra bireysel ölçülerde bazı ipuçlarını göz ardı etmeden sorgulamak, bu durumu açıkça gözler önüne seriyor.

Gençlerin cinsel davranışını hoşgörülecek birşey değildir. Bırakın hoşgörüyü mudem ki polisin bu gibi durumlarda müdahale etme yetkisi bile vardır, cinsel davranmak bir suç bile sayılabilir. "Sarmaş dolaş yöneticinin de bir derecesi vardır" (ANAP Grup Başkanvekili Haydar Özalp) "Bizim gençlerimiz Avrupalı gençler değillerdir ki sokakta öpüşsünler" (Devlet Bakanı Cemil Çiçek).

Bu sözleri ahlak adına sarfeden, bağlaşık olarak kanun ve uygulamalar yürüten bu milletvekillerinin iktidar oldukları ülkede başka uygulamalar da yürütülmektedir.

İki genç öğretmen, iki genç kız bir gece otunmakta olduklan lokmanlarından alınarak, daha önce cinsel ilişkide bulunup bulunmadıkları saptanmak üzere, kızlık muayenesine götürülmüşlerdir. 19-20 Mart'ta Diyarbakır'da panikarı asma olayı üzerine gözaltına alınan 30 kişi içinden 5 kız öğrenci kızlık muayenesine gösterilmiştir. Bu örnekler ibret-i alem için basına yansıyan olaylardır. Kuşkusuz, farklı boyutlarda, kamuoyuna yansıtılmayan olaylar da yaşanmıştır. Yakılan filmler, toplatılan kitaplar; makasından TV dizileri, poşete sokulup, "edebe müsait" duruma getirilen dergiler de aynı mantığın ürünleridir. Böylelikle gençler sapkınlıktan, ahlaksızlıktan korunacaklardır. Böylelikle gençler ilişkilerinde daha dikkatli olacak, uzaktan uzağa göz göze bakışacak, TV'de yarışmalarda sansür kurulunun gözünden kaçmış bazı sahnelerde, ellerine "rastlantısal" olarak geçen bazı poşetli dergilerin ya da renkli gazetelerin sayfalarındaki görüntüleri izlerken, ellerini gözlerine kapayıp bu gibi durumların gerçek-dışı olduğuna kendilerini inandırmaya çalışacaklardır.

Genç kızlar bekaretlerine ders kitaplarından ya da annelerinden daha fazla önem verip, koruyacak, yeri ve zamanı geldiğinde, bir polis memuru nezaretinde doktora gösterip yapılan inceleme sonucunda ortaya çıkan "namusluluk derecelerini" gösterdikleri gibi gerekirse kendilerini de kandırabileceklerdir.

Bekaret konusu açılmışken, "Bekaretin korunması gerekliliği ve bu yolda alınacak tedbirler" konusunda doktora test verebilecek kapasitede görevli sıra eden kız yurtlarının yönetimlerinden söz etmeden geçmek olmaz. Konunun önemini kavramış yöneticiler özellikle kız yurtlarında yürürlüğe koydukları yönetmelikler ve fiili uygulamalarla, gençlere örnek olma yolunda önemli adımlar atmışlar, atmaktadırlar. Ancak, bazen terslikler olabilir. Tıpkı Kayseri Vakıf Kız Öğrenci Yurdunda olduğu gibi. Yaklaşık 10 kişilik bir grup, bir gece vakti, yurdun yangın merdivenlerinden çıkıp, odalara girip, burada kalmakta olan kız öğrencilere tecavüz etmeye yeltenebilirler.

Burada, saldırganların neden bir kız yurdunu tercih ettiğini ya da başka bir deyişle bazı kimselerin yurtlarda kalan kız öğrencilere neden kötü gözle baktığını tartışmayacağız. Bizleri, bu saldırganların ergeç yakalanıp, namus düşmanı ilan edilip, yargılandıktan sonra, bu bir sorunlarını çözdüğüne inanıyoruz.

HAYIR, İNANMIYORUZ.

Cins ayrımına dayalı bakış açısından, baskıcı, sindirici uygulamalardan, nedenleri değil, sonuçları yüceltmeye yönelik uygulamalardan yaygınlaşmadıkça ve bu tavır karşısında sessiz kalındıkça, sorunlar katlanarak büyüyecektir.

Türkiye'de 1980-1985 döneminde cinsel suçlar yüzde 10, 1975-1985 döneminde ise fişlenen kayıt kadını sayısı 119 kat artmıştır. Toplam suçlar sözkonusu dönemde yine yüzde 10 oranında azalmıştır. Artık Emniyet Teşkilatı polislerin bir kısmını genç kızlarımızın bekaretini kurumak için görevlendirirken, önemli oranda başka bir kısmını devlet tarafından onaylanan ve sayıları gün geçtikçe artan genelev kapıları önünde istihdam edecektir. 1984 yılında fuhuşla uğraşan kadın sayısı 230 bin.

Bilace örnekler yeterince çarpıcı, rakamlar yeterince büyük.

Gençleri her an başka alanda tutmak, parkta, okulda, sinemada, vb. yerlerde "çift" olarak bulunanlara kötü gözle bakmak, rahatsız etmek, bekar öğrenciye ev vermemek, özetle gençleri kendilerine ait bir mekandan yoksun bırakmak bir yönemdir.

Filmleri yasaklamak, kitap toplatmak, yeni müzik kurulları oluşturmak, selahiyetleri genişletip elele dolaşanları gözaltına almak, kız yurtlarının yakınlarına erkek öğrenci yaklaştırmamak, kızlık muayenesi yaptırmak ve benzeri uygulamalar bir yönemdir. Ama uygulanmaya başlandıkları günden beri geçerliliklerini kanıtlayamamışlardır. Aksine, geçersiz ve zararlı oldukları yolunda sağlam kanıtlar vermişlerdir.

Peki ya bizler? Bütün yaşanlanlar karşısında ne yapacağız?

Dünya var olduğundan bu yana yaşanan daha da yaşanacak olan kadın-erkek ilişkisini doğallığından sıyırmaya çalışan, aykırı göstermeye çalışan bu anlayışın karşısında nasıl tavır alacağız?

Bizler, bu çelişkilerle dolu toplumun genç bireyleri olarak, bizler düşünen aydın insanlar olarak, cins ayrımını körükleyen, insanları yaygaya, düşünen, seven, kişilikli bireyler olmak değil de ille de bir kadın bir erkek diye gören, ille de aşağılayan bu görüş karşısında nasıl bir politika üreteceğiz?

Sorulara onlarca yanıt verilebilir. Ancak mutlak bir doğrunun ve kesin erimli çözümün var olmadığı bir gerçektir.

Toplumcu, ilerici, demokrat kişiler için, bizler için dünyaya bakış açımız, bir başlangıç noktası olabilir. Ve devamında yolumuzu aydınlatabilir. Ancak günümüzün koşullarından ayrık olarak teorik düzeyde incelemeler yapmak, bazen sorunlar yaşanmıyormuşçasına görmezlikten gelmek başka bir deyişle "bazı" sorunların çözülmüne, henüz tarihi belli olmayan bir büyük günün sonrasına ertelemek, yaşanılanların somutluğu karşısında pek gerçekçi olmayabilir.

O halde ne yapalım?

Toplumsal düzeyde yaşandan bazı olaylara tepkisiz ve kayıtsız kalmacak kaydıyla, işe kendi çevremizden, kendimizden, kendi ikili ilişkilerimizden başlayalım. Sorunlarımız, cinsel, düşünsel, vb. adı ne olursa olsun bizim sorunlarımız. Biz, kendi adımıza sorunlarımıza sahip çıkmadıkça, çözümler önerip bu çözümleri yaşamı geçirmedikçe, yaşamlarımızın doğruluğunu ve doğallığını savunmadıkça bir başkası, genç olmayan, bizim gibi düşünmeyen, bizim sessiz ve sırnıış kalmamızda çıkarı olan başka bir kişi, bunu bizim adımıza yapacaktır, yapmaktadır. Her gün yeni boyutlar kazanan, çelişkileri artan toplumda, kişilikli kalabilmek, toplumsal bilinci kazanmak kadar sağlıklı kadın-erkek ilişkilerine de dayalıdır. İlişkilerde yaşanılan sorunlarda, bunalım dönemlerinde ya da ilişkilere başlarken öncül olarak kullandığımız ölçütlerin, gerçekte hangisinin bize ait, hangisinin o değiştirmeye çalıştığımız topluma ait olduğunu saptamak önemlidir.

İlişkinin geliştirilmesi yolunda önlemler almak, öne çıkarılan engelleri aşmak için çaba göstermek önemlidir.

Çok boyutlu insan olmak, sanatı, kültüre önem vermek, kişinin bireysel yaşamında hoşgörü ve sağduyuyu canlı kılacaktır. Doğal olanı, sevgiyi, cinselliği sadece yaşamak değil, gerektiğinde savunmak, bu güçlü duyumsamak gerekir. Size yakışan da budur.

BİR GENÇ KIZIN AİLE YAŞAMINDAN KESİTLER

"Kız çocuk evde veya kapının önünde bebeğiyle evcilik oynar, erkek çocuk, sokağa çıkar, ağaçlara tırmanır, kovalamaca oynar..."

"Kız çocuk, okuldan gelince evişlerinde annesine yardımcı olur, erkek çocuk yemek yedikten sonra arkadaşlarıyla oynamaya gider..."

"Kız çocuk, okumaya çok meraklıysa liseye gider. Üniversitede okursa da olur, okumasa da. Nasıl olsa evlenecektir. Kocası para kazanacaktır. Yüksek öğrenim bir kız için o kadar da önemli değildir."

"Genç kız okulu bitirdikten sonra çalışmak istese, ailenin ekonomik sıkıntıları çok yoğun olmadıkça buna izin verilmeyecektir. Ekonomik sıkıntıları olan bir ailede genç kızın da çalışması, neredeyse umulacak birşeydir. Genç kızdan beklenen evde oturması, evlilik için hazırlık yapması, kora bulmasıdır..."

"Genç kız evlenmeye karar verdiyse, annesi gibi 'hanım, hanımcık bir evkadını olmak' zorundadır. Kocasının izni olmadan kendi yaşamına ilişkin kararlar alamaz, yolculuk edemez, eşya satın alamaz, bütünüyle görünemez. Hatta kapıdan dışarı adımını atamaz..."

"Genç kız evlenmek istemiyorum, evlenmeyi düşündüğü biriyle tanışmamışsa henüz, ya da evlenmeden önce kendisine ayırmak istediği yıllar varsa, bu ne ailede, ne de çevrede hoş karşılanacak birşey değildir. Kadının görevi, evlenip çocuk doğurmak, erginle kadın olmaktır birşeyden önce. Görevin gecikmesi, evde kalmaktır, kız kurusluğuna adım atmaktır..."

"Genç kız eğer öğreniminî bir başka kentte sürdürüyorsa, aile denetimli yurtlarda kalır. Eğer ailesinin olduğu şehirde okuyorsa, yeri evden başkası olamaz. Okulunu bitiren, işe giren bir genç kız ne kadar isterse, evlenmedikçe ailesinden ayrılamaz, yalnız yaşaması, arkadaşlarıyla oturması uygun bulunmaz. Çevrede hoş karşılanmaz. Genç kız artık genç olmasa da, 30'unu aşsa, 40'ını geçse de, koca evinin olmadığı sürece baba evinin parasız da öyle ortalarda bırakılmaz..."

AİLELİĞE VERİLEN KÖLEDEN TOPLUMSAL YAŞAMA

Türkiye'de temel hak ve özgürlüklerin kurumsamaz, ihlali, hatta kullanımının ceza konusu olabilmesi, anti-demokratik rejimin mayasını oluşturuyor. Türkiye'nin temel hak ve özgürlüklerden payını almıyor. Her hak ve özgürlük kullanımı çetin bir mücadelenin sonunda kazanılıyor.

Gençlik de özgürlükten payını en az alanlardan biri. Söz hakkı, katılımcı mekanizmalarda, özgürlüğü de alınıyor ülkede. Ama gençlik hak ve özgürlükleri için mücadelenin dışında kalmadı. Kopmuyor.

Gençlik içinde, özgürlükten payını en az alan bir grup genç kızlar. Aile yaşamından, kuşkusuz herkes için ümitsiz doğru olamayacak ama egemen bakış açısının yansıdığı her çevrede benzeden yaşanan kesitler aktarmak bile, genç kızların en yakın çevresinde, annesi, babası ile ilişkilerinde karşılaştığı ek baskıları sergileyebiliyor sanırız. Toplumsal yaşama katılımın engellenen üretim sürecinden geri bırakılan kadınlar, bu edilgen rollerinde çocukluk ve genç kızlık yıllarında bazılarıyor otlar. Cinsiyetçi bakış açısı, egemen burjuvazi için işlevsel ilişkiyi koruyor. Kadının evdeki rolü, kapitalist üretim ilişkilerinin gereklisi kılığı bir bakıma da parçası olarak işlevini yerine getiriyor. Ataerkil ailenin yapısı bunun için korunuyor. En küçük toplumsal birim olan ailede sağlanacak demokrasi bizleyor, toplumun demokratikleşmesinde çıkan olmayanları ürkütüyor. Egemen burjuvazinin yaymaya, korumaya çabıştığı kültürün benimsenmesinde, genç kız kendini gerçekleştirme olanaklarının daralmasına sessiz kalabiliyor. Kendini gerçekleştirme çabasından vazgeçebiliyor hatta. Egemen kültürün kendisinden beklediğini vermeye, evine kapanarak görevlendirildiği gibi, çocuklarını kız-erkek diye ayırarak ve farklı rollerle biçimlendirerek yeliştirmeye başlıyor. Ulu, sessiz kız çocuklar; yaramazlık hakkı olan, gürültü sorunları erkek çocuklar... İlikaya yeni baştan yaşanıyor. Uslu kız çocuk, toplumsal yaşamda, düşük ücrete ve çalışmayan bir kadın, erkeğinin gölgesinden çıkmayan bir eş, hakarete "hayır" demeyen bir ikinci sınıf yaratık, bilgisizliğinden yakınmayan, bilgisizliği "doğal görülen" ama çocuklarının çaresizlik, evin bulaşığı, yemekler ve camların gelince hamarat mı hamarat bir dünya meleği olunca da pek şaşırılmıyor.

ÖZGÜRLÜKTEN NEYİ ANLAMAK GEREK?

"Ben her siyasi görüşün örgütlenebildiği bir toplumda yaşamak istiyorum. Parlamentoda işçi sınıfının çıkarlarını savunan partilere de yer olsun istiyorum. Ücret artırılmasın, filmler kesilip edilmesin istiyorum. Ben üniversite yönetiminde öğrencilerin de söz hakkı olsun istiyorum. Ben demokrasi için mücadele etmek istiyorum."

Bu özlemlerdeki bir genç insan, içimizden biri. Bu isteklerin yaşama geçmesini, rejimin Türkiye halkının büyük bir çoğunluğu üzerindeki ekonomik ve politik baskıları azaltıyor, engelliyor. Eğer genç bir erkekse bu böyle. Eğer genç bir kızsa, bu gene böyle. Ama bir de artısı var. Genç kız, bir de salt kız olduğu için, istekleriyi yaşama geçirmekte, erkeklerin farklı biçimlerde ve daha az hede folduğu bir kültürel baskıcı, cinsiyetçi baskının ağırlığını omuzlarında taşıyor. Eğitildiğin yeni bir boyutu eklemiyor genç kızın toplumdaki yerini almaya uğraşına. Özgürlüklere yeni bir kısıtlama...

Özgürlük nedir? sorusu, farklı bir çalışmada, felsefi boyutlarıyla irdelenerek ele alınmalı bence. Ama özgürlük insanın en azından kendi yaşamına ilişkin kararları kendi verebilme hakkıdır, kendi yaşamını yönlendirebilme hakkıdır, diyebiliriz. Özgürlüğün tüm kapsamını anlatmaz bu tanım. Ama kendi yaşam tarzında söz sahibi değilse bir insan, özgürlüğünden söz etmek de olanaksızdır. Genç kızlar kendi yaşamlarını biçimlendirme çabasında daha az özgürler. Kadınlar, kendi yaşamlarını biçimlendirme çabasında daha az sahip çıkacak bireyler olarak yetiştiriliyorlar. Rejim, toplumun yarısını oluşturan kadınları dışına itmek için, cinsiyetçi baskı seçimini sürdürmeyi yeğliyor.

Kadın sorununu yaşamımızdaki somutlanışı, çocukluğumuzdan, gençliğimize dek başlıyor. Genç bir kızsak eğitim bir bitey kabilene sokulmaya çalışıyoruz. Genç bir erkeksek, kız arkadaşımızın eğitim bireyler olarak görmeye başlamışlıyoruz.

Oysa demokrasi, temel hak ve özgürlükler, yönetici yapıyı yönlendirmeye doğru ilerlerse, sağlanan demokrasi ve özgürlük geliştikçe, neden bizim erişemeyeceğimiz şeyler olsun? Demokrasi için mücadelemiz hiç kopmamış Türkiye gençlik derneklerinde kısıtlansa da, erkeklerle yanyana omuz omuza, kendi yaşamlarımızı belirleme hakkı için, toplumsal kabilen bakılı için, insanca bir yaşam için edimler atmaya başlamalıyız yeni değil. Yeni adımlar neden atılmasın?

Mücadele, genç kızların kız olmaktan kaynaklanan sorunlarının da çözümünü önermek, günlük kazanımlar için bile insanlık çabalamayı içermek ve özgürlüklere payını daha da az olan bir kesim olan genç kızlara, demokrasi sorununun önemli bir bileşeni olan kadın sorununun çözümü için biraraya gelmesini gerektiriyor. Genç kızların, kadınların sorunları toplumun sorunudur. Nitekim toplumsaldır. Genç kızlar da onun bir parçası.

Ayçe Arsoy

türkiye "esas oğlan" yapılamaz

8 Aralık 1987'de imzalanan INF (orta menzilli füzeleri anlaşmasından sonra Reagan ile Gorbaçov'u yeniden bir araya gelecek olan zirve, 29 Mayıs 1988 tarihinde toplanacak. (Bu satırları yazarken, zirve henüz gerçekleşmiş değildi. Sonuçlarına gelecek sayılarımızda değinmeye çalışacağız.) Konu ise, özetlikle olarak orta menzilli füzeler. Tabii bu arada Afganistan savunu ve Sovyetler Birliği'ndeki yeni gelişmeler ve insan hakları sorunu da her zaman olduğu gibi, ABD tarafından tartışılması istenen konular olacak.

Biz'im bu yazıda üzerinde durmak istediğimiz öncelikli konu, INF Anlaşması zirvesi tartışmaları ve genel bu tartışmalar çerçevesinde, gerekse de dolaylı olarak Türkiye'nin rolü.

AVRUPA'DA DEĞİŞEN ACIZLAR VE SILAHSIZLANMA(!)

INF Anlaşması özellikle Avrupa'daki barış savaşımına özgüven kazandırdı ve sosyalist dünyanın önemini artırırken, diğer yandan da Avrupa hükümetlerinin manevra alanını daralttı. ABD ile SSCB arasında geçmişten bugüne yapılagelen ve ABD'nin anlaşmaz tutumları sonucu pek bir kazanım elde edilemeyen görüşmeler arasında, Avrupa hükümetleri, fotokopiyle çoğaltılmış izlenimi veren "sağduyu ve itidal mesajları" yayınlar ve bir an önce silahsızlanmaya gidilmesi yolunda çağrılar yaparlardı. Bu yelenek, INF Anlaşması ile bozuldu. O güne dek sadece tartışmaların ötesine geçemeyen modernizasyon tartışmaları, birden gündemin birincil maddesi oluverdi. Başka deyişle; Avrupa, Varşova Paktı karşısındaki güçsüzlüğünü ileri sürerek orta menzilli nükleer sistemler alanında olmasa bile- *nitelikli bir silahlanmaya* devam diyordu. Anlamı ise; daha fazla geleneksel (konvansiyonel) silah, daha yani silah ve daha modernize nükleer sistemler... İngiltere Dışişleri Bakanı David Steelor şöyle soyluyor: "Bu silahlar (nükleer silahları kastediliyor), Avrupa'da 40 yıldan fazla bir süredir *barışı korumuştur* ve klasik bir savaşın patlamasına hiçbir zaman imkan vermemeliyiz. Dolayısı ile, INF Anlaşması, *nükleer silahlardan* arınmış bir Avrupa sağlamasın ilk adımı olduğu izlenimini *yaratmamalıdır* (abc.)". "Tabiatıyla bu çerçevede NATO.

Açık bir şekilde görmek

Füzeleri, nükleer

bir Avrupa

Konvansiyonel

patlayacak olması. Ateş çemberinde kalan akrebin psikolojisi bu.

Konvansiyonel silahlar alanına göz atınca, durumun daha da sorunlu olduğu ve bu alandaki silahlanma çabalarının pürtelaş sürdürüldüğü görülüyor. Bu eğilimin varolduğunu gören Sovyetler Birliği ise, INF Anlaşması ile elde edilen barış kazanımlarının boşa gitmemesi için önerilerini sürdürüyor. Bir jest olarak, SSCB, Izhevsk kentindeki silah fabrikasını sivilize etti ve bu fabrikada otomobil, çamaşır makinesi ve barı tüketim mallarının yedek parçalarının üretimine geçilmesi kararı aldı. Diğer yandan, SSCB silahsızlanma temsilcisi Karpov, F. Almanya Dışişleri Bakanı Genscher'e, fazla olduğu sürülen tank ve diğer silahlarda [illegible] edilebilecekleri belirtti.[2] Bununla birlikte, somut olarak ise, kapı kapı dolaşan Sovyet silah tüccarlarından, Savunma [illegible] Konvansiyonel [illegible] Karpov, F. Almanya [illegible] NATO'nun [illegible] konusundaki [illegible] Konvansiyonel [illegible] yükünü [illegible] mesajı [illegible]

Şimdilik Avrupa [illegible] ABD'nin anlaşamadıkları [illegible] bir tavır. Ancak, ABD [illegible] anlaşmalarına ve diğer yandan [illegible] görüşmelerimize baktığımızda [illegible] olamıyoruz. Örneğin [illegible] Savunma Bakanlığı'nın [illegible] büyüke göstermek açık tepkinin hemen [illegible] NATO'nun karar verirse, biz [illegible] diyenz" deyiverdi. Bugünkü tavrının [illegible] pazarlıklarında [illegible] ve tüm bir kafanın alış-verişini [illegible] ilişkiler çerçevesinde, "stratejik konum"unu ileri sürerek (harta abartarak), hep daha fazla askeri yardım talep edegeldi. Bu uğurda ne bir tavizlerin verildiği ne artık bir ar değil bütçelerin yaklaşık % 50'sinin "savunma" kalemında toplanmış olması (altını çiziyor ve karşı çıkıyoruz: Sağlık-eğitim gibi alanlara ayrılan pay % 2,5 dolayındayken, savunma % 50), konvansiyonel alanda olası bir silahlanma yarışının başlatılmasına karşı olduğumuzu göstermiş oz. NATO da, bize yüklediği görevler çerçevesinde bunu sorgulamaya koymaya hazır. Tabii, bedelini ödemek koşuluyla.

Türkiye, özellikle ABD tarafından yazılan senaryolarda başrolü üstlenmiyor. Ama çıkarsızlığı, [illegible] tanımanın tartışmalarına [illegible] nükleer yükünü [illegible] belirtiyoruz.

Kaykuşun [illegible] bir tavır. Ancak, ABD [illegible] anlaşmalarına ve diğer yandan [illegible] görüşmelerimize baktığımızda [illegible] olamıyoruz. Örneğin [illegible] Savunma Bakanlığı'nın [illegible] büyüke göstermek açık tepkinin hemen [illegible] NATO'nun karar verirse, biz [illegible] diyenz" deyiverdi. Bugünkü tavrının [illegible] pazarlıklarında [illegible] ve tüm bir kafanın alış-verişini [illegible] ilişkiler çerçevesinde, "stratejik konum"unu ileri sürerek (harta abartarak), hep daha fazla askeri yardım talep edegeldi. Bu uğurda ne bir tavizlerin verildiği ne artık bir ar değil bütçelerin yaklaşık % 50'sinin "savunma" kalemında toplanmış olması (altını çiziyor ve karşı çıkıyoruz: Sağlık-eğitim gibi alanlara ayrılan pay % 2,5 dolayındayken, savunma % 50), konvansiyonel alanda olası bir silahlanma yarışının başlatılmasına karşı olduğumuzu göstermiş oz. NATO da, bize yüklediği görevler çerçevesinde bunu sorgulamaya koymaya hazır. Tabii, bedelini ödemek koşuluyla.

Türkiye, özellikle ABD tarafından yazılan senaryolarda başrolü üstlenmiyor. Ama çıkarsızlığı, [illegible] tanımanın tartışmalarına [illegible] nükleer yükünü [illegible] belirtiyoruz.

Şimdilik Avrupa [illegible] ABD'nin anlaşamadıkları

BÜYÜK KENTLERDEKİ KÜRT ÖĞRENCİLER

"Ayrı bir ulus olmanın tüm sorunlarını yaşamaktayız."

Server YAKIN
(A.Ü. Hukuk Fakültesi Öğrencisi)

... Diyarbakırlıyım. Ailem geçimini topraktan sağlıyor; köy hükmündeyim, gelirde oturuyorum.

... Ayrı bir ulus olmanın tüm sorunlarını yaşamaktayız. Buna rağmen uyum sağlamada güçlük çekmiyorum. Bunun nedeni de, benzer sorunları ve toplumsal boşlukları iyi algılayabilmem. Ulusal kökeni, arkadaşlıkta belirleyici bir unsur değil bence için. Ama yine de bunu ilişkilerin bazı sorunlarını çözdüğü de oluyor.

... Akademik-demokratik sorunların çözümü için mücadele gerekli. Ama, özel konumumuz gereği mücadeleye fiilen katılamıyoruz. Ayrıca, akademik-demokratik talepler bizim açımızdan deve büyüklüğünde bir uçurum. Olsa da olur, olmasa da!

... Okul dışı zamanlarımı genellikle kitap, sinema, tiyatro vb. ile değerlendiriyorum. Kendi kültürel geleneklerimizi, değerlerimizi yaşatmaya olanak var mı? Türk gençleriyle ağırlıklı müşterilerde ilişkiler kuruyorum. Zaten ülkü kurduğum insan sayısı çok azdır. Oysa Türk ve Kürt kültürleri birbirlerini etkileyen kardeş kültürlerdir.

... Geleceği meçhul görüyorum. Uzun vadeli beklentilerimiz olsa da, pratik yaşadığımız için fazla bir şey düşünemiyorum. Ne zaman ne olacağımız belli değil. Kürt olmak, eğitim, meslek, iş yaşamında çok büyük olumsuzluklar getiriyor. Bize yoldaşlık olumsuz. Bırakın milliyetçileri, Türk solcuları bile olumsuz yaklaşıyor çoğu zaman, anlaşamıyoruz.

"...Sorunun daha çok meclis yoluyla, demokratik mücadeleyle çözüleceğine inanıyorum."

Mahsun PASLAK (ODTÜ-TCF
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrencisi)

... Hakkâriyim, ailem geçimini çiftçilikle sağlıyor, komşudan geldim.

... Bir Kürt öğrenci olarak genelde Türk öğrencilerle uyum sağlayamıyorum. Sanırım bu aynı kültür ve değer yargılarının bulunmamasından kaynaklanıyor. Resmi ideolojinin Kürt sorununu yadsıyan yaklaşımı ve eğitimi içinde yetişen Türk öğrenciler, bir Kürt varlığını tahammül edemiyorlar. Çünkü, onlar bekledikleri uçaklamayı, kendi değerlerini yadsıyor, asyasa inanlar görmeye koşullanıyorlar.

... Öncelikle, Kürt halkının sorunlarının demokratik çözüleceğine inanıyorum. Bence bu konuda Türkiye'deki devrimci akademik-demokratik mücadelenin güçlenmesi sorunu en önemli çözüm. Bu sorunun çözümüne yardımcı olmalı, elbette görevlerdir. Ancak, bu sorunun daha çok meclis yoluyla, demokratik mücadeleyle çözülebileceğine inanıyorum.

... Okul dışındaki zamanlarımı gazetelerle okuyarak, gezerek geçiriyorum. Genelde benim gibi doğulu arkadaşlarımla birlikte olurum. Her türlü dergi, gazete, kitap vb. bulabildiğim ölçüde okuyorum. Sanat ve halk müziğini dinlerim. Kültürel geleceklerimizi yaşatma olanaklarımız çok az. Çünkü, egemen kültür Türk kültürüdür. Sosyal sorunumuz aynı halklarına kendi kaderlerini tayin hakkı sağlayınca sahip insanlarla rahatça arkadaş olabiliyoruz.

... Doğrusu gerçeğimi pek parlak görmüyorum. Ancak, yine de umutluyum; yaşama umutla bakıyorum.

"Anadolunun eşsiz mozaiğinin bir parçası olan bu ulusa geleneklerini, dillerini ve daha birçok kültürel değerlerini yaşatma hakkının tanınması, her demokrat gibi benim de istemimdir."

İbrahim ÇELİKTAŞ
(AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrencisi)

... Erzurumluyum, babam inşaatlarda çalışır. Gelirimizin önemli kısmı babam tarafından sağlansa da, bizim gibi ailelerde herkes kendine yetmek zorundadır. Örneğin ben ve kardeşim ilkokuldan bu yana simitçilik, boyacılık gibi işler yaptık; inşaatlarda çalıştık. Benim okuma olanağı bulabilmem, yalnızca iyi bir rastlantıdır.

... İlkin şunu belirteyim: Benim gibi ailesi batıya göçmüş olanlar için durum, iyi ya da kötü. Ben ilk ve ortaöğrenim yıllarımda kültürel bir çelişki yaşadım. Okul arkadaşlarıma Kürt olduğumu göstermemek için türlü psikolojik oyunlara girerdim. Çünkü, Kürt olmaktan utanırdım. Bu durum, sosyalist düşünceyle tanışmama kadar sürdü. Ancak, ayrı bir kültür, ayrı bir yaşam biçiminden olduğumu gördüm sonra. Bundan sonra, bu kültürü yeniden özümsemeye, sürdürdüğüm eylemleri bir bilinç kaynağı yapmaya başladım. Ne kadar sömürgecilik, asimilasyonculukla bırakılmış olursa olsun bir kültürle içiçeydim. Bu gün yaşamım da artık bambaşka bir hâle geldi. Çünkü "Çukurova'nın beşeriyeti toprakları üzerinde" doğudan göç etmiş birçok insan yaşıyordu. Bu insanlarda kültürel yönden görecel farklılıklar vardı. Ben bu yönde farklılıkları da yakalayabiliyordum. Şunu da belirteyim, ancak bu gabgamından sonra Türk arkadaşlarımla ilişkilerim düzeldi. Açıkçası, ilköğrenimden başlayan asimilasyona hapsolmasaydım. Batıda bunun koşulları daha uygundur çünkü. Kültürel anlamdaki iç çekişlerimi çözümlediğim için, önceleri yaşamındaki ilişkilerimde önemli sorunlar olmuyor.

... Akademik-demokratik sorunların çözümü için Türk öğrencilerle birlikte savaşmış sorunu görüyorum. İnsan, içinde bulunduğu her konumu en iyi biçimde değerlendirmeli, verimli kılmalıdır. Ayrıca, akademik-demokratik savaşım, demokrasi güçlerinin ayrılması bir parçasıdır. Demokratik bir ortamın temel hak ve özgürlükler açısından, diğer halk kesimlerine okluğu gibi Kürt ulusuna sağlayacağı yararlar da şüphesiz edilemez.

... Okul dışı zamanlarımın önemli kısmı evde okumak ve müzik dinlemekle geçiyor. Halk müziklerini ve klasik batı müziğinden parçaları hergün en az bir saat dinlerim. Türk kültürüne de diğer halkların kültürüne baktığım gibi bakıyorum. Doğaldır ki, kendi kültürümüzden daha çok yaşadığım için Türk kültürünün biraz daha iyi yanlarını kavrayabiliyorum. Kendi kültürel geleneklerimizi, davranışlarımızla, tüketimlerimizde yaşatmaya çalışabiliyoruz ancak. Ama, bir Kızılay kalabalığında dolanırken dilime bir Kürt ezgisi dolanıp da, bundan ötesini yapamamak içime oturuyor.

... Kürt olmanın eğitim, meslek, iş vb. açısından getirebileceği olumsuzluklar var. Ama sorunun politik yönü daha ağır basıyor. Kendimi bir Türk değil de, bir Kürt olarak görüp, ona göre davranırsam bunun faturasını pahalıya öderdim. Ama, Türk kökenli arkadaşlarımın bu konuda bana yaklaşımları da sorunlu. Bu yüzden, bir Kürt öğrenci arkadaşlarımla daha yakın ilişkiler içindeyim.

... Geleceğimi meçhul görüyorum. Ülkemizdeki koşullar, bir Kürt'ün geleceğini kurmasına olanak vermiyor. Bu yüzden

TARTIŞMA BANDI

Sol İçi Yeni İlişkiler Biçiminin Olmazsa Olmaz Koşulu Sosyalist Demokrasidir

Türkiye sosyalist hareketi yeni bir dönemi atlatıyor. Kimi sol güçlerin bütük adımlarının bulandığı gözüküyor. Sağlıksız/sağlıksızlaşmaya çalışılan birliklerin beraberce ağırlığın olumlu adımlar olduğunu söyleyebiliriz. Bir taraftan geliyen noktalar, sanki çıkarlarına denk düşmese de, netleşmeyi sağlamak açısından olumlu olduğunu belirtmekte yarar görüyorum.

Perspektifleri ve çalışma alanları biz gençlere göre daha geniş olan sosyalist yapıların hızla sağlaşmaları, biz gençlerin de önünü açıyor. Bu açıdan bazı TİKP çevresinde yeni katılımları hem de diğer kanatlardaki gelişmeleri duyarlı her sosyalist gibi yakından izliyorum. '71'e damgasını vuran TİKP-C'den gelen kimi sosyalist yapılarda da önemli değişiklikler yaşanıyor. Sınıf tabanına oturma süreci olarak değerlendirdiğimiz bu değişikliklerin özünü, sosyalist dünyanın içinde bulunduğu çıkmazlara çözüm aramalar oluşturuyor.

Türkiye sosyalist hareketi, geçmiş dönemde burjuva politikacılığı ile kendi arasına kalın satırlar çekmesini becerememiş. Kendine has kültürel ve moral değerleri yaratmakta göçük çekti. Geçmiş dönem kendini tamama dönemi olarak adlandırılabilir diye düşünüyorum.

12 Eylül gibi bir dönemle karşılaşmamızın bu moral ve kültürel değerlerden -nasıl deyim- yoksun giren sosyalist hareket, üstüne üstlük bu dönemde bir de kadro erozyonuna uğradı. Bugün sosyal-demokrat partilerin çeşitli bakımlardan görev alan politikacılarının bir çoğunun geçmişinde sosyalizm olmasına, burjuva solcu ve politikacılığıyla sosyalist sol ve politikacılık arasına kalın çizgiler çizilmesi zaten olmazsa olmaz olduğunu düşünüyorum.

Geçmişi toptan tutmayı amaçlamıyorum. Sadece bir gerçeğin bilincine çıkmasının gerektiğini düşünüyorum. İçinde bulunduğumuz dönemi, kendimizi tanımlama dönemi olarak görüyorum. Ve diyorum ki yaşanan erozyonunun üstesinden gelmek için kendimize has moral değerlerin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gerekiyor.

Bu anlamda hem sosyalist hareketin sağ kanadında meydana gelen birleşmeleri dikkatle izliyor, hem de olumluyorum. Olumlu bulmamın en önemli gerekçesi, netleşmeyi sağlamaya yol açmasıdır. *Bu birleşmeler, parti mitomanı kendisini kapitalizm bir dudu iyi sanırsa, ortaya çıkan program ve çalışma tarzlarından sonra kendilerini ve gönül bağı duydukları çevreleri yeniden değerlendirme payı yaratacaktır. Buna inanıyorum.*

Bütün bu girişe neden gerek duyuyorum? Yeni Aşama'nın Haziran 88 sayısında YARIN Dergisinden Yasemin ÇONGAR'ın bir yazısı var. YENİ AŞAMA'nın geçen sayısında da belirttiğimiz gibi çok önemli bir adım atan ÇONGAR, yazısını son aylarda üzerinde sıkça durulan konular üzerinde şekillendirmiş. Dikkat çektiği noktaları, hem Türkiye sosyalist hareketi açısından hem de uluslararası sosyalist hareket açısından önemli buluyorum. İki gençlik dergisinden iki genç yazarın böylesine önemli bir konuda 'Dikit metninde' bulunmaları garip gelebilir. Sayın ÇONGAR da dernek, vb yerlerde bizlere yakından yollanmış açılımasını gerekliliğini vurguluyor. Oysa beceriksiz genelde bakışımızın neleşmesi gerekiyor. Onları soru gençlik yazılarının üzerinde durmak mümkün olacak. Ovalayıp tartışmaların gençlik/gençlik alanıyla sınırlamak doğru gelmiyor.

■ ■ ■

Sol içinde yeni ilişkiler biçimine ihtiyaç duyulduğunu belirten ÇONGAR, *"ortak iş yapma yeteneğinin yetersiz gelişmemiş olmasından", "alışkanlıkların eski yönelmelerle yapılmasından"* rahatsızlıklarını dile getiriyor ve *"doğru kimsenin tekelinde değildir"* diyor.

Ulaşmış olduğu noktayı önemsiyoruz.

ÇONGAR'ın da belirttiği gibi *"gerçekli çevreler kendisini ve ilişkilerini gözden geçirdiğinde"* Doğru kimse bizler dogma gibi 'Kuran-ı Kerim'lerde okuduğumuz düşünce kimi *'en kahraman sol'cuların* dışında bazen bütün sosyalist hareket kendisini gözden geçiriyor. Hareketin doğrularını yanlışları içiçe yaşadığı ve hemen birinin diğerine belirgin bir üstünlük sağlamadığı bir dönemi yaşadığımız bugünü bütün bu anlamıyla bir dönemi yaşadığımız bugünü bütün bu anlamıyla bir dönemi yaşadığımız bugünü bütün bu anlamıyla

SERVER TANİLLİ

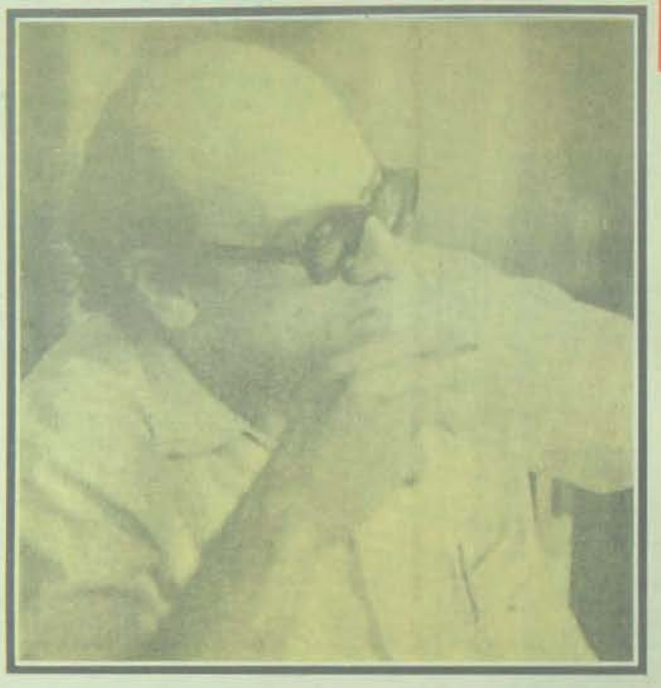

savunduğum, sosyalizm ve onun demokrasisidir

"Tarihe, topluma ve insana Marksist dünya görüşü açısından bakan bir aydın olarak, savunduğum aslında sosyalizm ve onun demokrasisidir. Gerçek demokrasiyi sosyalizm getirecek; bu bakımdan, demokrasi ile sosyalizm, birbirini bütünleyen iki kavram, giderek iki olgudur..."

Söyleşi: Mehmet Bilgin

YARIN ● Sayın Tanilli, son kitabınız "Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz?" yayınlandıktan kısa bir süre sonra yasaklandı. Bu konuda, başta sizin tepkiniz olmak üzere, çeşitli tepkiler sürüyor. Siz, bu gelişmeyi nasıl değerlendiriyorsunuz?

SERVER TANİLLİ ● *"Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz?"* demokrasinin temel doğrularının yanı sıra, bize özgü sorunlarımızın altını yeniden çizmeye çalışan bir kitaptır. Bu doğruları ve sorunları bilenler vardır, bilmeyenler vardır; hele Türkiye burjuvazisi, onun adına kalem yürütenler, konuyu benim belirttiğim çerçevede anlamını değiştirip ve ambrosk da istemiyorlar, sonuna yasaklarla, tabulada yıkılıyorlar. Kitabımda kavramları yerli yerine oturtmaya çalıştım, yanlışlarını ve bu arada tabuların üzerine yürüdüm. Bütün bunlar, yuvtaş olarak hakkım, bilim adamı olmak da görevim. Ama gelin görün ki, kitap yasak duvarına çarpmış durumda ve "bölücülük" suçlamasıyla hakkında dava açılmış bulunuyor.

Sonuç ne olacak?

Bilmiyorum. Bildiğim tek şey şu sadece: Ülkemizde halihazır düzen, Anayasasıyla, kanunlarıyla, mahkemeleriyle, bu tür eserleri önlemek, onları yazanları susturmak amacıyla tezgahlanmıştır. Gerçek anlamıyla ne demokrasi vardır ülkemizde, ne de hukuk devleti: Çünkü, demokrasi, başta düşünce özgürlüğü demektir; hukuk devleti de hakların ve özgürlüklerin güvence altında olması. Bunlar yok! Ne yazık ki, başta aydınlar, ülkemizde çağdaş bir demokrasi ve hukuk devleti adına büyük bir kavga verdiler; veriyorlar, daha da verecekler. Bu onların görevi! Kitabım yayınlandığında hakkında çıkan yazılardan da anlıyorum ki, aydınlarımız *çok boyutlu, yasaksız ve tabusuz bir demokrasi* istiyorlar. Yaşam, özellikle son yıllarda hepimize çok şey öğretti; acılar ölçüsünde ufkumuz da genişledi. Benim kitabım, bütün bunların bir yansımasıdır. Ve ayrıca inanıyorum ki, aydınlarımız böylesi bir demokrasi anlayışını savunan bir kitabı da sayunmasız bırakmayacaklardır.

Kitabım mahkum olursa, onun çevirmiyle birlikte bir kavga olacağı kanısındayım.

● Ülkemizde yıllardır süregelen demokrasi kavgasının genişleyip, yeni bir ışık kattığına inandığınız kitabınızda "demokrasi anlayışınızı" da ortaya koyuyorsunuz. Ancak kitap yasaklandığı için, bunu öğrenmekten yoksun kalan pek çok genç insan var. Demokrasi anlayışınızı, sizin deyiminizle "çok boyutlu yasaksız, tabusuz demokrasi" nin ne olduğunu YARIN okuyucularıyla bir kez daha paylaşır mısınız?

● Tarihe, topluma ve insana *Marksist* dünya görüşü açısından bakan bir aydın olarak, savunduğum aslında sosyalizm ve onun demokrasisidir. Gerçek demokrasiyi sosyalizm getirecek; bu bakımdan, demokrasi ile sosyalizm, birbirini bütünleyen iki kavram, giderek iki olgudur.

Konunun bir yüzü budur.

Bir başka yanı da şu: Kapitalist, ya da kapitalistleşme sürecini yaşayan bir toplumda kavga veriyoruz. Kapitalist toplumların eriştiği belli bir demokrasi aşaması vardır: *Batı demokrasisi* dediğimiz bu demokrasi tipinin özelliği, toplumda bölünmüş sınıf ve zümrelere düşünce ve örgütlenmelerini açıklama, onları etkinliğe çekme, giderek siyasal iktidarı gelme hakkını tanımasıdır. İlke bu! Böyle olduğu için de, o toplumlarda, temel ikili sınıf, yani burjuvazinin karşısında işçi sınıfı da ideolojisini serbestçe yayabiliyor; ve partisini, yani *Komünist Partisi*'yi özgürce örgütleyebiliyor. Kapitalist toplumda, aslında burjuvazinin yanı olan düzenin uygulamada olumsuz etkilerini demokrasiyi de yanıltığını, demokrasinin nice kurumlarını için boşaltığını görmezden gelmiyor değilim elbet. Ama ilke, yukarıda belirttiğim çerçeve içinde yürümekte her şeye kerhen.

Kapitalizmin mantığı da bunu gerektiriyor.

İşte Türkiye'de, Türkiye burjuvazisine anlatmaya çalıştığımız bu: Kapitalizmi -hem de kuralsız uygulumaya kalkışıp, ama onun -olabildiğince- demokrasili mantığına sırtını çevirmeyip, ekonomide liberal, ama politikada değil; sömürü olan ortamda kaosta kaosta sömürüyor, ama sözcüklerin kökünde bağımsızlığına, sendikal ve partisel örgütlenme hakkı, özetle, köylü mü bir kişi olduğu gibi, kapıkları sakınmış, ama taşları başlarına

bir demokrasi mücadelesinin, bir yerde işçi sınıfı ve diğer için de mücadele anlamına geldiğini aman yüzden uzak tutmayalım. Nitekim, burjuvazi konuya hep bu yanıyla bakıyor, öyle olduğu için de demokrasiden korkuyor, onu sınırlı tutuyor ve sınırların genişletilmesine her vesileyle karşısına çıkıyor.

Bilmiyorum anlatabildim mi?

● Toplumsal mücadelede, gençliğin rolünün önemini pekçok ülkenin tarihi gösteriyor bize. Ülke misali verilen demokrasi mücadelesi içinde, gençliğin rolü ve bu rolun önemi sizce nedir?

● Bütün dünyada, 1960'lı yıllarda, gençlik hareketlerinin gittikçe geliştiğini, ülke siyaseti içerisinde daha etkin bir konuma geldiğini görüyoruz. Fransa'da 1968'de ortaya çıkan ve gelişen gençlik hareketleri, birçok Avrupa ülkesine sıçramış, oradan kimi üçüncü Dünya ülkelerine yayılmıştır.

Aynı hareketliliği bizde de görüyüz.

Daha önceki yılları bir yana bırakalım, 1968-69 yılları içinde, Türkiye'de üniversite gençliği, akademik bazı sorunlarını çözmek ve üniversite içinde demokratik uygulamaya son vermek amacıyla harekete geçmiştir. Ne var ki gençlik, kısa zamanda, kendi sorunlarının, ülke sorunlarından soyutlanamayacağını görmüştür ve gelişim de bu yönde olmuştur.

Bu bugün de geçerlidir: Gençliği doğrudan doğruya ilgilendiren kendi sorunlarını, özellikle de eğitim sorunlarını, onun için de özel bir yer tutan üniversite sorunlarını, ötekı yurt sorunlarından soyutlama olanağı yok. Gençlik konuşun bu bütünlük içinde bakıyor ve bakacaktır, elbet te haklıdır.

Gençliğin, demokrasi mücadelesi ile ilişkisini de burada kendini gösterir.

Konuşu bugüne getirelim: 12 Eylül rejimi, çağdaş Türkiye'de elde edilmiş bütün demokratik kazanımları yerle bir etmiştir. Sivil kisve altında bugün de devam eden bu rejim, siyaset arenasında işçi sınıfına yer vermiyor; gençlikten anladığı ise başka birşey. Düşünmeyen, tartışmayan, düşünü olduğu gibi kabul edecek insanlar yetiştirmek istiyor, eğitim düzenini de, böylesi kuşaklar yetiştirmek amacıyla tezgahlanmış durumda. İşçi sınıfının işi güç, ilerici gençliğin de. Oysa bağımsız, demokratik, laik bir toplum, insanların insanca yaşayacakları bir toplum, artık iyice biliyoruz ki işçi sınıfının esen olacak; gençliğin ise, toplumun en uyanık ve dinamik kesiminden biri olarak yapacağı çok şey var. İşçi sınıfının büyük yürüyüşünden ayrı düşmemeye çalışarak hareket etmek, yollarını yalnız başına açmaya kalkmadan, işçi sınıfıyla dirsek teması içinde olmak: Gençlik hareketinin sağlığı adına şart bu. Gençliğin kendi sorunlarının ülke sorunlarından ayrı olmadığı dün doğruydu, bugün de, ama ülke sorunlarına çözüm getirecek asıl yolu işçi sınıfı açacak.

İşçi sınıfının önünde değil, yanında olmak! Unutulmaması gereken bu!

Evet, gençliğin, toplumun en uyanık ve dinamik kesimlerinden biri olarak yapacağı çok şey var. Ve bunlara başında geldiğini üniversitenin çevresine ördüğü duvarları yıkmak gelsiyor. O duvarlar işçi sınıfının da önüne çekilmiş duvarların bir uzantısı.

Bu duvarları yıkmak gerek!

● Sayın Tanilli, bili, sunuyuz, geçtiğimiz haftalarda, "Demokrasi İçin Dayanışma Çağrısı" adı altında bir çağrı yayınlandı. Hemen anlarından sizin bir eşlemlanmanız ve "Kısa bir süre sonra de "Çağrıya Çağrı" imzalarından öğrendik, izledik. Bu konudaki

"Aydınlarımız çok boyutlu, yasaksız ve tabusuz bir demokrasi istiyorlar. Yaşam, özellikle son yıllarda hepimize çok şey öğretti; acılar ölçüsünde ufkumuz da genişledi. Benim kitabım, bütün bunların bir yansımasıdır..."

"Demokrasinin yerle bir edildiği, demokrasi düşmanı güçlerin devletin en yüksek makamlarına değin tırmanabildiği, eğitimin, giderek üniversitenin aslında faşist bir ideolojinin pençesine terkedildiği bir toplumda, gençlik, kendi sorunlarına, genel demokrasi mücadelesinin dışında bakamaz, o mücadeleyi yürüten güçlerden kendini soyutlayamaz."

düşüncelerinizi biraz daha ayrıntılı anlatır mısınız lütfen?

● Türkiye de, özellikle 12 Eylül 1980'den başlayarak, insan özgürlüğünün karşısına dikilmiş en korkunç tehdit ve tehlike *ülkenin* aldığı. O tarihten beri, yalnız demokrasinin çağdaş ilke ve kurumların ayaklar altına alınmasıyla yetinilmemiş, insanlarımızın birçok maddi ve manevi değerinin tamlığına karşı saldırıya geçilmiştir. Bu yolda, akla gelebilecek her türlü insanlıkdışı yönteme başvurulmuştur; devletin, neredeyse bir olağan sorgulama kurumu haline getirdiği ülkemizde yıllardan beri, mahkemeleriyle uğraşanlar bir yana, doğrudan doğruya yaşamını yitirenler vardır. Bunlarla ölümden sonra da, düşünen insanları korkulup sindirmektir. Bütün bu dayanışmalar, tekin tekil insanlarımızın -özellikle ülkemizin de yaşayanındaki sosyolojinin yok etmiştir. Nitekim Türkiye, daha dünyaları, dünyada tekilleşmesi bir ülke olarak tanımaktadır. Son olarak, yürütmenin kendi istekleriyle dönen TKP ve TİP Genel Sekreterleri Haydar Kutlu ile Nihat Sargın, bu insanlıkdışı tarihsel gerçekleşmeler; kendilerine ilişkin olarak yapılacağının yapılış kanıtı vardır ve bir bakıma bir gerçekleşmeleri değildir bunların.

Ne yapmalıyız?

Bu soru, dün de canalıcıydı, bugün de.

Bu insanlıkdışı uygulamalara hep karşı çıktık ve sonuna değin de karşı çıkacağız. Türkiye'de bir sivil inisiyatif oluşturulmuştu. "Demokrasi İçin Dayanışma Çağrısı", yükselen yeni ses, en haklı seslerden biri olmuştur. Bu ses yalnız ülkemizde karşı çıkmakla kalmıyor, Türkiye'de demokrasinin önüne dikilen çağdaşı engelleri de, haklı olarak -bir kez daha- sergilliyordu. En başta, insanoğlunu saygıyı dile getiren bu çağrıya "Türkiye Aydınlarına Dayanışma Çağrısı" olarak katılmıştım. Türkiye'li ülkeyi olmasın diye her ülkenin ve halkın insanlar ve aydınları bu çağrıya katılmaya ve onu desteklemeye davet ediyor.

İyi ederiz, görevimizi yaparız!

Sayın Tanilli, eğitim sistemiyle ilgili yeni bir çalışmanız olduğunu biliyoruz. Bu çalışmanızı, eğitim ve demokratikleşme ilişkisi açısından nasıl ele alıyorsunuz? Bu konuyla değinebilir misiniz?

● Türkiye'nin yüzünü sorunu var: İktisadi, siyasal, sosyal, kültürel. Hepsi de kökü dışarıya bakan ve çok ciddi sorunlar bunlar. Eğitim sorununun ise apayrı bir ağırlığı var: İçerikte. Çünkü eğitim, ideolojilerinin asıl uygulanma yeri burası olduğu için, egemen sınıf ve güçlerin gözlerini açıkça dikilmiş bir alandır. Gerçekten, 12 Eylül'den başlayarak, devletin bütün kurumlarına kanser gibi yayılırken, eğitim kalemi de ele geçirilmiştir. Okullardan üniversitelere değin, eğitimin işleyişinde olduğu kadar içeriğinde de olan *demokratik* ne kı rar, yok edilmiştir, din derslerine kadar çocuklu dersi bakıcı getirilmiştir. Üniversiteler de dipdiri faşist bir ideolojinin egemen altına sokulmuştur.

İşte ben, düşünen bağımsız olan bireyi sevgilerken, ülkemizde nasıl bir eğitimin yürütülüp konuşu konusunda temel doğruların altını bir kez daha çiziyorum. Savunduğum, ilköğretimden yükseköğretime değin, isleyişinde ve içeriğinde *demokratik bir eğitimdir*. İlkesel olarak eşitliği tanıyan, akılcı, bilimsel, insancı, barışçı bir eğitim ancak demokratik bir toplumda gerçekleştirmekle mümkün olacak, ilke *laik* bir eğitimde, demokratik bir içeriğe, okullarında laik bir eğitimin yapılmadığı bir ülkede, demokrasi olmaz. Ama böylesi bir ilkeyi, giderek demokratik bir eğitimi kitap yazarak geçirecek olan da demokratik bir iktidardır. Demokrasi düşmanı güçlerden, onların iktidarlarından, çağdaş bir eğitimi kurmaları beklenemez. Türkiye'de hele hele 12 Eylül 1980'den bu yana olan bitenler bunun açık bir kanıtıdır. Öyle olduğu için de, Türkiye'de demokrasi için mücadele, demokratik bir eğitim için mücadeleyi de içerirken, demokratik bir eğitim için mücadele de demokrasi için mücadeleyi de beraberinde getiriyor.

İki ki mücadele içiçedir.

Kitabımda altını çizdiğim gerçeklerden biri de bu.

● Teşekkür ederiz, Sayın Tanilli.

● Ben de.

PERESTROYKA VE KOMSOMOL:
SSCB GENÇ KOMÜNİSTLER BİRLİĞİ
MOSKOVA İL SEKRETERİ İLE SÖYLEŞİ

"cesaretli olmak zorundayız"

SSCB'deki Komsomol örgütü, tam adıyla Genç Komünistler Birliği (YCL) ülkede yaşanan Perestroyka sürecinden etkileniyor. Komsomol Sovyet gençliği içindeki farklı eğilimlere yeni bir bakışla yöneliyor. Politik çalışma, yönetici-üye ilişkileri, komitelerin alınması ve uygulanması aşamalarında daha geniş bir katılım, daha yaygın bir demokratik işleyişi yaşama geçirmeyi öngörüyor. Sovyet komsomolu, gençleşiyor. SSCB Genç Komünistler Birliği Moskova İl Komitesi Genel Sekreteri Viktor Bezdenov ile yapılan söyleşi, bu değişimin bazı unsurlarını yansıtıyor. SSCB Yüksek Parlamentosu'nun yayın organı İzvestiya'da yayınlanan söyleşide sorulan sözlerimizi gazetenin muhabiri yöneltmişti.

Bir grup heavy-metal rock kulübü tanımıştım; üyelerinde herbiri çivili deri bilezikler takıyordu. Onlara bu müziği neden dinlediklerini sorduğumda bana, heavy-metal müziğin kendilerini rahatlattığını ve daha önemlisi, bu müzikle birarada geldiklerini söylediler. Bu grupları da büyük çoğunluğu kendi deyimleriyle "normal" gençler oluşturuyordu. Doğrusu, konuştuğum bu gençlerin çoğundan ben de hoşlandım. Peki Viktor, Genç Komünistler Birliği (YCL) Moskova İl Komitesi olarak bu grupları ve SSCB'deki diğer resmi olmayan gençlik birlikleri konusunda ne düşünüyorsunuz?

BEZDENOV - Bu konuda tarafı konumunda değiliz. Onları daha iyi tanımayı ve anlamayı istiyoruz. Aktivitelerini de desteklemeye hazırız. Doğal olarak bu tür birliklerdeki alkol ve uyuşturucu müzik, teknoloji, spor gibi ortak bir paydadan kaynaklanıyor. Ama, bu kendiliğinden birlikler konusunda birtakım kaygılar da var. Beş-altı yıl kadar önce, genç futbol seyircilerinin neden olduğu olayları hâlâ anımsıyoruz. Ayrıca, hipiler de uyuşturucu alışkanlığının yaygın olduğu bir çevre oluşturmuşlardı. Rastlantıya bakılırsa gelen müzikte şiddet eğiliminin ağır bastığı şarkılar, örneğin Sovyet dinleyicisine ilkel gelen şarkılar var. Ama bazen bu gruplar hakkında gerçekten abartılı söylentiler duyuyoruz. Bu nedenle YCL'nin Moskova İl ve Bölge Komiteleri ortaklaşa olarak bu gençlik kuruluşlarıyla ilişkiye geçmeye ve onları yönlendirmeye çalışıyor. Anlamayacaklarını, karşıdan futbol seyircileri etiketlerini alınmıyordu. Bugün de birçok insan bu yasaklarının bozulmasını istemiyor. Ama, biz gençleri ikiletten böyle yasaklardan yana değiliz. Bununla birlikte, temelde köy ve kent olmuna da davranışlarının, tavırlarının aldığı biçimsel itici ve olağandışı konuma girebiliyor. Bu gençlerden kimisi sürekli gruplar halinde motosikletleriyle dolaşıyor, kimisi kafalarının üzerinde daire ediyor. Diğerleri çivili ve sivrileri bilezikler takıyor. Herbirinin ortak noktasını da dinledikleri müzik oluşturuyor. Ama, bir gerçek var ki bu durumdan bizler sorumluyuz. Bunalımlardan kurtulmaları için onlara yardım etmek ve daha sonra da neyin doğru, neyin yanlış olduğunu birlikte saptamak zorundayız. Bu bağlamda, halen YCL Sivastopol Yerel Örgütü heavy-metal müziği severler için kulüp binası sağlamış bulunuyor. Bakanlık yönetimde YCL'de etkinlik gösteren bir grup genç Beatles Severler Kulübü kurmuş. Leningrad yönetimde motosikletliler ve rock severler için bir kulüp oluşturuluyor. Tüm bunların yanında, konuya halen kuşkuyla yaklaşan birçok insan bulunuyor. Ama, gerekliliğimiz kaderiyle kuşkuları ve kaygıları daha çok abartılmış söylentilere dayanıyor. Bizler bunları aşmak zorundayız. Çalışmalarımızın yıllarca YCL çevresiyle sınırlı tuttuk, artık gençliğin daha geniş kesimlerine ve özellikle 14-18 yaş grubuna eğilmek zorundayız.

Bir süre önce, rock müziği üzerine Babuşkin Müzesi'nde verilen bir konferansa katılmıştım. Orada YCL Moskova İl Komiteti'nden kişiler de gördüm.

- Evet, doğrudur. Bizim işimiz gençlerle, onların ilgi alanlarına kavuşabilmek, incelemek durumundayız. Ne yazık ki, bu genç insanların en çok nelerle ilgilendiklerini tam olarak bilmiyoruz. Bizim kanıyoruzum, gençlerin tercihlerine karşı kör zaman zaman hoşgörüsüz olmuştur. Şimdi bu alışkanlıkları, gelenekleri kırmalıyız. Örneğin, birçok insana break dans ters geliyor. Oysa halk dansımızda da, her dansçının diğerlerinden daha iyi yapmaya çalıştığı figürler yok mudur? Break dans da içerdiği yarışmacı coşkuyla dansçıları birarıya getiriyor, o zaman da diye karşı çıkılıyor?

Bu arada, Moskova'da gençlerin müzik çalışmaları için bir rock müzik laboratuvarı oluşturma çabaları vardı. Bu çalışmalar, iki yıl kadar önce YCL Moskova Araştırma Merkezi tarafından başlatılmıştı. Bugün, düzenlenen amatör rock müzik topluluğu bu laboratuvarların üyeleridir. Ayrıca, şimdi profesyonel olma çizgisine de vardılar. Bu arada, biz de söz konusu Araştırma Merkezi'nin çalışmalarını dönem sonuna dek sürdürmeyi düşünüyoruz. Bundan kimse kuşkuya düşmesin. Bunu, geçtiğimiz günlerde düzenlenen Genç Sanatçılar Festivali'nde somut bir biçimde gördük.

Okurlarımız, herkesin konuşma konusu olan bu resmi olmayan dernek'erin neden bu kadar çok olduğunu bilmek istiyorlar.

- Bundan yirmi otuz yıl kadar önce de resmi olmayan böyle dernekler, birlikler vardı. O zamanlar gençlerin ilgi alanı çeken caz müziği vardı; taş plaklara, onların deyimiyle "kemiklere" üzerine kayıtlar yapılıyordu. Bu müzik yasaklandı, ama insanlar yine de caz dinlemek için küçük gruplar halinde birarıya geldiler. Bir süre sonra da birçok genç insan uzun saçlarıyla ortalıkta görülmeye başladı. Bu saç tipleri şimdiki bileziklerin konumundaydı o zamanlar. Bazı insanlar kendi ve dedikodu kazanının daha fazlalaşacağını düşünebilirler, ama bu doğru değil. Gerçekte, bu kazalar rağmen, hiç rapor edilmedi. Aynı durum şimdiki resmi olmayan dernekler için de sözkonusu olabilir.

Bu oluşumlar, daha önce hiç tartışılmamış bazı şeyleri de getirdi. Peki, bu gençlik oluşumları YCL'nin kapsamına alınamaz ise, bu durum YCL'nin bazı etkinliklerini yitirdiği biçiminde yorumlanabilir mi?

- Evet, bu gençlerin rehberlik edemezsek, destek vermezsek, kendilerini bizden ayrı tanımlayacak, yeni biçimlere girebilecek ve istemeyeyen yönlere savrulabilecektir.

Bu bağımız, oluşumların desteklenmesi üzerine çok şey söylenirken pratikteki tavırlar da oldukça belli toplumsal kalıpları kırmaya yöneliyorlar. Moskova'da Bauman yönünde bir grup genç, Shcherbakov Konağı'nın yıkılmasını önlemek için amacında dernekler oluşturarak yıllı işçilerini engellediler ve konunun bir kez daha tartışılmasını sağladılar. Bugün, yönetim tasarılan bu gençlerin çabalarına destekliyorlar. Onlara bu mimari anıtı korudukları için şükran duyuyorlar. Ama, başta otomobilleriyle bu gençlerin toplum huzurunu bozduklarını düşünmüşlerdi. Yeni girişimler yasaları aşkın, başkaldırı bir nitelikte olabilir, ama yine de bunlar bize yeni seçenekler, oluşumlar yaratmakta yardımcı olacaktır. Preobrazenski kulübü örneğini düşünün. Kulübün adı, Rus Çarının velihatı genç Peter'in 17. yüzyıl sonlarına doğru, ordusunu kurduğu Moskova yakınlarındaki alandan geliyor. Bugün bu alanda, geçmiş 18. yüzyıla değin uzanan büyük bir mezarlık bulunuyor. Bu mezarlık II. Dünya Savaşı kahramanlarının başarıları zamana kurulmuş. Kulüp şimdi buradaki çeşitli dönemlere ait anıtları restore etmek istiyor. Giderleri ise üyelerin kendi kazançlarından sağlanacak. Bu genç insanlar girişimleriyle Rus ulusunun tarih dönemlerine ait unsurlara sahip çıkmak, uluslaşık düşüncesini yaygınlaştırmayı amaçlıyordu.

Uzun süre YCL önderlerine duyulması yönünler egemen olmuştur. "YCL için ne yaptın?" sorusu doğdu, "YCL şimdi ne yapıyor?" sorusu ise yanıtsız bulunuyordu. YCL önderleri, gençlerin yol göstereceklerine, yönergeler vermeyi tercih ettiler. Ama şimdi YCL yerel örgütlerinin ve yetkililerinin, üyeleri için öğrenciler, genç işçiler, sanatçılar için, ne yapılması gerektiğini sormak durumundayız. Rastlantı YCL yönetimlerinin birden çalışmalarına yön verebilecek açılımlar, öneriler istiyorlar, yönergeler bekliyorlar. Oysa ki, onların böyleyi yönergelere gereksinimleri yok. Çalışmalarını eşitlerinin kitlesel ve gereksinimleri doğrultusunda belirlemek zorundalar.

Geçenlerde YCL'nin Moskova İl Komitesi'nde bir danışma bürosu açtık. Amacımız, gençlerle yapacağımız görüşmelerde sorunlarını ve istemlerini ilişkin bilgiler edinebilmekti. İlk birkaç günde bürova özellikle aileleriyle ve veya okul öğretmenleriyle sorunları olan beşyüze yakın genç başvurdu. Bu gençlerin içinde iş seçimi konusunda yardım isteyenler de vardı. Bu arada üniversite öğrencileri ile genç annelerden yarım günlük işçiler için birçok başvuru ve istek geldi. Biz de "Moskova'da işgücüne gereksinim var. Ben, böyleyi bir arz ve talep nasıl dengelenebilir" diye düşündük. Girişimlerimiz oldu. Şimdi, Krasnopresnenski'deki kafeyi ve Sivastopol yöresindeki pastaneyi onunla ilgilenecek.

Bizler genellikle gençlerin toplumun yenilenmesine, gelişmesine ilişkin ilgilerini gözardı ediyoruz. Oysa, "eleştiri" şimdi daha açık ve cüretkarlıkla yapılmaya sokulmuş durumda. Herkes yetkililerin gerekliliğini tartışmalarından, alıcı ve ezberlenmiş tutumlarından kurtulmak istiyor. Bugün YCL bölge komiteleri sekreter seçimlerinde rahatlıkla üst makamların önerilerini dışlayabiliyorlar. Geçen on yıl boyunca olgunluk tanımı da değişti. Kırk 35 yaşındaki insanlardan "genç" diye sözediliyor. Oysa, iyice geriye dönüp bakınca 30 yaşında İvan Ljubçev imgesindeki bir adamın 1920'de bir traktör fabrikasına yönetici atanmışını, matematikçi Sergei Sobolev'in 31 yaşında SSCB Bilimler Akademisi'ne üye seçilmişini görüyoruz. Bugün üniversite öğrencileri ilkeller gibi, bizler de "küçük çocuklar gibi davranıyor. Artık onları canlandırmak, yönetmek gerekmiyor. Onların toplumun yeni yapılanmasını getirdiği amaçlara koşut değişmeyi ve uğruluğu kazanmalarına da yardımcı olmak zorundayız.

Türkçesi: Ahmet Erhan Çelik

15-16 Haziran eylemi gençlik için de değerli deneyimlerle yüklüdür. Bu eylem, demokratik hak ve özgürlüklerin toplumsal muhalefetin güçleri tarafından hep birlikte sahip çıkıldığı ve ortak hedeflerle mücadele edildiğinde kazanılabileceğini ve korunabileceğini göstermektedir.

15-16 HAZİRAN

Kimi günler vardır ki, yalnızca tarih olmaktan öte anlam taşırlar. Bu günler, düşünen ve eylemde bulunan insan için değerlendirilip dersler çıkarılacak günlerdir. 15-16 Haziran 1970, Türkiye işçi sınıfı mücadele tarihinde böyleşine özel günlerdir. 15-16 Haziran direnişini değerlendirip kavrarsak ve dersler çıkarırsak, hem işçi sınıfımız hem de gençlik için güneri bir önem taşıyor.

15-16 Haziran'a Doğru

1960 sonrası gelişen demokratik ortamda işçi sınıfının yarı sınıf, özellikle öğrenci gençlik de politik ve sendikal örgütlenmesini gerçekleştirmişti. Gelişen ve yükselen örgütlenme bilinci kısa zamanda hareketin kitleselleşmesini getirdi. Toplumun her kesiminde örgütlenme, hak alma ve hak kullanma istekleri kitlesel bir biçimde açıklanmaya başladı. İşçi, öğrenci, memur kesimleri örgütlendiği akademik, sendikal ve politik hakları için etkin, kırılı ve kitlesel mücadelelere girişti. Örgütlenme ve mücadele bilincinin bu yükselişi çok geçmeden tekelci sermayenin kanlı saldırısına yol açtı. Uluslararası düzeyde yaşanan ve ülkede de yaşanmasını bulan ekonomik bunalımın faturası hiçi sınıfının ve emekçi kesimlere çıkarılmak istenıyordu. Bunun için işçi sınıfının sendikal örgütlülüğü kontrol altına almayı, dağıtmaya yönelik planlar yapılıyordu.

İllaf-met, Sendikalar Yasası'nda yapılacak bir değişiklik DİSK'i etkisizleştirip ortadan kaldırmaya, gidişmiş sendikacılığı güçlendirmeye çalışıyordu. TBMM'de TİP'in muhalefetine karşın 1317 sayılı yasa kabul edildi. DİSK Yönetim Kurulu, Türk-İş dışındaki sendikaları yıkılışsız kırmaya çalışan bu yasanın antidemokratik olduğunu ve yasaya karşı anayasal haklarını kullanarak direnceklerini açıkladı. 15 Haziran'da DİSK'li, Türk-İş'li ve bağımsız sendikalı binlerce işçi İstanbul ve İzmir'de direnişe geçtiler. Fabrikalar boşaldı, işçiler sendikal özgürlüklerine yönelik saldırıların protesto ederek kent merkezlerine doğru yürüyüş başlattılar. Gençlik de işçilere destek vererek eylemde yerini aldı. Kurulan barikatların, polisin ve askerin ateş açmasına rağmen, işçiler direnişlerinde kararlılıklarını ve güçlerini kanıtladılar. Üç işçi şehit oldu, yüzlercesi yaralandı ve binlercesi işten çıkarıldı. Yasa TİP tarafından Anayasa Mahkemesi'ne götürüldüyse iptal ettirtildi. Mücadeleyi işçi sınıfı ve onun yanında yer alan güçler kazandı.

15-16 Haziran'dan Çıkarılacak Dersler

15-16 Haziran 1970'i büyük işçi sınıfı tarihinde yönelttiği hedefe ulaşması anlamında en somut, alıcı, etkin, kitlesel eylem oldu. Eyleme DİSK'e, Türk-İş'e ve bağımsız sendikalara üye 100 bin işçinin katılması (o dönemde DİSK'in 30 bin üyesi vardı), işçi sınıfının demokratik sendikal hak ve özgürlüklerine sahip çıkmada ve korumadaki duyarlılığını gösterdi. Sonuç ise kitlesel eylemin önemini ve gücünü kanıtlıyordu. Aynı zamanda, birlikte hareket etme ve birlik bilincinin gelişmesi sağlandı. Birleşilince kazanıldığı görüldü. "İşçi sınıfının nicel ve nitel varlığı yoksa bu" tartışmasına en iyi yanıtı veren eyleme, devrimci gençlerin de katılması işçi sınıfının sosyolojik belirlenmesini hızlandırdı. TİP'in parlamentodaki muhalefeti, Anayasa Mahkemesi'ne başvurusu, yasanın iptali, işçi sınıfının haklarını savunan bir siyasal örgütün varlığının önemini gösterdi. Ekonomik ve siyasal mücadelenin içiçeliğini, birlikteliğini bir kez daha kanıtladı.

Dünden Bugüne Deneylerin Işığında Sonuçlar

12 Eylül'le birlikte, 1970'te yapılamayan yapılmış, DİSK'in faaliyetleri engellenmiş, sendikal hak ve özgürlükler budanmış, varolanlar da kullanılmaz kılınmıştır. Rejim, toplumun her kesiminde örgütlenme bilincini köreltme ve örgütsüzleştirme yolundaki saldırılarını aralıksız sürdürdü, sürdürüyor. Örgütler güdümlü kılınmaya, bağımsız davrananlar kapatılmaya çalışılıyor.

Bütün bu olumsuz düzenlemelere, Türk-İş yönetiminin ikircikli tutumlarına karşın bir buçuk milyon işçinin katıldığı yemek boykotu, genel grev eğilimi doğrultusunda harekete geçme isteği önlenemiyor. 15-16 Haziran 1970'te olduğu gibi büyük çoğunluğu harekete geçirebilecek, sınıf bilinciyle eğitilmiş öncü kadroların önemi bugün daha iyi biliniyor. Birliğin ve kitle eyleminin, somut hedeflere hep birlikte yöneltmenin sonuç alıcılığı daha iyi kavranıyor.

Diğer yandan ekonomik ve politik mücadelenin birbirleriyle çerçevesinde, 15-16 Haziran eyleminde politik varlığın önemi açıkça görülen alyasi örgütlenmenin önemi bugün de geçerli. İşçi sınıfının çıkarları ve kitlelerini savunacak bir partinin gerekliliği kendisini dayatıyor.

15-16 Haziran eylemi gençlik için de değerli deneyimlerle yüklüdür. Bu eylem, demokratik hak ve özgürlüklerin, toplumsal muhalefetin güçlerinin tarafından hep birlikte sahip çıkıldığı ve ortak hedefle mücadele edildiğinde kazanılabileceğini ve korunabileceğini göstermektedir.

Yılmaz Uslu

"Bir anda sonsuzluk
Kum tanesinde evren
Bir avuç içinde cennetsizlik
Bir çiçekte tüm gökyüzü"

William Blake

YAŞAMI DAHA İYİ ANLAMAK İÇİN

klasikleri okumak gerek

Ayrı ayrı insanlara her bakış. Bir dergi sayfasında buluştuğumuz şu anda, hangi yanımız ortak; bizi, ama hepimizi birleştiren neler var? Başka içinde yaşadığımız zaman ve toplum kendi belirliyor yaşamlarımızı. Dünyanın bugününe, şimdiki zamana ortağız. Çağdaş olan herşey gibi tarihsiz. Tüm bir geçmişin, tüm bir insanlık tarihindeki birikimlerin şimdiki zamandaki görüngülerliyle çizilmiş çağın şebresi. Geçmiş de belirliyor bizi.

Ayrı ayrı tanıtan-toplumsal nedirlerine her bakış.

Bir kitap okurken neler duyarız? Bir roman olsun bu. Ayrı ayrı insanlara yaşamına açılan bir pencere. Göz ucuyla onlara çıkan iki kişi. Biz bilen haberi. Bir aşk. Bir başkasının bize bile çizdiği çizgiler tanıyabiliriz. Hayranlık duyduğumuz bir cesaret, yiğitlik belki. Çağdaşımız olmayan, aynı toplumda yaşamadığımız ayrı ayrı insanların yüreklerini, beyinlerinde en gizli köşelerine dek, düşlerine, yalnızlık anlarına dek tanıyabilmeye çaba. Tarihsel-toplumsal açıdan ortaklaşmaçlığımız insanların çevrelerine, özel yaşamlarına, etkisadalarına uzanabilmek.

Sanat, somut yaşamdan elde ettiği soyutlamaları yeni bir kurgu içinde somutlaştırır. Bir kitap okurken ya da üyetrede bir oyun izlerken, somut olayları, insan ilişkilerine tanık oluruz. Kavga eden, gülen, uyuyan, acı çeken, düşleyen, çalışan, ölen insanları görürüz. Birdenbire şu ya da bu ölçüde benzeyen, ama bizden olmayan bir çevredeki tanışabilirler, çelişkiler, bağlar. Evrene karşı olayları tanıklık ederiz. Somut davranışlar, tutumlar, ilişkilere bağlı gelecekler, belki de biç yaşamadığımız, yaşayamayacağımız türden olaylarda. Ama evrilediği zaman ve toplum kesiti ne olursa olsun, sanat yapıtında öyle metifler, soyutlamalara öyle ustalıkla varılır ki, bir yazarın anılarda görünür olduğu. Çalışan insanlarda tanışabiliriz. Hedefi, gerçeği, acıklılığı ve değişimi, tutkuları, inançları, hemen hiçbi, evrensel... evrensellaşmış olgu ve değerleri bulunur.

Bu soyut, evrensellaşmış insan özelliklerini yeni öğelemeler içinde somutlaşmadan önce sanat yapıtı, yaşamı, çevresel, toplumu, kendimizi anlama yeteneğini geliştirmede yardımcıdır bize. Tarihi, toplumu kavramak soyutlama yapmaktan geçer. Tarihi yazılmak sosyal ekonomik koşulların ötesinde etkide bulunmakla olmaktadır. tarihi anlamak da bu koşulları, yaşanmışın genel görünümleri aracılığıyla çıkarmakla bağlar. "Sanat, tıpkı bilim gibi, yaşam deneyimini kendine özgü biçimler, tasarım ilkeleri geliştirir, başka dönemlere ve ülkelere ilişkin bilgilerimiz toplarız, gerçekliklerdeki görüngülerin özünü kavrayıp onların günlük yaşantıda her zaman kavranmayan yanlarını gösterir." (*Ernst Fischer, a.g.e., s. 46*).

Gerçekçi sanat çağlar aşar; işleri, yitse zamanla yüzer. Tolstoy. Yüzyıl önce yazılmış bir kitabın, yeniliği zamanla bağlantılı, geçici olaylarına, bugün pek anlatılır hiçbir yanı, o olaylar gerçekçi bir ayrıdan yansıdığı içindir. Çağlar aşmış yapıtlar var edebiyat kitapları arasında. Klasik bestelerini, Rafaelsanatlarını gerçekleştirilerine boyutu pek çoğu. En geniş anlamında gerçekçilik, yaşamın gerçeğe uygun bir tasarımı demektir. Dün aktarım değil, mutlaka dönüştürmedir sanatçının görevi. Gerçekçi yöntemin gücü, sanatçılara emfisi sunduğu açmalarında, kendi emsiline özgeçtirme karşın yaşamın kitlik, tam ve doğru tasvirlerinin ürünmede yardımcı olur. Öyle ki, aristokrasi tutkunu Balzac'ın aristokratların önlenemez düşüşünü görmek ve onları daha iyi bir geleceği hakedmeyen insanlar olarak üpleştirmek eğilimi bırakmıştır. Bize aristokratının değişmez sonunu göstermiştir. Büyük aristokratın çehresini hiçbir tarih kitabının anlatmadığı yakınlıkta çizmiş,boyamıştır.

Bazarov, Rudin, Oblomov, Lopahin, Madame Bovary, Smerdyakov, Yevgeni Onegin, Peçorin, Krotiserskaya, Rahmetov... Klasik yapıtların akıllara kazınacak tiplerinden sadece birkaç tanesi. Bu kitaplardaki dünyanın taşıyıcı kişileri. Politik düşüncenin geliştiğinde, olayları, dönemleri kavramada, eğilimleri yorumlamada ele devrimci düşünüşe örnek seçtiği insan tipleri. Kendi bireyselliğinizin evrensele açılmak kazanmanın yardımcı olan tanıdıklar gibi. Romandaki, oyundaki oldu, dedikodu aradalığından, özelliğinden çıkarsa, bazı genele, evrensele ulaşılmaktadır. Tiplerin belirlenmesi, sanat çıkarım olayları, olaylar arasındaki evrensel tanıtlar, toplumsal özellikten duyumsa bakan tanıtanımlardan kavramsala yardımcı olur. Yapıt, böylece toplumu sunar bize. Bir yapıtın kişisi, aynı toplumsal tanıtlar konumda olan birçok kişinin temsilcisidir bir bakıma. Evrensel yanıtlan bir kişi tanımadır, öyle bir çiçektir ki, yapıtlarından gökyüzünün derinliğine tanışabiliriz.

Tarih bilimine, toplumsallaşmaya, evrensel yaşamaya giden yolda bir soluk bu kitaplar. Goethe'den başlayıp, Stendhal, Balzac, Puşkin, Hugo, Dickens, Turgenyev, Gogol, Flaubert, Tolstoy, Twain, Zola, James, Maupassant, Cehov, Gorki diye sayılmayı sürdürebileceğimiz o ece addan sadece birkaçının birkaç yapıtı hakkında notlar sunuyoruzuz.

Klasik edebiyat yapıtlarını okumak, kendimizi geliştirme çabasının olmasına olmaz bir bileşeni. Daha iyi bir dünya yaratmak içindeki yanınlarımızın bilincine ulaşmak gerek önce. O sorumluluğun değerli uğraşı bu kitaplar. Aydınlığımızı artıran ışık kaynakları...

BALZAC VE GORIOT BABA

"İstese de istemese de devrimci bir yazar..."

Onaltıncı yüzyılın bitimine birkaç ay kala, 1799'da doğan Balzac, aristokrasi ve aristokrasinin egemenliğindeki bütün bir feodal ilişkiler sistemi karşısında, burjuvazinin giderek geçimdeği yılların Fransa'sında yaşadı. Politik tutumu hakkındaki tam bir bilgiye sahip olmamakla birlikte, soyluluk içerisinde çok para kazanma tutkusuyla içiçe geçti. Öldüğünde ardında borçları ve bütün kitaplarının toplamından oluşan "*İnsanlık Komedyası (Comedie Humaine)*" adlı yapıtı onu dünya edebiyatının en büyük adlarından, gerçekçiliğin kurucularından biri olarak ölümsüzleştirmekle kalmadı. İnsanlığın büyük değişimleri karşında bakışıp bir yüzyılın bir düşünsel birikim çağı olan uzdokunanın yüzyıl bakında en canlı, en derin, en doğrudan bilgileri de bugüne ulaştırdı. Balzac'ın *Eugenie Grandet, Köyde İsyan, Goriot Baba, Tılsımlı Deri, Vadideki Zambak, Köy Papazı, Yitik Hayaller, Kibar Fahişelerin İhtişamı ve Sefaleti* gibi romanları hep *İnsanlık Komedyası*'nın yanı, kendince "ideal" saydığı aristokratik dizenle son bulmalarının nasıl çürüdüğünün, para düşkünlüğü, gerçeklik, insani değerlerden uzaklaşma şeklinde bahane bir yozlaşmanın nasıl yaygınlaştığının anlatımıdır. *Friedrich Engels*'e göre, "onun büyük yapıtı, bu bir toplumun ovulmuş çürümesi üzerine ürkütü bir eğitir."

Peki nedir öyleyse Balzac'ı bunca bu yük, bunca kalıcı, Balzac'ın yapıtlarının okunmasını bunca önemli kılan? Neden gerçekçiliğin kurucusu sayılmaktadır bu soyluluk düşkünü adam?

Engels, Balzac'ın yapıtlarına Fransa toplumunun bütün bir tarihini yerleştirdiğini söyler. Marx'la birlikte bilimsel sosyalizmin kurucusu olan bu büyük düşünürün söyledikleri, sanatın bilgilendirici işlevi üzerine aklımıza kazınacak nitelikte: "İktisadi ayrıntılar bakımından bile, örneğin, Fransız Devrimi'nden sonra gerçek ve özel mülkiyetin yeniden dağılışı konusunda, zaman zaman profesyonel tarihçi, istatistikçilerinin bilmeyenden öğrendiğinden daha fazla şey öğrendim Balzac'tan..."

Balzac'ın olağanüstü bir gözlem yeteneği vardı. Gördüklerini yaşattıkları edindiği ürettiği ise, yanında yeraldığı sınıfın çıkarlarına değil, geleceği uzanan güçlere yakınlaşan bir yapıtın oluşmasını sağladı. Balzac'ın bu dürüst gözlemciliği ile gerçekçiliğin doğuşu arasında önemli bir bağ kuruyor Engels: "Balzac, yakolmaya mahkum sınıfın gemisi yanmıştır. Ama buna karşın, en derinden duygudaş olduğu adamları, kadınları, soyluları sahneye çıkarırken en keskin hicvini, en acı eleştiriyi yapar. Gözlemediği bir hayranlıkla anmak istediği insanlar ise, sadece en çetin politik düşmanları, 1830-1836 yıllarında halk gününden gerçek temsilcileri olan cumhuriyetçilerdir. Balzac'ın böylece kendi sınıf duygu-düşüncelerine ve önyargılarına çiğnemek zorunda kalışı, gerçeği soyluların çoktüğünün gerekliliğini gormesi ve onları bundan daha iyisini bakatmayan kimseler olarak sunması, gelecegin gerçek temsilcisi gerçekçiliğin en büyük zaferidir ve koca Balzac'ın en büyük özelliği budur bence."

Balzac'ın ve elestirel gerçekçiliğin başyapıtlarından sayılan *Goriot Baba*'da, toplumsal eşitsizliğin halkla soylunun karşı karşıya görülmesiyle sergilenmesi, anlatma geçiş bir dramatik boyut kazandırmıştır. Fransız Devrimi'ndeki önce bir ıçbirliğe/dönüşmeyle işçi olan, sonra girişkenliği sayesinde zamaya birlikmesini ilkeyerek ulaşan Goriot Baba'nın yaşamının sonyıllarını geçirdiği Vauquer Pansiyonu'na konuk olarak Gogol Baba, Burjuva devriminin de yücelttiği özellikleri, dürüstlük, çalışkanlık ve insan sevgisini bütünleştiren kişiliğinde. Çok sevdiği kızları için, sömürdükçe sömürdükleri babalarıyla birarada görünmeyecekten hile hoşlanmazlar. Onların Fransız sosyetesine karışmış, aristokrasinin çıkarlarıyla bir burjuvazinin aristokratik yaşam biçimine uyum sağlamasındaki güçlükler. Değişime direnmenin getirdiği yozlaşma içinde biçimlenmiş yaşamı lanetle tanıklık ederiz. Pansiyonda kalan, Hukuk öğrencisi bir genç olan Rastignac ile Goriot Baba arasındaki dostluk ise, gençliğin coşkusu ve deneyimlerin olgunluğuyla biçimlenir, zenginleşir. Rastignac'ın çıkmaya çalıştığı yaşam görünüşüne, en çarpıcı renkleri ekler Goriot Baba. Goriot Baba'nın feyzmişse ve Rastignac'ın bugününe bakarken, bir yandan Fransız tarihine ve toplumuna, bir yandan da insanlığın evrensel değerlerine, sevgiye, saka, dostluğa, sadakate, azme ve ağırbaşlılığa dikkat çekmektedir.

"Uygulamaya gelince hemen kararları mutlaka tereddütlerle karşılaşacaktır. Tıpkı, denizi ortasında bulunduğları zaman, güçlerini ve yana yönelieceklerini, yollarının hangi açıdan ilerleyeceklerini bilmeyen gemiciler gibi. Başlangıçta tereddüte çekmemesine çalışmaya vermek istedi. Ama hiçbir zaman sonra, bazı ilişkiler kurmadan ötüyorsunuz kapıdı, böylesi onu daha yalnız görmüştü..." (*Goriot Baba, Remzi Kitabevi, s. 36*)

Rastignac'ın anlatıldığı bu üneselerde, kendimizden birşeyler bulmamamız mümkün mü? Hepimizden birşeyler taşıyan *Goriot Baba*'yı okumak, *İnsanlık Komedyası*'na bir adım sadece. Ama insanlık tarihine bir bakış, insanlık defterinin kavranmasında yeni bir açı aynı zamanda.

Balzac, 1850'de, yani Komünist Manifesto'nun yayınlanmasından iki yıl sonra öldüğünde, mezarı başında dünya edebiyatının bir başka büyük değeri, Victor Hugo şu konuşmayı yapacaktı:

"Balzac, en büyükler içinde bizimkilerden, en büyük sırasında en yüksekteklerden biriydi. Bütün kitapları adında bir tek kitaptır: İçlerinde bütün çağdaş uygarlığın, sanayi çağının, gerçekle karışık ilkisiz bir hayal gücünün, yozlaşmış bir toplumu ziyaretçisi ki, bir çırpıda indeniverir. 1836'da Kazakları'ın epik söylenceylerinden esinlenerek yazdığı ilk romanı *Tanrı Buldayayınlanır*. Yine aynı yıllar, en ünlü uzun öykülerinden olan *Peştra* ile *Bir Beşiğin Güncesi*'ni yazar. Bunları yine bir uzun öykü izler: *Baron Gogol*, ilk kez bu öyküde belirgin çevresel betimlemelerden uzaklaşır, yaşamları olayda yoğunlaştırır ilgiyi. Bu burokrasinin yerildiği "Mefetiş" adlı oyuna, Petersburg çevrelerinin gösterdiği ters tepkilere karşın, çok beğenilir, uzun süre sahnelenir.

Yaratıcılık açısından alabildiğine yoğun olmasına karşın, ağır ruhsal bunalımlarla da bas langıcı olan bu dönem, siyasal gerçekçiliğin en büyük yapıtlarından olan *Ölü Canlar*'ın kaleme alındığı yıllardır. Gogol'ün başyapıtı *Ölü Canlar*, yapıtın büyük bölümünü yurt dışı gezilerde tamamlar. Bir süre ölçüsüz yöneltiler *Ölü Canlar*'a. Kimi üzerinden, kimi gerçekçiliğe oden zaba tanı obsuğtur. Bu tepkilere oldukça kızar Gogol ve yapıtın ikinci ciltini yazmaya koyulur. Ne ki, başarısızlık bu sefer daha ölümcüldür. Yakın ve kısa bir süre sonra da ölür.

Ölü Canlar, Gogol'ün işlediği temel konulardan pek farklı değildir gerçi, ama daha bir olumlu, daha bir yerindedir duyuşlar. Romanda sözü edilen canlar, kolluğun kaldırılmasından önce zaman zaman sayılan ve sahiplerinin, sayıları kadar vergi ödedikleri Rus köylüleridir. Bu sayılar arasında, çoğu zaman birkaç yıldönce ölmüş olan köleler de sayılmakta ve onlar için de vergi ödenmektedir. Ama, onlar karşılık gösterilerek borç da alınabilmektedir bankalardan. Gogol'ün "Çiçikov" adlı kahramanı da, bu sayım gerçekçiliklerinden yararlanarak, ölü canları kendisini toplarak sahiplerine başvurarak, ölü canları iyi fiyatlarla satın alır ve bankaları karşılık gösterecek bankalardan bol miktarda borç alır. Romanın sonunda fonyat anlaşıp çıkar Çiçikov'un. Gerek Çiçikov'un kişiliğindeki çarpıklıklar, gerekse çevresindeki kişiliklerin, sergiledikleri davranışlar alabildiğine bir tepkinin ürünüdür Gogol'e göre. Kimi zaman güldürerek, kimi zaman da düşündürerek acımasızca eleştiriz çağın düzenini ve üzer ki, o çirkinlikler son bulsun.

Ölü Canlar'ın önemli bir yeri vardır Rus yazınında. Ondokuzuncu yüzyılın güzel bir armağanıdır Rus ve dünya yazınına. Kimbilir, ikinci ciltini okuma olanağı bulabilseydik, daha da nelleşirdi düşüncelerimiz.

GOGOL VE ÖLÜ CANLAR

"Gülünç, garip yanları, uyumsuzluklarıyla yaşam..."

Ondokuzuncu yüzyıl Rus yazınında, çeşitli etnik toplulukların değişik toplumsal-politik özellikleri yansıtılmaya çalışılırken, demokratik ve toplumcu yönelimlerin,gerçekleri sanatın geleneksel yapıları içerisindeki güzelenir. Ondokuzuncu yüzyılın ilk önemli romanı (*Yüzbaşının Kızı*) yazarı Alexander S. Puşkin, çağdaş Rus yazınının temelini ilk harcı koyan kişidir. Onunla birlikte edebiyatın kurucularından sayılan ve "çağdaş Rus romanının atası" olarak nitelendirilen kişi de Nikolay Vasilyeviç Gogol'dür.

IVAN TURGENYEV
1818 - 1883

1809'da Ukrayna'da başlayan ve 1852'de Moskova'da noktalanan, kısa bir yaşam çizgisi vardır Gogol'un. Pek çok yönüyle İngiliz romancısı Dickens'a benzetilen Gogol, rahası buruşmalarla dolu bu esa yaşamına "bu nlar benim ruhsal tarihim" dediği eşsiz yapıtlar sığdırmıştır. Yapıtlarında, yaşamın kötüyü, garip yanlarını, uyumsuzluklarını dile getirir Gogol, Rusya'nın taşra kasabalarında yaşayan küçük, ilkisiz insanlarda kahramanlara. Ukrayna'daki çiftlik yaşamını konu eden ilk öyküsü 1831'de yayımlanır Rus köy yaşamının öylesine gerçekçi, öylesine çarpıcı bir lalliocunu çizmiştir ki, bir çırpıda indeniverir. 1836'da Kazakları'ın epik söylenceylerinden esinlenerek yazdığı ilk romanı *Tanrı Buldayayınlanır*. Yine aynı yıllar, en ünlü uzun öykülerinden olan *Peştra* ile *Bir Beşiğin Güncesi*'ni yazar. Bunları yine bir uzun öykü izler: *Baron Gogol*, ilk kez bu öyküde belirgin çevresel betimlemelerden uzaklaşır, yaşamları olayda yoğunlaştırır ilgiyi. Bus burokrasinin yerildiği "Mefetiş" adlı oyuna, Petersburg çevrelerinin gösterdiği ters tepkilere karşın, çok beğenilir, uzun süre sahnelenir.

Yaratıcılık açısından alabildiğine yoğun olmasına karşın, ağır ruhsal bunalımlarla da bas langıcı olan bu dönem, siyasal gerçekçiliğin en büyük yapıtlarından olan *Ölü Canlar*'ın kaleme alındığı yıllardır. Gogol'ün başyapıtı *Ölü Canlar*, yapıtın büyük bölümünü yurt dışı gezilerde tamamlar. Bir süre ölçüsüz yöneltiler *Ölü Canlar*'a. Kimi üzerinden, kimi gerçekçiliğe oden zaba tanı obsuğtur. Bu tepkilere oldukça kızar Gogol ve yapıtın ikinci ciltini yazmaya koyulur. Ne ki, başarısızlık bu sefer daha ölümcüldür. Yakın ve kısa bir süre sonra da ölür.

Ölü Canlar, Gogol'ün işlediği temel konulardan pek farklı değildir gerçi, ama daha bir olumlu, daha bir yerindedir duyuşlar. Romanda sözü edilen canlar, kolluğun kaldırılmasından önce zaman zaman sayılan ve sahiplerinin, sayıları kadar vergi ödedikleri Rus köylüleridir. Bu sayılar arasında, çoğu zaman birkaç yıldönce ölmüş olan köleler de sayılmakta ve onlar için de vergi ödenmektedir. Ama, onlar karşılık gösterilerek borç da alınabilmektedir bankalardan. Gogol'ün "Çiçikov" adlı kahramanı da, bu sayım gerçekçiliklerinden yararlanarak, ölü canları kendisini toplarak sahiplerine başvurarak, ölü canları iyi fiyatlarla satın alır ve bankaları karşılık gösterecek bankalardan bol miktarda borç alır. Romanın sonunda fonyat anlaşıp çıkar Çiçikov'un. Gerek Çiçikov'un kişiliğindeki çarpıklıklar, gerekse çevresindeki kişiliklerin, sergiledikleri davranışlar alabildiğine bir tepkinin ürünüdür Gogol'e göre. Kimi zaman güldürerek, kimi zaman da düşündürerek acımasızca eleştiriz çağın düzenini ve üzer ki, o çirkinlikler son bulsun.

Ölü Canlar'ın önemli bir yeri vardır Rus yazınında. Ondokuzuncu yüzyılın güzel bir armağanıdır Rus ve dünya yazınına. Kimbilir, ikinci ciltini okuma olanağı bulabilseydik, daha da nelleşirdi düşüncelerimiz.

TURGENYEV VE BABALAR VE OĞULLAR

"Bilinmesi ama yaşanmaması gerekenler..."

Rus edebiyatının ustalarından İvan Sergeyeviç Turgenyev, 1818 yılında zengin bir toprak ağasının oğlu olarak doğdu. Çocukluktan geçişle doğruyaşarken Turgenyev'in aile ilişkileri Rus toplumunun yaşamalarını içeriyordu. Gelenekçi olmasına karşın, aydınlık düşünceler taşıyan babası, oğlunun bilgili, okumuş bir insan olmasını istiyordu. Buna karşın, bedkici, sert tutucu annesi. Turgenyev üzerinde olumsuz etkiler bırakıyordu. Annesinin sertliği ve boşgözlülüğünü Turgenyev'i kitaplara ve yazarların büyülü dünyasına itmişti. Okumak ve zamanla yazmak yolunu yöneldi. Turgenyev'de tutku durumuna dönüşmüştü. Moskova ve Petersburg'da okurken edebiyat dünyasının ustalarıyla daha yakın olmuştu. Babasının yazılmanıyla Berlin Üniversitesi'ne öğrenimini sürdürmek üzere gitmişti. Turgenyev'in yaşamının dönüm noktası olur.

Çarlık Rusyası'nda Batı düşüncesini ilkin fikirler korku yaratırdı. Büyük Petro'nun açtığı yoldan ilerlemek Rus aydınları için her zaman zor olmuştu. Rus aydını Batılı ve yerel olana tartışmalarının içinde ilk tutarak yer almıştı. Turgenyev büyük bir hayranlıkla Aydınlanma Çağı'nın ürünlerine doldu. Hegel'in diyalektiğiyle karşılaşmış olduğu anlayı, bulduğuna inanır ve di. Tüm yapıtlarına birçok kez okudu, gözden geçirdi. Turgenyev'deki tutkunluk bir anlamda Hegel'den gelen düşünce akımının ürünüydü. Hegelci düşüncenin sürdürülmesi arasındaki tartışmada Turgenyev burjuva demokrasi tarafta yer aldı.

İzmarı tutkunluğun birçok biçiminin yaşandığı Rusya'ya dönüldüğünde "liberal" denen tarafta kaldı.

Oyları ve yürüşlerinin yer aldığı Çağdaş izlemli dergi araçlarıyla Rus okurları ile tanıştı. Doğaya ilişkin betimlemeleri, insanın ruhsal yaşamına ilişkin çözümlemeleri Turgenyev'in ustalığının ilk belirtileri sergiliyordu.

Hazırlayanlar: Taner Gürel - Yasemin Congar - Ayşe Tunca - Nihat Yıldız

Bir Avcının Not Defteri adıyla yayımlanan öyküler toplamı Rus aydınları arasında tartışmalara neden olmuştu. Turgenyev, köleri düzeni öykülerinde irdelediken, insan duygularının nedenselliğini tartışmıştır. Veliaht Prens Aleksandr'ın reformist yanının kaynağını Turgenyev'in öykü toplamından aldığı söylenir. Aleksandr Çar olunca köleliği kaldırmış ve toprak reformu yapmıştı. Bu reformlar toplumsal ilişkilerin sorunda sonuca hiç olsa düşünce süreçlerinin oluşmasında sanatın işlevini de göstermiştir.

Turgenyev ilk romanı *Rudin*'den son romanı *Hem Toprak'a dek Sayılar Ya Hep, Ilk Aşk, Devrin Öncesi, Babalar ve Oğullar, Duman, Bahar Sel*i gibi romanları hem ve sanıa birçok öykülerini insanlığa armağan etmiştir.

Hegel'in etkisiyle Turgenyev için yaşam dinamik değildir, hareketlidir. Her an bir değişim yaşanmaktadır. Yine Hegel'in etkisiyle olmalı, Turgenyev değişimi oluşturacak maddi güçler ve kuvvetler görememiştir. Köylü hareketlerini, bırak değişimi, nihai olarak kabulüdür.

Yine de Turgenyev'in romanları bir kaynak içindeki Rus aydınları arasında yoğun tartışmalara neden olmuştur. Turgenyev öldüğünde onun yanlarını layıkıyla bu kahnuştur. Gogol'un ölümü üzerine yazdığı mektup yazından ilk kez yüksek sesle söylemiştir. Ikisini kez de "*Babalar ve Oğullar*" adlı romanı ile yüzyüz bulunmuş, eleştirilerin şiddeti ve arımasızlığı Turgenyev'in ülkesini terketmesine neden olmuştur.

Turgenyev, *Babalar ve Oğullar* adlı romanında Rus aydınları arasında gelişen Nihilizm akımını *Babarov*'un kişiliğinde irdelemiştir. Bu roman, rus aydınının Çar baskısı nedeni ile düştüğü dünyadaki durumunu irdeler. Yoğun baskı, insanlar üzerine etkileri bu dönemi, aydınları tek başınalığa, bireysel çözümler arayışa, inançsızlığa itmektedir. Turgenyev, Bazarov'u bu aydın tartışmaya, Bazarov, insanın kendisiyle ve kurumsallaşmış yapılarla bir yabancı olan saçma boyutlarında çözümlemektedir. Aşk, Puşkin, gitar, eğlence içi boş eğlencelerdir. Bazarov toplumsal düzene karşıdır, ne ki yerine ne koyacağını bilmemiştir. Devrimciliği için bir sonunda toplumsal düzenin sürdürücüsüdür. Bir yandan sorgulayıcıdır, haksızlığı, sevgiyi, tutarsızlığı sorgular, öte yandan yerine bir şey koymak bir boyuta eğilimdedir. Bazarov'da kuşaklar arası bir çatışma ortaya çıkar gibi olur. Kuşaklararası ilişki nasıl olmalıdır sorusunu da içerir bu çatışma. Eskinin içinden yeni, olumsuzun içinden olumlu nasıl çıkacaktır. Kuşakların birbirlerine katkıları ne olmalıdır?

Bazarov metafizik bir inkarcıdır. "Bugün yapılabileceğime en yararlı iş yadırmaktır" der. Genç kuşak tarihsel olanı, kuşaklararası olumlu geçişliliği kavramadan tamamen arasalı metafizik olarak yapmaktır. Oysa kuşaklararası bir geçişlilik vardır. Ve kuşkusuz ki kuşaklar ieb bir anlı değil, sınıfı çalışmasını taşıyan öğelerden oluşur. Ne var ki bu, genç kuşakla önceki kuşak arasında değişime ilişkin bir tartışmayı önlemez. Bu çatışmadaki kuşağı biraz ayrıntılarıyla ele alalım, verilen kesitlerde okuyan değerleri temelden bu kuşağın eskimiş olarak alınış ve yadsınmıştır. Durumun olumsuzluğu, değişimin olumsuzluğu kendi ile başlatılmaktadır. Okuyun *Babalar ve Oğullar*'ı okurken kendinizi sorgulamanı değişen toplumsal koşulları gözönüne alınan gerekecektir. Bazarov genç insan için bilinmesi gereken ama aşılmış bir kimliktir.

ÇEHOV VE VİŞNE BAHÇESİ

"Yaşamın bir anını, kendimizin bir yanını görmek olanaklı..."

1860-1904 yılları arasında yaşayan Anton Çehov, dersim öncesi Çarlık Rusya'sının insanıdır. Şehir-taşra ikilemi içinde çelişkili bir biçimde birleşmeye çalışan toplumsal yapısı, çökmeye yüz tutan aristokrasisi, değişme arzularını, politik ilgisizliği, hayalı sevkler peşinde koşan insanları görmüş, bu insanlarla yaşamıştır. Döneminin bilincinde olan Çehov, toplumsal yaşam biçimlerinin taşıyıcılarının sorumluluğunu üstlenmiştir. Rus'u bununa bir aktarmacılıkları çok, yenilikçi, gerçekçi bir yol bulmuştur kendisine.

Çehov'un kahramanları, sıradan insanı, sıradan görünen olayı yahalaştırmadaki olağanüstülüğü tedirgi bir bakışma. Öykülerindeki gerçekler dışarıdan, salın ve korkusuzca dile getirilir. Kahramanları birimde birlikte yaşayan insanlardır. Umutsuzluğuyla, zaaflarıyla, gizli kalmış ya da bir yerlerde gizlemeye çalıştığımız esrarsal değerleriyle, sıradanlığı, Çehov'un tutumuz gerlemektir, aksi olmaz bir çokyönlülüğü getirir. İnsanları ne salt komik, ne de salt trajik karakterlerdir. İçiçe geçen, birbirinin içinde eriyen gali bir bağ oluşturur. Öykülerinden oyunlarına doğru gidersek gelişen çizgisinde, bireyleşmeden toplumu seçilen, kişilerin trajikliğinden toplumun trajikliğine yönelen bir yolumlarına ya Gror. Kişiler, kişilerin birbiriyle olan ilişkileri yaşamı tanımlar içindir. Bireyleşmeyen, esrarsız ve ilişkisiz bir yeni insan modelini yaratma çabası, Çehov'un tarihsel ve toplumsal sorumluluk bilincinden kaçınmadığını gösterir.

Çehov, kısa öyküleriyle Rus edebiyat tarihini ve dünya edebiyatını şekillendirmiştir. 1880 yılında çıkan öyküleriyle esrar değeri giderek yükselen sıyrıcı öykü olgulurmuştur. 19. yüzyıl Rus coğrun yaşamını bütün canlılığıyla veren öyküleriyle örnek olarak, *Çukurda, Nişanlı ve Namzet, Koğuş, Müşkler, Azno Kötü Şey, Küçük Köpekli Kadın* ve *Hırsızlar*'ı verebiliriz.

Yaşadığı toplumun geniş bölmelerine yaydamayı ve hesaplaşmayı isteyen Anton Çehov, çelişkiler, anlaşmazlığı insan ilişkileri aracılığıyla vermektedir. Gerçek dramatik olana yoğunlaşır. Gerçekliğe olan bağlılığını bırakmamakla birlikte kalıplaşan aşan yapısal bir anlayışı getirdi tiyatroya. Sonuçlardan, olayların gelişiminden çok, insanların söyleyemedikleri, yarım kalmış yaşadığı duyguların, umursamazlıklarını yansıtmaya çalıştı. Bütün bu belirsizlikler Ari'e ve geleceğe duyulan özlemi yansıtmaktadır ona göre. Çehov'un ilk oyunu *İvanov*'dur. Bu oyunu *Değişik Fabl*e, *Ayı, Evlenme Teklifi* gibi kısa komedileri takip. *Martı* oyununda başlayan yenilikçi dramatik arayışlarını, *Vanya Dayı, Üç Kız Kardeş, Vişne Bahçesi* gibi birbirinden güzel oyunlarıyla sonuçlandırdı.

Anton Çehov'un son üç oyunu toplumsal çelişmenin bütün görünümlerini verir. Çelişkiyi ortaya çıkarmak kendi kişiler, toplumsal değişmeyle gelen ekonomik değerler, halkın isteklerini özgürce bir düzen değişikliğini isteyen aydınlar dramatik bir çatışma oluşturmuştur. Koğuş ve değişmeyik dışçüsü içerisinde tiryasel ve olağanüstü bir kaldırım insanları da, yeni koşullar düşünce temsilcilerini de görmek mümkündür. Çehov'un en son yazdığı *Vişne Bahçesi* oyunu, Rusya'nın ekonomik, toplumsal ve kültürel durumunun sonucu bir biçimde örtebilmektedir. *Vişne Bahçesi*, oyunda bir simgedir. Güzel, ancak yaşayanlara artık hiçbir şey vermeyen dünyanın, yetersizliğin simgesidir. Geçmişe duyulan bir özlemdir yalnızca. Yabancı ülkelerde yaşayan sahipleri için, yaşlarını, gizli kalmış ya da bir yerlerde gizlemeye çalıştığımız esrarsal değerlerini, mülk yanıtırlar, Çehov'un tutumuz gerlemektir, aksi olmaz bir çokyönlülüğü getirir. İnsanları ne salt komik, ne de salt trajik karakterlerdir. İçiçe geçen, birbirinin içinde eriyen gali bir bağ oluşturur. Öykülerinden oyunlarına doğru gidersek gelişen çizgisinde, bireyleşmeden toplumu seçilen, kişilerin trajikliğinden toplumun trajikliğine yönelen bir yolumlarına ya Gror. Kişiler, kişilerin birbiriyle olan ilişkileri yaşamı tanımlar içindir. Bireyleşmeyen, esrarsız ve ilişkisiz bir yeni insan modelini yaratma çabası, Çehov'un tarihsel ve toplumsal sorumluluk bilincinden kaçınmadığını gösterir.

Çehov, kısa öyküleriyle Rus edebiyat tarihini ve dünya edebiyatını şekillendirmiştir. 1880 yılında çıkan öyküleriyle esrar değeri giderek yükselen sıyrıcı öykü olgulurmuştur. 19. yüzyıl Rus coğrun yaşamını bütün canlılığıyla veren öyküleriyle örnek olarak, *Çukurda, Nişanlı ve Namzet, Koğuş, Müşkler, Azno Kötü Şey, Küçük Köpekli Kadın* ve *Hırsızlar*'ı verebiliriz.

Yaşadığı toplumun geniş bölmelerine yaydamayı ve hesaplaşmayı isteyen Anton Çehov, çelişkiler, anlaşmazlığı insan ilişkileri aracılığıyla vermektedir. Gerçek dramatik olana yoğunlaşır. Gerçekliğe olan bağlılığını bırakmamakla birlikte kalıplaşan aşan yapısal bir anlayışı getirdi tiyatroya. Sonuçlardan, olayların gelişiminden çok, insanların söyleyemedikleri, yarım kalmış yaşadığı duyguların, umursamazlıklarını yansıtmaya çalıştı. Bütün bu belirsizlikler Ari'e ve geleceğe duyulan özlemi yansıtmaktadır ona göre. Çehov'un ilk oyunu *İvanov*'dur. Bu oyunu *Değişik Fabl*e, *Ayı, Evlenme Teklifi* gibi kısa komedileri takip. *Martı* oyununda başlayan yenilikçi dramatik arayışlarını, *Vanya Dayı, Üç Kız Kardeş, Vişne Bahçesi* gibi birbirinden güzel oyunlarıyla sonuçlandırdı.

Anton Çehov'un son üç oyunu toplumsal çelişmenin bütün görünümlerini verir. Çelişkiyi ortaya çıkarmak kendi kişiler, toplumsal değişmeyle gelen ekonomik değerler, halkın isteklerini özgürce bir düzen değişikliğini isteyen aydınlar dramatik bir çatışma oluşturmuştur. Koğuş ve değişmeyik dışçüsü içerisinde tiryasel ve olağanüstü bir kaldırım insanları da, yeni koşullar düşünce temsilcilerini de görmek mümkündür. Çehov'un en son yazdığı *Vişne Bahçesi* oyunu, Rusya'nın ekonomik, toplumsal ve kültürel durumunun sonucu bir biçimde örtebilmektedir. *Vişne Bahçesi*, oyunda bir simgedir. Güzel, ancak yaşayanlara artık hiçbir şey vermeyen dünyanın, yetersizliğin simgesidir. Geçmişe duyulan bir özlemdir yalnızca. Yabancı ülkelerde yaşayan sahipleri için, yaşlarını, gizli kalmış ya da bir yerlerde gizlemeye çalıştığımız esrarsal değerlerini, mülk yanıtırlar, Çehov'un tutumuz gerlemektir, aksi olmaz bir çokyönlülüğü getirir. İnsanları ne salt komik, ne de salt trajik karakterlerdir. İçiçe geçen, birbirinin içinde eriyen gali bir bağ oluşturur. Öykülerinden oyunlarına doğru gidersek gelişen çizgisinde, bireyleşmeden toplumu seçilen, kişilerin trajikliğinden toplumun trajikliğine yönelen bir yolumlarına ya Gror. Kişiler, kişilerin birbiriyle olan ilişkileri yaşamı tanımlar içindir. Bireyleşmeyen, esrarsız ve ilişkisiz bir yeni insan modelini yaratma çabası, Çehov'un tarihsel ve toplumsal sorumluluk bilincinden kaçınmadığını gösterir.

Yenilikçi ve eleştirel bir tutum içinde yer alan Çehov, yaşamı ve insanlardaki derinliği kavrama yetisiyle hem insansal, hem de tarihsel olanı yakalamayı başarmıştır. Değişimi, sınırlarda gözlemek, insanın değişmeyi başarmıştır. Bu gerçekçi ve bütünlüğe sanatçıdan ne bugün, ne de gelecekte aşılaşmak mümkün değildir. Çehov'la tam anlamıyla yaşamı kavrayamak da, yaşama bir anını, kendimizin bir yanını görmemiz olanaklıdır.

ÇERNİŞEVSKİ VE NASIL YAPMALI?

"İnsana yaşam boyu yetecek bir barutlur bu kitap..."

Yıl 1864. Çarlık Rusyası'nın başkentinde sokaklar ordan oraya koşuşturan insanlarla dolu. İçlerinden bazıları, göre göre bir türlü alışamadıkları bir sahneyi buyruluş gözleriyle izliyorlar gene. Başkentin ortasında bir direk. Direğe bağlanmış bir adam. Herkese ibret, iki yıl hücre hapsinden sonra halka teşhir ediliyor. Bu adam, 14 yıl süreyle madenlerde kürek cezasına çarptırıldı ve ömrünün sonuna dek Sibir'de yaşamaya mahkûm bulunacaktı. Oysa suçlandığını bile bilmediği iki yıl küçücük bir hücrede tek başına kaldı. Yapayalnız. Ve şimdi halkın içinde. Direğe bağlı. İbret olsun diye.

Bu adam, Nikolay Gavriloviç Çernişevski'dir. Direğe bağlanıp halka teşhir edildiği o günden sonuda yirmi yıl sonra başkente geri döndürecek olan Çernişevski. Döndüğünde bozulmuş sağlığına karşın, aydınlığı yitmemiş bir beyazın insanı, binlerce mutlu felsefe, ekonomi, politika, estetik yazısı ve *Proleş* adlı bir romanı olacaktır bolluğunun altında. Giderken bıraktığı *Ne Yapmalı?* romanı ise artık nice genç devrimcinin başucu kitabı olacaktır. Eldeki ele dolaşır, okunur, okunur.

Çernişevski'nin *Ne Yapmalı?* romanı, daha çok Lenin'in yapıtıyla karşılıklı olarak anılır. *Nasıl Yapmalı?* adıyla anılıyor. Türkçe'ye de öyle çevrildi. Günümüzden beş çeyrek yüzyıl önce yazılan bu kitap, Çernişevski'nin Petropavlovsk Cezaevi'ndeki hücresinde, demir parmaklıklı penceresinden süzülen ışıkta, 4 Aralık 1862 ile 4 Nisan 1863 arasındaki dört aylık bir çalışmanın ürünüdür. Tek başına Çernişevski'yi dünya edebiyat klasikleri arasına katmaya yetmiş, ondokuz ve yirminci yüzyıl siyasi literatürünün en çok başvurduğu yapıtlardan biri olmuştur.

Toplumsal dönüşümü, sistemin koktencil, toplum değişimi olarak gördü Çernişevski. Üretim ilişkilerindeki değişimi bilinçlendirdiği, kadın sorunu konusundaki görüşleri ve yönemen ahlak anlayışına tepkisel hep yeni bir toplumun nasıl olması gerektiği konusundaki kapsamlı düşünce bileşenleridir. Mücadeleyi dar düşünmez, kadın sorununa, evlilik ilişkilerine sosyalist bakış güncel yaşamın somut ilişkileri içinde yaratıcı ve ilk o olmuştur.

Nasıl Yapmalı?'ya Çarlık yönetimi tepki duydu. Tutevic adlı Çarlık yanlısı bir profesör, 1871'de kitabı "musır" damgası vurarak, gözden düşürmüş çalıştı. 5 baskı yapan bir broşürde yunları soyledi: "Roman, erşeklik çağına benzer üzen gençlerimizi hedef almakta ve onlarındığı tablolamıştır, hayal güçleri ve zihinleri zaten yarışan olan bu gençleri daha da kızıştırmayı amaçlamaktadır. Ancak bulmadı bu propaganda. Kitap "Rus gençliği için bir bir siyasi program" olarak anlandırıldı sayılan çevrede.

Gençlik ne buluyordu bu romanda? Neydi yani olan, kalıcı olan? Kendisinden önce insanlardı. Çernişevski, hayvanlar çok yeni insanların oluşunu yanıtı. Onun düşüş edebiyatına en büyük katkısı, eski ile yeni arasındaki çatışmayı, bir kuşak çatışması, Turgenyev'in babalar ve oğulları arasındaki farklılaşmalardan epeyce bir biçimde etkil çatışma olarak yansıtmamıştır. *Nasıl Yapmalı* da Vera Pavlovna, Lopuhov, Kirsanov gibi çalışkanlıkları, girişimcilikleri, insana olan sevgilarıyla öne çıkan, yeni insanlar, yeni bir yaşam biçimini kurmak için kollarını sıvarlar. Anlamında yaşlılar da vardır gençler de. Vera Pavlovna'nın kurduğu dikiş atelyesindeki çalışma biçimi, her ne kadar tarihsel-toplumsal açıdan bir ütopya'ya kaçmak gelyorsa da, sömürü düzenine son vermek için "bugünden birşeyler yapmak gerçği" al duyumsatmasıyla önemlidir. Çizdiği yeni insan tiplerinde iç tutarlılıkların görülür Çernişevski. Na kadar yeni, ne kadar alışılmadık olsalar da, okuyana "herkes onlar gibi olabilir" düşüncesi veren bir sıradanlıkları verir bu insanlara. Dünya edebiyatındaki ilk devrimci kadın tiplerinden biri olan ve kadının ürünü yaşamına katılımını, evlilik ilişkisinde eşiyle eşit söz hakkına sahip olmasını, beadini belirtmesi geliştirme ve toplumu dönüştürme

öğrenimi bütünleştirebilmesini yanıtan Vera Pavlovna, çocukluklarını, sabahı uykularına ve kaymakli çaya olan düşkünlüğü ile hiç de "Tanrıtanı" değildu. "Sıradan şeyi" gibi bir kategoriye ilişkin bile evinden ayrılır, cannı dilime tabanlık kurduğu dikiş atelyelerı ve çalışan kızlar arasında gelişmeden katılıp bulunduğu resimli insan ilişkileri, kocası Lopuhov ile, sonra aşık olup ikinci bir evlilik yapacağı Kirsanov ile aşk, dostluk, yoldaşlık temelleri dayanışma ve anlayışlılığı, bep sosyalist ahlak karşıtlarının örnekleminmeliydir. Ütkiş ateliyesinde tanındığı başarılı yetimmez Vera Pavlovna, Tıp okuyup doktor olmaya kadar vardı. Başarı da. Oy kendine eşinli, benzeri, insanmağa. Kadınlarla toplumsal yaşama katılmasını sınırlandırmama karşı çıkarken, bu sınırın aşmayı da görevi sayıyordu çünkü. "Bugünün olarak etkinlikte bulunabileceğimiz kimi alanlar yanlarda kapatılmamış olursa bu kez de gelecekteki kapatılmış oluyor. Ancak beş yüze de bu alanlarda etkinlik te bulunabilirim, tek bi geleneklerin bana hazır yükseltecek; ilk ve upkiyi göğ olacaveyi göre alayım." *(Nasıl Yapmalı, Kuzey Yayınları, Cilt 2, s. 163)* Romanın sonunda, Klimanov'a "tüm hayalını, varlığını, hazeyini verecegi, yazgısını bağlayacağı bir işe sahip olmak istediğini" söyler. Bu sözler, Çernişevski'nin "bir sanat kuralları nedeniyle açıkça değinmediği, ama Vera'nın çevresinde sürup gittiği belirgin olan devrimci çalışmaya kadının da katılma isteğini duyduğunu anlatmaktadır.

Sınıfar koşulları, romanın salında bir yan kişisi olan, ancak kendisini okuki "yeni insanlar"dan ayıran özelliklerıyle *Nasıl Yapmalı*'nın sayfaları dışına taşarak, politik çağrısı yürütenlerin belleğinde canlılığını Rahmetov 'ajanlın çizgisini de anımsatır, ancak yoksullaştırmamıştır. Vera Pavlovna'nın sözleriyle, bir "kartal"dır Rahmetov. "Onun gibileri için dünün farklı, onlar için bugünün aynı; yeni yaşamın kuruluşunu en iyi gördükleriyle mücadeleyi de bekirse. Gürbi'nin romanı bu açıdan bir simge yaşamdır onlarla. Gürbi'nin romanı bu oyunun esemli bir parçasıdır da."

Ve bu parçanın Gorki, toplumcu gerçekçiliğin ilk eserlerini da yazdı aynı zamanda 1868'de doğan, 1908 devrimine katılan Gorki'nın 1902'de Moskova Sanat Tiyatrosu'nda büyük başarı kazanan *Nadire* adlı oyunundan sonra ilk büyük yapıtıdır Ana. Yeni bir biçim biçimsel yeni kişilerinin karakterlerin edebiyata gi nasıl yansıtır. Gorki'yi çağdaşı eleştirel gerçekçilerin tümünden ayırma bir özellik, toplumsal sorunları değişkenin ütümünde, toplumu değiştirmenin gerekliliği ve olanaklılığına dikkat çekme, bu değişimi gerçekleştirme uğraşı içindeki mücadelesi insanı yansıtma olgusu ilkin *Ana*'da en somut biçimini alır. Bu açıdan, eleştirel gerçekçilik ile toplumcu gerçekçilik arasındaki geçişi gösteren bir romandır Gorki 1906'da önce *Ana*'yı, sonra *Düşmanlar* oyununu yazarak, eserleriyle yeni bir açılımın başlayacağını, toplumsal sınıflar, yalnızca birbirleriyle çatışmalarını gösterilmeyecek değil, kendi kendilerini bilincinde oluşlarıyla da yansıtmıştır.

1936 yılında naklolmasın 68 yıllık yaşamında Gorki'nın üretkenliği daha çok 1905-1925 yılları arasındaki orta yaş dönemlerde yoğunlaşır. Yapıtlarını dört grupta incelemek mümkündür. İlk öykülerini ve *Küçük Burjuvalar* oyununu *Firtina Kuşunun Şarkısı* öyküsünü yazdığı zamanlarda da kendisini "sosyalist" olarak tanımlıyordu. Anası işçi sınıfının sosyalist mücadele içindeki yerini ve öyküler dengesinin önemini henüz kavramamış, soyut zamanlık bir devrimci bağlanımı sergilemişti bu ilk yapıtlarında. *Ana* daha sonraki bu sosyalist tezo sahip yapıtlarını

GORKİ VE ANA

"Toplumcu gerçekçiliğin ilk adımları..."

Oğlunun "yasak" kitaplar okuduğunu öğrenince korku ve acıma duygusuna kapılan bir ana. Ve oğlunun yanısı, "gerçeği bitmek istemeyen"

Evlerinde oğlunun arkadaşlarıyla yapılı toplantılardan birinde. Bir kızın evliği söz, "biz sosyalistiz" Annein duyunca inanamıyor sarsılıyor. Aklına geçmişini getirmeye ve sosyalist olmayı, kendi gençliğinde Çüre kafa tutamık cakat bir rahmin uğrunu yapıp derecleyleriyle düştüğünü. "Oğlunla arkadaşları şimdi neden sosyalist oldular sonki?"

O gün "biz sosyalistiz" diyen kısa oğlunun aslık olduğuna düşünmüş. Gerçeklik oğlu hapisteyken. Bir iç burkulması: "Oğlumun hapiste aklına benden önce gelecekti bir kadın var" düşüncesinin anayı sarması.

Başarısız bir grev girişimi sonrasında da üstünde oğlunun evinden bir ana. "Bugün solamadıler ama yarın anlarlar" Oğlunun "seo yiğit bir kadınsın" yanıtı. Bu öyküyü saklamak için elini yüreğine basan ana bir kadın. Öyle bir güven, öyle bir oğluşmuşun.

Oğlu hapisteyken gördüğü de, bildikleri tahrikaya mani tıkıldığını bir aile evrenini anlatır gibi anlatmaz. "Artık onama de sıyırdar" diye bölebilmesi bu.

İ Slayın'ı kurtarmak için oğlu ve arkadaşlarıyla sokağa çıkan ana tüfeğinin taşıdığı bayrağa el vermek. Aktörler gençlere gösterirken oğlunun sesini duyunca, "yaşıyor, beni düşünüyor" duygularıyla yüreğinin dağılmasını ve sevinç kırmağası. Sonra başmak elde, sokakta kalan kara seslenen bir kadın: "Gençlerimiz, kurtuluş, zaaflar tüm halkımız için yürüyor! Onları yalnız bırakmayın! Onlara karşı çıkmayın, çocuklarınızı yürüdükleri yolda tek başlarına bırakmayın! Kendinize sorun! Oğullarınızın duygularına inanın. Gerçek onların yüreğinde doğmuştur. Gerçek için feda edilmeye hazırdırlar. Yürüyorlar onun bu kitabın etkisiyle ilerici olmuştur. Benim ağabeyim bu kitabı okuyan bir kuşundu, ben de vurgunum *Nasıl Yapmalıya*. Beni derin bir şekilde bir çi kez etmiş çapsalamıştır bu kitap Genç yaşlarda okunduğunda anlaşılamayacak daki derin düşüncelerle dolu ve çelişkili bir. Sonunun ilk kez 14 yaşımdayken okumaya çalışmıştım *Nasıl Yapmalı*'yı. Hiçbir yarar sağlamayan, bellıkorn bir okumayılı bu Ağabeyimin idam edilmesinden sonra, onun en sevdiği kitap olduğunu bilerek yeniden ele aldım *Nasıl Yapmalı*'yı ve bu kez birkaç gün değil, birkaç hafta sürecek bir okumaya giriştim. Ancak o zaman anlayabildim derinliğim. Öyle bir ilk sanılı değil insana yaşam boyu yetecek bir barutlur bu kitap..."

İTALYAN SINIF SAVAŞIMI TARİHİNDEN BİR KESİT

NOVECENTO

20 yüzyılın başlarında, kuzey İtalya'nın Emilya bölgesinde bir "latifundio"...e Feodal üretim ilişkileri içinde bağlılıklara sahip sayesinde refahını sürdüren büyük çiftlik ağaları. Ancak, bu açık renkli tablonun karşısında, ücretli güç köylüler ile toprağa sahibi ağa arasında bir kader birliği izleniyor. Şimdilik birbirlerinin dilini anlar görünüyorlar; ırgat başı ve ağa, aynı gün doğan torunlarının sevincini birlikte yaşıyorlar. Bonaccorsi ağa, köylülerin paganlığın içinde yaşıyor. Yüzyıl dönümüyle birlikte değişmeye başlayan bu ilişkilerin; bu geniş yıkılmaya hazır, ama çoğunlu, rustik tablonun sonuna çiftliğin ilişkisiz bağındaki soyunun duyurusuyor. "Giuseppe Verdi öldü!" Bu haber 25 Nisan 1945'te savaşın bitmesiyle başlayan *1900 Novecento* filminin öyküsünün son başlangıcı.

İtalyan sinemacı Bernardo Bertolucci'nin 1976'da tamamladığı, *1900* süresi, mafyöz ve en başta içeriğiyle, bir büyük film. *1900* Türkiye'de bilinçsiz yıl süren bir sansür davasını sürdü, şimdi bozuk bir kopya olarak iki bölüm halinde gösterilmiş. "Paris'te Son Tango"yla tanıdığımız Bertolucci'nin çok Oscar'lı son filmi Son İmparator'u da dünyada büyük yankı yaratı.

Sınıf, emekçilik nedir, yani üretim biçimleriyle, yani sınıflar nasıl oluşur; sınıflar faşizm gibi uçlarda, çıkarları peşinde hangi rolleri alırlar? *1900*'de bu temalar, bir çiftlikte başlayıp, sonra yine aynı mekan çevresinde, ama savaşanın boyutu bütün bir ülkenin devrimini içerirken, biter. *1900*'ün büyüklüğü, sınıf savaşımının bir kesitinden çoğunu bir sanat yapıtı çıkarmasında; dürüstlük ve yetenekli bir anlatı yerine umudu, heyecanı ve hızı üstelik tarihe tanıklığı bulmuş sinema dilini de değiştirmesinde.

Daha jenerik yazılarıyla büyüleyici kahverengi insan tablosunda, insana ait görsel, birliğin gücünü, devrimci Rus Edebiyatı'ndan -özellikle Gorki'den- seçilen çağrışımlarımla hissetmeye başlıyoruz. Sonrasında ise, yer yer klasik Fransız romanlarının anlatımına değil ama bir doğuran, yer yer gücü, yer yer resmin en güzel kullanımının, İtalyan senaryolarında müzik gelmeyişiyle belenmiş müziğin ve bu müzikle kaynaşan ortamın; başkalarının köy filmlerinin "Hayır!" derken, "Korkmuyoruz/Biz Sosyalistiz/Özgürüz" diye bağ bir ağızdan şarkı söylerken devrimci potansiyelin bir anda patladığı sahnelerin içine dalıyoruz.

1900, feodal üretimden kapitalist üretime geçişi, kapitalistlerin faşizme desteğini, faşizmin tahribatını, ayrıştırmalarını, bir avuç insanın öyküsü içine sığdırıyor. Kişiler ve mekanlar, dönemsel ve kahramanı yer yer dengeleyen bir anlatımla canlandırılmıyor. Yaşlı toprak ağası, geçmekte olan çağı düşündürüyor Toromanın (Alfredo'nun) doğumunda görünen ve bu-

rukluk bunada. (Sarıkamış diyebilirdim da yanılmıyorum Toromanı kutsayan rahip ve av akıntısı, bir perdeyle sahne gibi görünmeyi sağlayan bir bölmeden geçiyorlar. Şehir meydanındaki kalite tiyatrosu, ağaların tüfekli toplantısı, kara gömleklilerin ilk kez bir araya geldikleri sokak da aynı havada) Alfredo'yla aynı gün doğan Olmo'ya büyüklerin topluca yemek yediği resimsi bir gösterişi eşliğinde, köylü olarak doğduğu ve öyle kalacağı anlatılacaktır.

Ardından mekânlarımız başlıyor. Köylüler, biraz tanın içine dönüşmeye tepki gösteriyorlar ve çeşitli olaylarda eylemci, pratik ve kalıcı olarak çizdiliyorlar. Toprak sahiplerinin örgütlenmesi, yani işçileştirilmek istemlerinden birlik ruhu kazanıyorlar. Yani toprak ağası fiziksel bir kapitalist(ler) ise, soysuz ve doymaz bir çıkarcılık içinde,

kendini devletle özdeşleştirmeye başlıyor.

Irgat oğlu Olmo'yla, ağa oğlu Alfredo'nun bahçede oynadıkları bir sahnede sınıf aynını inşaatlıkla vurgulanıyor. Alfredo, Olmo'ya göre çok beceri kılıç ve uyuşuk kalıyor. Olmo'nun film boyunca Alfredo'ya tüfün gelecek yaşama bağlılığı kararlılığı ve kavgacılığı çocukların devrimlerinde ustalıkla sergileniyor.

Bu yıllarda İtalya; üretim büyük ölçüde köylülüğe ve tarım işçiliğine dayanırken, hızlı makineleşmenin özellikle Kuzeyde yaşandığı bir ülke olarak görünüyor. Toprak ağalarının, tüccarların ve yerliliğin egemen olduğu, ekonomik ve politik bakımdan geri kalmış, akıncılık ve politik bakımdan güçsüz bir devlet eliyle yönetilirken ülkede hızla aktıkları, çalkantılar yaşanıyor. Emekçilere (1909'da İtalyan Genel Emek Federasyonu'na 320000 işçi kayıtlı) karşı tehdidi içindeki toprak ağaları kapitalistlere dönüşüyor. İtalya vatanseverlik yalanı altında emperyalizmi yaşıyor. Savaş başlıyor. Olmo askere gidiyken yaşanan sahneler ve Alfredo'nun evde kalışı sınıf farklılaşmasını, sağ-sağın sahnesini açıkça ortaya koyuyor. Olmo'nun savaştan döndüğünde sahneyi oluşturan derece makine ve onun makineleşmeyle getirdiği köylülüğün iççüçmesine göstereceği tepkiye kargın kahyanın "makineler de ırgat gibidir, önün depoy olurlar" sözü üretim ilişkilerinde, üretici güçlerde ve paylaşımda değişimi özü bir biçimde anlatıyor. Emekçi birlikleri de kendini gösteriyor.

Emekçi sınıf bencilleşirken, kapitalistler de yasal koşullara, yasal uyum yollarına geliştiriyorlar. Kilisede, büyükşan başkalarını ve grev dalgasını kazı, sonrasından kara gömleklilere dönüşecek kendi polis güçlerini kuruyaya kadar veriyorlar. İşverenlerin bağışladığı para, kutuya tehlikeyi, vahşeti duyuran bir çan sesi eşliğinde düşüyor. Filmde her gelişme, değişim ve kaçınılmazlığıyla simgesel kısa dünlerde, sahnelerde haber veriliyor.

1915'te ulusçu aydınlar, kimi devrimci sendikacılar ve faşistler (gelecekçiler)'den oluşan küçük bir grup, devrimci

eylem birliği anlaşması gelen Fascio di Rivoluzionario'yı kurmuştur. Programlarına benzer Avusturya'ya, burjuvaziye, rahipsiz ve sosyalizme karşıdırlar. (2) Sanayinin konuşmacı olmayı, yasal talepleri karşılamayı, ağ bilinçsizlenerek tüm ülkeyi kendi ülkesi düzeyine indirmeyi ülke edinecek olan faşizm, fırsatları lehine çevirmeyi başaracaktır.

Filmde bu gelişme iki bölümde çok güzel verilmiştir. İlki, Alfredo'nun geleceğe kanı Ada'yla tanışmaya başlıyor. Ada ve çevresi yasal kilitleri anlatıyor. Bu çevrenin köylülerde görünürde ilişkileri yoktur; yeni burjuva sanatını isterler; tablolar alıp, fotoğraf çekerler. Öte yandan sağa sola kudurmuşçasına saldıran kara gömlekliler sokaklarda kol gezmektedir. Diğeriyse, ilk filmin son sahnesinde bir grup melon şapkalı, bastonlu küçük burjuvanın toplandığı kahvede geçer. Tesirsel ve simgesel bir düzenlemeyle ilgisiz olmayan küçük bir modelli, ağırlıyla, beyinsizliğiyle sergilenir Kahya Attila gazete kara gömleğini değer, komünizme yapacaklarını zevkli bir tedil üzerinde gösterecek, gelecekteki zulm tasarımı saldırganlıklarının habercisi olur.

Filmdeki bellekteşte daha bir yer edecek olursa, o güzelim, şiir gibi dizeleriyle sabneleri. Sürükleyen güzel seçilmiş işçi ve köylü üşlerinin bir araya geldiği bu sahnelerde, inançla ve eylemde birlikteliğin ruhunu, ne zaman acılar duyarsa duyarsa bir içtenlikle vurgulanış Bertolucci. "Grev, grev" sloganlarının gerçekte yankılandığı, askerden alınanın önüne hep birlikte yapıp görevlendiyle bastıkat kurduklan, hep bir ağızdan şarkı söylediklerini, kaldırdıkları kapkünü arkadaşlarının cesetlerini sokaklarda taşıyıp taşlat katilleri lanetlediklerini sahnelerin hepsi sinema tiliyle birer katkı. Özellikle bir, sınıf savaşımını anlatan bir filmin kendisinin de ne kadar devrimci olması gerekliğini gösteriyor: Tarih 25 Nisan 1945. Faşistler çekilmeye başlıyor. Saman yığınlarının tepesinde bir kadın, elini gözlerine siper etmiş, uzaklardaki çarpışmayı aktarıyor. Her şey ışıl ışıl, renklerden mavi, kamera aşağıdaki dağa, aşağıdan yukarıya, ağaçların arasından tarlalara, doğru geliyor. Kadın haykırarak anlatıyor, eltisesi kızgarda uçuşuyor. "Kazandık". Köylülerin eski coşkusu yön değiştiriyor, bir anda ellerde yabalar belliriyor: "Kahrolsun kara gömlekliler, kahrolsun faşizm".

Bertolucci'nin, biraz dördmel olarak tanımladığı köylülere saf birimlik baktığı söylenebilir. Anlatılan köylüler 45 yıl içinde pagan kır havasından tam anlamıyla kurtulamıyorlar bir birli. Genel grevi, birlik ruhunu tadıyorlar, canlarını koyuyorlar ortaya, ancak son darbeyi indirecek diyeni örgütlüğe ulaşamıyorlar.

Bertolucci, aynı zamanda sinema tekniğini ve bilgisini, tarihi ve yorumunu Sinemin her sahnesinde oldukça ustaca sergiliyor. Özellikle filmin finalinde, Olmo ile Alfredo'nun çekişmesinden (daha doğrusu Olmo'nun Alfredo'nun kaçışını öldürmeye çalışırken) kamerayı devrimciyle yaşlanmış, hâlâ ilişip, kalmayan ama dostluklarının bitmediğini gösterişe geleceğe umudun kırılmış, mutluluğa sinema değeri yanında bir ayrıntı bilimci için oldukça yüklü anlamlar taşıyor.

Olmo ve Alfredo'nun çekişip, itişmesinde simgesel olarak tarihsel uzlaşmada tarafları verdikten, 1970'lere uzanılan demiryolu sahnesinde Alfredo'nun intiharıyla aynı simgesellikte "gitmekte olan ve gelmekte olan" anlatılmak istenilyor belki de. Yine intihar eden Alfredo'nun, çocuk Alfredo'ya dönüşü, filmin başına sona kurgusal dokunuşa yedirilen Olmo ile Alfredo arasındaki amansız dostluk bağının üstüne anlatımı belki de.

Filmin, siyasal kurgusu, yukarıdakine benzer siyasal yorumu başka tartışmalarında konusu belki de. Ancak bir filmin böylesine tartışmalara yol açması bir mutluluk. Sol kültürün bunca motifini yansıtan *1900*, yılılı, içlenlik dolu bir film. Düşündürücü ve umut verici bir film.

* İlkel bir tarım ve kısmi sermaye üretim kurulu büyük toprak mülkü.

SSCB'DEN BİR OYUN

"insanların ayrıntı olmadığı bir dünya için..."

Çeşitlilikleriyle doludur yaşamımız. İnsan doğasındaki çok yönlülük de beslenir bu çeşitlilikten. Çok sıradan, çok yalın bir insanın çırpınışı bile çarkın dişlilerini zorlar. Yaşamda olmaz da kendi küçük yaşantımızda bir dönüşümdür, değişimdir bu zorlayış. Ormanlar, yazarlar öyle olağanüstü yakalarlar ki ayrıntıları, insanı; olağan olanı olağanüstü kılmaya başarırlar gördüklerimin önünde. Öyle, sıradan anlatılan olaylar kurtulamıyor; işin içinden. Orhan Kemal'in Bekçi Murtaza'sını salt dalkavuk, salt bilgisiz ya da tek başına başka bir şey olarak adlandırmak; insanı anlayabilmemiz için daha çok çabaya gerek sinmemiş olduğunu gösterir.

Alüksandr Gelman'ın *Biz Aşağıda İmzası Olanlar* oyunundaki Leonya Şindin de bu küçük insanlardan biridir. Dar gelirli bir memur kanısı, çocuğu ve işi arasında sıkışıp giden bir yaşam. Çevresindeki olaylar öyle kurmasık, insanların statüsü öyle belirleyicidir ki, Leonya'nın "etiketsiz eleman" olması hoşgörülmezdir ve bir ölçüde bağışlanabilir de. Kimliksiz insanın değerleri hiçe sayılabilir çünkü. Kurallar öylesine keskinleşmiştir ki, kural uygulayıcılar yasayazıcılarına rahip çıkarır konulara. Giderek kimin için, ne için oluşturulduğu unutulur ya da göz ardı edilir. Esas olan kurallardır; insanlar ayrıntıdır yalnızca. Çıkar ilişkileriyle, hiyerarşileriyle oylesine içine sıkı ki insanı, dönen dolapları görmek, ses çıkarmak zorlaşır. Hayır, diyen sıçanlar, vatansızlar damgası yer.

Biz Aşağıda İmzası Olanlar adlı oyun bir trende geçmektedir. İki kent arasındaki süre ve iki kompartıman arasındaki ilişkiler bir insanın geleceğini belirleyecektir. Milliyetin devletleştirilmesi süreçlerinde üst makamlardan yetki alan bir komite, kendilerine verilen rapora doyamayarak bir ürün denetlemek üzere yola çıkmıştır. Fırındaki yetersizlikleri görmeleri beklenmektedir onlardan. Fırındaki üretimden sorumlu olan kişiyi görevinden alarak, yetkililerin önerdiği başka bir insanı sorumlu olayacaklardır. Görünürde böylesine olağan bir durum. Oyunun baş kişisi Leonya'nın karşı çıkışını başlangıçta yadsıyacak kadar olağan. Tren yol aldıkça bir de bürokrasi yolsuzluğa yol alırız. Leonya ânın yöneticisi dostunun iyiliğiyle, çalakalemliğiyle, dürüstlüğüne yürekten inanıyordur. Komitenin kararını durdurmak, komite üyelerinin inancını isteyişiyle ilgili olindeki olumlu raporu imza etmalarını sağlamak için kendi isteğiyle bindiği trene. Bu küçük, iyi niyetli, idealist tutkusuyla doğruyu anlatabilmek için bir dizi oyuna başvurur İnsanlık değerleri açısından onur kırıcı, üksündürücü bir duruma düşmeyi göze alır Kavuru, çocuğunu gözden çıkarmıştır artık Komitedeki üç kişiyi inandırdığı anda adaletin yerine geldiğini sanmaktadır. Ancak onun karşı savaşlığının ayrımında değildir. Dördüncü kadar kök salmuş bir ağaca çarpıp durmaktadır. Konuşma örgüsü geliştikçe bürokrasi dallarının insanları sarıp sarmalığını, boğduğunu görürüz. Bürokrasinin uygulayıcıdır bir bakıma. İşleyişe engelsiz en hizmet eden insanların trajikomikliğidir. İliç bir kişisel çıkarı olmaksızın, kendisini yok sayarak bu insanlara tanıma çıkmışlar Leonya. "Hayır!" diyebilmeyi başarmıştır. Tepkisizliği büyüklük sayan bu kalıplarını edilmeye çalışmıştır. İç içe geçen öyle bir çıkar ağı oluşturulmuştur ki, ritmi yakalandığı anda bu sarmalığın boğulmayacak bir dana sıkılır Komite üyeleri kimliklara sahip çıkarır ve gerçekten de vatanlarını sevdikleri için mi böyle davranıklarından emin değilsiniz. Kuralların bir fetiş olarak gelen boyunlarına eğdığı dönüşü ve tahakkümü sunmalamaya başlar, ritmi kaçırmışlardır bir kez. Kendilerini de aşan bir kuşku yayılır ortalığa. Yapışkan bir sisli olarak görürdüklerimiz Leonya.

"Yeryüzünde birşeylerin değişmesini istiyorsak, iyiye, güzele yönelmeyi amaçlıyorsak önce bizler değişmeliyiz" diyor, oyun yazarı Aleksandr Gelman. Bugün Sovyetler Birliği'nde "glasnost oyunu" diye adlandırılan *Biz Aşağıda İmzası Olanlar*, bireylerdeki değişimin zorunluluğunu izleyiciye aktaran, değişimin gerekliliğini örnekleyen bir oyun.

"Yeryüzünde birşeylerin değişmesini istiyorsak, iyiye, güzele yönelmeyi amaçlıyorsak önce bizler değişmeliyiz" diyor, oyun yazarı Aleksandr Gelman. Bugün Sovyetler Birliği'nde "glasnost oyunu" diye adlandırılan *Biz Aşağıda İmzası Olanlar*, bireylerdeki değişimin zorunluluğunu izleyiciye aktaran, değişimin gerekliliğini örnekleyen bir oyun.

"Yeryüzünde birşeylerin değişmesini istiyorsak, iyiye, güzele yönelmeyi amaçlıyorsak önce bizler değişmeliyiz" diyor, oyun yazarı Aleksandr Gelman. Bugün Sovyetler Birliğinde *"glasnost oyunu"* diye adlandırılan *Biz Aşağıda İmzası Olanlar*, bireylerdeki değişimin zorunluluğunu, izleyiciye aktaran, değişimin gerekliliğini örnekleyen bir oyun. Leonya'nın gördüğü iyi niyetliye çaba, sorgulamayı beraberinde getirir. Korumaya çalıştığımız dengeler "neden" ve "ne için" sorularını sormaktan korkutmamalıdır bizi. Çünkü yanıtlar ne bizden çok bağımsız ne de ilgisizdir.

O. Yefremov ve A. Kalyagin'in yönettiği *Biz Aşağıda İmzası Olanlar* oyunu tek ve sıra bir mekanda geçmesine karşın yaratılan etmeler, ince ince gelişen karakter yönelişi, birokratik sistem kadar oyun kişilerini de daraltan ve birbirine bağlayan ilişkiler; metnin ve karakterde doğru yorumlanması; akıcı ve dinamik bir oyunu çıkarmıştır karşımıza. Emin Sergen'in dekoru gerçekçilik içerisinde hem çarpıcı, hem yaratıcı, hem de işlevsel bir görsellik sağlıyor, Leonya Şindin rolünü çok iyi yorumlayan ve oyunun başından sonuna değin bu rolünüz bir çaba içinde olan Sezai Altekin, tempomu düşmemesinde tek olmanı bile başarı edilen söylenebilir. Tren istasyona vardığı anda korkunç bir yanılgının başlayacağına inanan Leonya'nın aksanlarının olumlu ya da olumsuz diğer oyuncular da bir arası olan hissetmeye çalışanlardı, sanıyorum çok daha etkileyici bir oyun ortaya çıkabilirdi.

Çehov'un küçük insanı, Gogol'un küçük insanı, Sait Faik'in küçük insanı, Orhan Veli'nin küçük insanı... Bu insanlarda insana yabancı olan tek bir unsur bile görmeyeceksiniz, nasıl olur da kendilerinin küçük olduğuna inanabilirler. Yaşamın içinden Leonya'yı bulup çıkarmak, yaşama atılan bir girişimdir gerçekten de. Duyarlı olduğumuz sürece bir de bir değişimi gerçekleştirecek, onur duyarsak imha atacağız.

Ayşe Tunca

PERESTROYKA'YI ANLATAN KİTAPLAR

sscb halkı ne istiyor? gorbaçov neler söylüyor?

Özgür Kavak

Nisan 1985'te Sovyetler Birliği Komünist Partisi (SBKP)'nin Pleburası ile başlayan ve aralıkta 27. Kongre'sine sonuçlandırılan rapor ile yeni bir boyut kazanan Perestroyka (yeniden yapılanma) sürecinin dünya kamuoyunda, farklı politik çevrelerde ilgiyle izlenmeye değer bir yanı var.

Bugüne kadar bu kitapçıya girdiğimizde, belki de başka hiçbir güncel konu üzerinde olmadığı kadar çok sayıda perestroyka, glasnost, SSCB'de yeni politika, vb. başlıklarda yazılmış kitap bulmamız olanaklı. Bunlardan, doğrudan SBKP MK Genel Sekreteri Gorbaçov'un imzasını taşıyanlara büyük bölüme, konuşmalar, raporlar gibi derlemeler Sovyet halkının aktarmak üzere hazırlanmış metinleri kapsarken, Gorbaçov'un "niyetini, SSCB, ABD ve salında birçok ülkenin milklarına sesletmek" diyerek yazdığı "Perestroika" kitabı da bulunuş durumda. Biz, bu aşamada Gorbaçov imzasını taşıyan kitaplardan bir seçeri liste sunarken, bu kitaplara genel çizgisini oluşturan anlayışa da değinmek gerekli duyuyoruz.

Yenilenme neden gerekliydi? Bunun en temel yanıtını kötülüklerini yenilenme reçetesi "Cumhuriyet kapitalizmi, burgeoisinin 20 yüzyılın başlarındaki hatta ortalarındaki kapitalizmden farklıdır" (SBKP programı) 27. Kongre'ye SBKP MK tarafından sunulan politik raporun "Çağdaş Dünya: Temel Bilimler ve Çelişkiler" başlıklı birinci bölümü de bu farklılaşmayı açıklıyor. Çağdaş dünyanın derin çelişkileri, onu oluşturan devletlerarasındaki tüm farklılıklara karşın, birbirine bağlı, bir bütün oluşturuyor. "Yeni Yaklaşım"da bu bütünlüklü karmaşa daşandırılıyor:

"İnsanlığın yaşayış açısından en önemli olan birinci grup çelişkiler, iki formasyon (iki farklı sistem olarak kapitalizm ve sosyalizm) V.N.) oluşturan devletlerarası ilişkilere bağlı çelişkilerdir. Bu çelişkiler son çeyrek yüzyıl içinde çıkar Rusya'da Büyük Ekim Devrimi esnasındaki, dünyanın sosyal-siyasal manzarasından büyük farklılaşmıştır."

"İkinci grup çelişkiler, kapitalist dünyanın kendi içerisindeki. Çeşitli ve önemli devletlerarası ilişkilerin bozulmasıyla oluştuğunu söylemek hatalı olmaz. Sömürünün değişik biçimleri (yeni sömürgecilik olan çağdaş kapitalizm, 20. yüzyılın başında ve ortalarındaki kapitalizmden birçok bakımdan farklılaşıyor."

Gorbaçov, işte bu çıkış noktasında ülkesi sorunlarını ortaya atmaya başlıyor:

"Bir toplumsal sistemin hüküm sürdüğü sosyal ortamda değiştirmeyeceğini söylemekle işe başlamak gerek. Peki, şimdiki çağımızda, dünyanın gelişkinliği ve onun karşılıklı bağımlılık ve bütünleşmesinin yeni düzeyi nasıl nitelendirilmeli, o bütünleşmenin ilkelerini ve onun, daha bütünün gösterişlerini bir bütün olarak nasıl ele almalı? Diğer bir deyişle, dünya bir bütünde geçerlenmeyen ilkeler, kapitalist ülkelerde temel olan ve yalnızca yönetici sınıfların çıkarlarına hizmet eden, bu merkezi yasaları, yasalara işleyişini üretici yüce ilkelerin yapım sınırlamasına güvenilebilir mi? 'Buna bağlı olarak' kapitalizm mülkiyetinden kurtulabilir mi? Ve ülkemiz alanda, sosyal ilerlemeyi sürdürüp gelişebilir mi? Bizim bakımımızdan, Batı'ya, ekonomiyi sıvı hedefine kaydırmak için değiştirme programları planlamaya ve kapitalizmin, devletin yapmak bir hayal değil mi?" Bir diğer soru: "Kapitalist sistem, halen bekası için gerekli öğelerden biri olan yeni-sömürgeciliksiz yapılabilir mi? Diğer bir deyişle, bu sistem, kontrolmeyecek sonuçlarda yol aç. Üçüncü Dünya ile eşit olmayan ilkeler uygulamalarına izleyebilir mi?" (*Ekim ve Perestroyka, Devrim Sürüyor. Bilim ve Sanat Y. sf. 6-7-8*)

Sorular oldukça açıktır. Bu soruları cevaplarken yanıtlar gelecekteki gelişmelerin ışığında belirleyici olacaktır. Gelecekte iki farklı sistem, nükleer silahlardan arınmış, eşit ekonomik koşullarda, barış için de varolup birbirleriyle yarışabilecekler midir?

Yeni siyasi düşünce biçimi, dünyadaki asıl süreçlerin değerlendirilmesiyle, onu aşlak oydurarak bir yaşam biçimi, aynı zamanda bir eylem felsefesi ortaya çıkarıyor. Yalnızca değişecek, açıklarında kalmadığı, artık çağımızın bilincini sembolize ettiği SSCB dışında da başlatılan uygulamalarda açılıya çıkıyor.

Gorbaçov, gidecek dünyanın bakış açısını ülkesine dönüyor. Sovyetler Birliği'ne tek yön Ekim Devrimi gerçekleşmiş, yaşanan sorunlarla birlikte ele alıyor. Marksist-Leninist dünya görüşünü uygulu diyalektik-materyalist yaklaşımı sürdürüyor. Sovyetler Birliği tarihini güzden geçiriyor. Ekim sonrası 70 yılın bu değerlendirmesi, politik yaşama ilişkin önerileri, *perestroyka ve glastnost*'ı kalıyor. Perestroyka'nın ve glastnost'un ülkenin ekonomik ve siyasal yaşamına getirdiği değişiklikler gözden geçirilmeden bu kitaplarda bulmak mümkün.

"Perestroyka düşüncesi, yetmiş yıllık tarihimize ve Sovyetler Birliği'nde, temel olarak, yaratılan yeni toplumsal yapının sağlam temellerine dayanıyor; sürekliliği ve yeniliği, Bolşevikliğin tarihsel tecrübesini ve çağdaş sosyalizmi birleştiriyor. Perestroyka, yalnızca daha önceki dönemin durgunluğu ve muhafazakârlığının yok edilmesi ve işlenen hataların düzeltilmesi anlamını taşımıyor. Fakat aynı zamanda toplumsal örgütlenme ve çalışma yöntemlerinde, tarihsel olarak emir-ve çağdaş ögelerin üstünden gelinmesi anlamını taşıyor. O, sosyalizme, bilimsel ve teknik devrimin ve Sovyet toplumun özelliklerini gelişimine karşı gelen en çağdaş biçimlerin kazandırılması anlamına geliyor. Perestroyka'nın amacı, çalışan insana, onun idallerine ve çıkarlarına, ekonomide, toplumsal ve siyasi ilişkilerde ve kültürde, insancıl değerlere, tanışılmaz bir sosyalist toplum, Lenin'in sosyalizm anlayışının teorik ve pratik olarak, yeniden tam bir biçimde yerleştirilmesidir." (*Ekim ve Perestroyka, Devrim Sürüyor, Bilim ve Sanat Y., sf. 4-5-15-16*)

Perestroyka'nın devrimci yönünün eksenini, bireyle, insan faktörüne, insanın bir nesne olarak sosyalizme, onunla tam eşmen olduğu, toplumsal olanaklarını insanın en üst düzeyde gerçekleşmesi için kullanıldığı bir demokrasinin işletme verilen önem değil.

"Yöneticilerin seçimi, demokrasinin işler olması demektir. İlk başta, kişiler bundan korkuyorlar, çok iyi biliyorlar, işlerin sırrı sanacağını söylüyorlardı. Böyle değmenler bir noktaya ulaşıyorlar. Değişmiş daima kazanır. Grup çıkarları, birbirinin kusurlarını örtbas etme ilişkileri bir yerde kendilerini gösterir. Fakat sonra, herkes iş grubunda, fabrikada, teşebbüste, kolektif veya devlet çiftliklerinde güvenilir, sabit, liderlik yeteneği olan, üretimi artırmak ve yaşamı daha iyiye götürmek için ufku geniş yöneticiler istiyor. (...) Daha demokratik yöntemler, daha iyi ideolojik çalışma ve topluma daha sağlıklı bir manevi atmosferle insan faktörünü harekete geçiriyoruz." (*Perestroyka, Ülkemiz ve Dünya İçin Yeni Düşünce, Güneş Yayınları, sf. 101*)

"Perestroykanın kadrosu ne olacaktır", sorusuna Gorbaçov, sosyalist demokrasinin geliştirilmesi ve kökteni ekonomik reformun gerçekleştirilmesiyle perestroykanın başarıya ulaşacağı yanılgısı sonuçlandırılmıştır. Kendinden emin. Çünkü, bugün Sovyetler Birliği'nde perestroykanın birinci aşaması tamamlanmıştır. Bütün ülkede yeni bir siyasal, manevi, psikolojik hava yaratılmıştır. Nasıl mı? Bu sorunun yanıtı da küçük nümesi biçiminde "glastnost" sorusunu içeriyor.

"Glastnost'u geliştirirken ve insanların düşünce ve davranışlarında gerçek değişikliklerin yolunu açarken, Parti, insanların kamu işleriyle daha ilgili olmasını, kişisel teşebbüslerini geliştirmeyi, daha toleranslı, daha eleştirel ve özeleştirel olmalarını sağlamaya başardı. Bu aşamada, Sovyet halkının ezici çoğunluğunun, bağlısı özelliği, Perestroyka'yı destekleyeceğ ve onun sürekli gelişim göstermesini talep etmesidir." (*Ekim ve Perestroyka, Devrim Sürüyor, Bilimve Sanat Y., sf: 56*)

Bu yeni hareketlenme içinde gençliğin çok önemli bir yeri var. Gorbaçov bunu işaret ediyor: "Önce demokrasinin ve özerkliğin bütün yollarını işine öğrenmeli ve yenilik enerjisini bütün kademelerde demokratikleşmeye vermeli ve sosyal girişimlerde fasl olmalıdırlar. Bunun, bazılarına ve ilerleme hiç mümkün değildir. Her genç, ülkede olup biten heyecan taşımış olduğunu hissetmelidir. Sonra, genç kuşak, ekonominin yoğunmod eğilimlerini meslek kalitesiyle, bereçyin üstünde bilgisayar ve yeni teknolojiler ve malzemelerin öğretimi ile hazırlanmalıdır. Toplumun yenilenmesi ve zenginleştirilmesi gençlerden beklediklerimize bağlıdır." (*Perestroyka, Ülkemiz ve Dünya İçin Yeni Düşünce, Güneş Yayınları, sf. 112*).

Gorbaçov'un tüm kitapları, bunun yansıtabildiğimizden çok daha geniş bir kucaklayıcılık ile günümüz dünyasını ve Sovyetler Birliği'ne ışık tutuyor. Barış, ekonomik, insan politikası, demokrasi, demokrasi bu kitaplarda ayrı ayrı ele alınıyor, işleniyor. Yeni'yi belirleyen bunu Marksist-Leninist dünya görüşünü gerçekleştirdiği yaratıcılık ve gerçekçilik karşısında korkusuzlukla yapıyor Gorbaçov. Yinelik, özgür bir bakışla, yaşamı bakımayı öğretiyor. Sonuçları, dogmaları, duyguları bir kenara bırakarak dünyaya ve ülkemize kayıtsız bir bakışla bakabilmemiz yeterli bu kitaplardan ayrılmak mümkün.

GORBAÇOV'UN KİTAPLARI

1. PERESTROYKA-ÜLKEMİZ VE DÜNYA İÇİN YENİ DÜŞÜNCE, Güneş Yayınları, İstanbul, 1988, Türkçesi: Kasım Yargıcı.
2. YENİLENME VE KADRO POLİTİKASI, Bilim ve Sanat Kitapları, İstanbul, Ekim 1987.
3. EKİM VE PERESTROYKA-DEVRİM SÜRÜYOR, Bilim ve Sanat Kitapları, İstanbul, Şubat 1988
4. EKONOMİNİN KÖKLÜ YENİLENMESİ, Bilim ve Sanat Kitapları, İstanbul, Şubat 1988
5. NÜKLEER SİLAHSIZLANMA VE BARIŞ, Bilim ve Sanat Kitapları, İstanbul, Aralık 1987.
6. KONUŞMALAR VE MAKALELER I ve II, Amaç Yayıncılık, İstanbul, Şubat 1988.

"yalnız kendi adıma değil..."

Merhaba Yarın,
Merhaba Yarınlı Kardeşlerim.

Dergiye bir yıldır abone yim. Ancak daha önce Ankara'da bulunmam sebebiyle, gerek kitapçılardan satın alarak, gerek arkadaşlardan Yarın'ı takip ediyordum. Abone süremin dolmuşu bi, nasıl abone olacağım düşündüğüm bir sırada Yarın Abone Kulübünün altı aylık abone armağanını bulunduğunu bildiran mektubu gördüğümde içimin sevinçle dolduğunu anlatamam. Sevincim yalnız kendi adıma değildi tabiiki. Dergiye abone olmam dolayısıyla dergiyi takip edebilecek, yazıları ve dergiyi tartışıp değerlendirebileceğim bir mesnu yedi-sekiz arkadaş da var köyde. Bu yüzden Yarın Abone Kulübüne teşekkürüm yalnız kendi adıma değil, arkadaşlar adına da.

Sevgi ve dostlukla nice güzel yıllar dileriz.

Turkay Değirmenci
Karaköy-Çardak, Burdur

"önemli olan engellerin büyüklüğü değil, verilen savaşımın büyüklüğü, yüceliğidir."

Sayın Yarın Dergisi Sorumlusuna,

Öncelikle 1 Mayıs İşçi Bayramınızı en yürekten kutlarken, demokrasi yolunda verdiğiniz onurlu mücadelede size başarılar dilerim.

Bilmenizi isterim ki tüm dünya solcularına ilk olduğu gibi yüreklerimiz sizinledir birlikte çarpmaktadır. Ta ki "Barış, Demokrasi, Sosyalizm" yolunda verilen mücadele sonuçlarına bağlar. Bizler için önemli olan engellerin büyüklüğü değil, verilen savaşımın büyüklüğü, yüceliğidir. Bunun en güzel örneğini de TBKP liderlerinden olan Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'dan verimlerde. Onlar birer insandır, isimdan öte birer simgedir.

Sayın Yarın Dergisi, sizden bu tek ricam olacak. Lütfen bana Nihat Sargın ve Haydar Kutlu'nun yaşama adreslerini gönderin. Onlara mektup yazmak, dayanışmamızı belirtmek istiyorum. Derginizde her ihtimâle karşı gönderdiği cevap yayınlandığına göre, demek ki adreslerini biliyorsunuz. Bizi bundan mahrum etmeyin.

Sevgilerle,

Alper Bahçecioğlu
Magosa - Kıbrıs

"ekmek ve sü kadar..."

Değerli Dostlar,

1 Mayıs'ın geleneğine uygun, bir kez daha bir çok alanda yoğunlaşacağına eminim ortak bir mücadelenizde ve yayın hayatınızda başarılar dileriz.

Değerli dostlar, hangi şartlarda -maddi, politik- yayın faaliyetinizi sürdürdüğünüzü tahmin etmekle birlikte, yayınlarınızın ücretsiz abone olma isteğimize (ekmek ve su kadar ihtiyaç duyduğumuz her türden yayını elde etmedeki olanaksızlığımızı anlarsınız) gösterdiğiniz ilgi için şimdiden teşekkür ederiz.

Bir Grup siyasi tutuklu adına
Ahmet Yücel
Kapalı Cezaevi
Yalova, İstanbul

YARIN abone kulübü

Armağan Kazanan Abonelerimiz

Mayıs ayı çekilişinde:

Şengül Hozat (Kayseri) ve Sevim Erdim (Bayramyaça Cezaevi) kitap, Vedat Dirikel (İstanbul) ve Turgay Değirmenci (Burdur) 6 aylık abonelik ve Emine Kazım (İstanbul) ve Uğur Küçük (İzmir) kaset;

Haziran ayı çekilişinde:

Ahmet Erhan (Sinop Kapalı Cezaevi) ve Ali Fuat Kaplan (Malatya E Tipi Cezaevi) kitap, Mahmut Oğuz (İstanbul) ve Yaşar Özkan (Bursa) 6 aylık abonelik ve Orhan Akşehlin (Ankara) ve Durmuş Kılınç (Ankara) kaset kazandılar.

DERGİ ULAŞIMINDA AKSAMALAR

Son aylarda, pek çok abonemize dergileri ulaşmıyor, ya da geç ulaşıyor. Dergimizin geç çıkması ya da abone kulübü çalışmalarımızın öğrenci arkadaşlarca beş zamanlarında yürütülmüyor olması aksamaların bir nedeni. Okurlarımızın bundan anlayışla karşılayacağını düşünüyoruz. Ancak aksaklıkların bir bölümü bizim dışımızda gelişiyor, dergiler ya postada kaybolmuyor, ya da (yurt, okul vb. verilere için) posta kutumuzdan alınıyor. Her türlü aksaklığın kısa zamanda çözümlenebilmesi için öncelikle posta kutusu, postane vb. yerleri kontrol etmeleri ve sonucu bize bildirmeleri gerekiyor.

Dergilerin postada kaybolmaları olasılığı üzerine PTT ile ilgili girişimlerimizi sürdürüyoruz. Diğer aksaklıkların düzeltilmesi için de elimizden geleni yapmaya çalışacağımızı belirtiyor, abonelerimizden de destek bekliyoruz.

"en içten sevgi ve selamlar..."

Selam,

9 yıldan bu yana cezaevinde yatıyorum. Bu süren zaman içinde dünyadan yıllar okuma olanağından yoksun kaldım. Şimdi bu olanağa sahibim. Ancak maddi olanaksızlıklar yüzünden kitap alamadığım gibi, dergileri ve dergileri de takip edemiyorum. Yarın dergisinin durumu dikkate alınarak dergiye abone olmamı sağlayacağı numarayla içeriden dışarıya, tüm Yarın çalışanlarına en içten sevgi ve selamlarımı sunarım.

Salih Karakaş
P.K. 183, Koğuş 17
Malatya

"1 mayısları kutlama hakkımızı alacağız."

Değerli Yarın Dergisi,

Politik sistemleri ne olursa olsun, tüm dünyada kutlanan 1 Mayıs Emekçi Bayramı'nın sadece gericilerin ülkesinde engellenmesini nefretle karşıyoruz. Ve inanıyoruz ki, bu yasaklar ne kadar sürerse sürsün, emekçilerin sokağa dökülerek alanları doldurmaya devam edeceğini bilmek ve özgürlüklerimiz içinde 1 Mayısları kutlama hakkımızı da elde edeceğiz.

Bu evrensel hak için mücadele verenleri destekliyor, yürekten selamlıyoruz.

Eskişehir Gençliğinden Bir Grup

Boş tarafı 18. sayfada

bulunduğu radikle bağımlı, kendi sesini kendisinden başkasının duymamasına gönlümüz razı olmuyor. Ama eleştirilerimizde 'kavuşa tükürmeyi' hedeflemiyoruz. Eleştiri adı altında ihbarcılığa da kilimemeye de karşı çıkıyoruz.

"... *eleştirilerin bilimsel yeliştirmenin temeli olduğunu kabul etmemiz gerekir. Bu farklı olanın varlık nedeninin benimsenmesi anlamına gelir. Eleştirinin varlığı farklılığın varlığını, farklılığın varlığı ise eleştirinin varlığını ortaya çıkarır.*"

Bir kez daha tekrarlamakta sakınca görmüyoruz. Evet, biz, bizden farklı ve biçi sosyalist zeminine basan eğilimlerin olduğunu kabul ediyoruz. Doğru bizim tekalimizde değil, ama savunduklarımızın doğruluğuna inanıyoruz. "... *değişmiyebuşkuların doğru olarak benimsetmenin tek yolu ikna metodudur.*" Biz de değişik sosyal eğilimleri eleştirerek, onları ikna etmek istiyoruz. Eleştiriden de korkmuyoruz. Varsa yanlışlıklarımız, onlardan vazgeçmenin gerekliliğine de inanıyoruz. Yani ikna metodunu özüne koyan bir çevre olarak, ikna olmaya da hazır.

Özcesi, uluslararası sosyalist hareketin en büyük zaaflarından birinin 'demokrasi' eksikliği olduğunu, tıkanıklığın ülkemiz sosyalist hareketini de düşman kamplara bölündüğünü, sosyalist hareketin büyük bir kesiminin bugüne kadar buryuvasiyle ideolojik hesaplaşmayı bedelin orta yerine koymasına rağmen bugün lafızda kaldığını, pratikte dergilerimizin hemen tamamının birbirinize küfür etmeye ayrıldığının hepimiz billiyoruz. Tıkanıklığı aşacağız. Buna inanıyoruz. Ama bu keşmekeşten tatlı bir biçimde kurtulmak için kendimizi rehtelerden geçirmeye hazır mıyız?

■ ■ ■

Geçmişte çok sıkı bir ses, "Birleşelim de sesi, devrimci kuvvetlik" diyordu. O hengamenin arasında şimdi bu sesi daha olan bu ses, bugün daha gürçekçiyor. Veriler daha da güç çıkacağını gösteriyor. Şimdi soru, bu gün yükseltmeye, yani birleşmeye talanmalı atmaya hazır olup olmadığımızı, 'mücadelemizin sağlamlığını' açıklamaya ve buna uygun davranmaya kalıyor.

Bütün bunlardan sonra, biz sosyalist gençler, dünyayı ve ülkemizi bizim gibi yorumlayan/yorumlamayan bütün sosyalist, sol, demokrat gençlerle başta dernekler olmak üzere her alanda birlikte yapmaya hazırız. Hazır olduğumuzu yalnız lafızda göstermiyor, pratikte de buna uygun adımlar atıyoruz.

Yazımı son veriyorum. Bir ihtiyaç gibi yeniden, bir ihtiyaç gibi YENİ AŞAMA okuruna ulaşmayı bedeleyen Sayın Yasemin ÇONGAR'ın yazısına ve kendisinde nasıl bakışımıza gösterdiği olarak, gene bir ihtiyaç gibi yanıtını bekleyen, gelecekte sahibi olacak olan gençler arasında dostluğun ve dayanışmanın ilk adımına karşılık olmuş bir adım olarak değerlendirilmiş istiyorum. İsiliyorum ki farklı farklı varlıklarla bağlı, bu dil sesini kendisine benzetmeye duymadığı dönemler bir ihtiyaç gibi gitmiştir. Önümüzde şöyle bir hedef koyalım. Ya aynı sokakta gelinen ünlü açıkım ya da farklı sokaklara ayrılıp, farklı evlerde de olsak, birbirimizi duyup, anlamaya çalışalım. Başka yol göstermiyor.

İnsiyatif-merkez bir toplum yaratma uğruna bulunduğun alanda kalan YARIN çalışan ve okurlarına mücadelelerinde başarılar dilliyorum.

SON GELİŞMELER VE GENÇLİĞİN ÖZLEMİ

balkanlarda barış

Çocukluğumuzdan beri hep söyleniriz: "Su uyur düşman uyumaz". Nedendir bilinmez, ülkemizle sınırı olan hemen hemen her ülke düşmanımızdır. Yine söylenir "av alma komşu al". Belki de bunun için ninelerimiz, dedelerimiz "nerde o eski günler" diye sık sık geçmişe özlemlerini dile getirirler. Onlar da haksız değiller bana; torunları "cedlerini" pek tanımıyorlar, pek de takmıyorlar. Her kavga ettikleriyle de düşman olmuyorlar. Oysa "cedlerimiz" ta Orta Asya'dan "pala elde yalnız edip" zoraki komşu daha sonra ev sahibi oldukları topraklarda "su uyur düşman uyumaz" diyerek komşularımızla kavga edip duruyor bellemişler.

O günden bugüne "exeli ve ebedi" düşmanlarımız olmuş. Ev almışız ama komşu alamamışız. Bunun için dünyanın öbür ucundan dost tutmuşuz. "Hürriyetçi Amerika" büyük dostumuz, müttefikimiz, herşeyimiz olmuş. Yıllar geçmiş iktidar koltuğunu eskitenler, devirenler olmuş; ama büyük dost bizi hiç terketmemiş, arka çıkıp destek vermiş. Gün olmuş 12 Mart olmuş, gün olmuş 12 Eylül gelmiş. Hep o "hürriyetçi dostun arka çıkışı" konuşulur olmuş. Komşularımızla kavgalı mıyız? Orada o. Avrupa'ya açılmak mı istiyoruz? Yine arkamızda o. Ne demeli, değişmez dostumuz Amerika, sen çok yaşa.

DAVOS-BELGRAD: NASIL BİR RUH?

Bitmeyen tangoyu ara verip Ocak 1988'in Davos'una döndüğümüzde, iki komşu ülke başbakanları Özal ve Papandreu'nun biraraya geldiklerini, bir ay sonra da Belgrad'da tüm Balkan ülkelerinin dışişleri bakanlarının toplantısında, bir diğer komşumuz Bulgaristan'la "diyalog ve işbirliğini yaratmaya yönelik" bir protokolün imzalandığını görmekteyiz.

1987 yılında her iki ülke ile "neredeyse savaş durumuna gelinen" gelişmeler sonrasında, en azından masaya oturma disiplininin başlatılması "olumlu" bir gelişme olarak değerlendirilmeli. Yunanistan'la ilişkilerimiz gözönüne alındığında, yalnızca iki ülke başbakanının biraraya gelmesi bile, "aradaki dar iktidar hesapları ne olursa olsun, ABD'nin isteklerinin rolü yadsınamaz da" olumlu bir adımdır. Bulgaristan'la görüşmeler, "Türk azınlığı" konusunun yarattığı sıkıntılar çerçevesinde soğuyan ve donmaya giden ilişkilerin yeniden canlandırılması çerçevesinde gelişmektedir. 10-11 Mayıs 1988 günleri Sofya ve Ankara'da yapılan çalışma grubu toplantılarında, Bulgaristan, ilişkilerinin çok yönlü canlandırılması önerileri getirirken, Türkiye Türk azınlığın sorunlarını, göç isteklerini ve bölünmüş ailelerin birleştirilmesini önkoşul olarak öne sürmektedir.

Önce Davos, sonra Belgrad Ruhu diye adlandırılan bu hava içinde, diyalogu güçlendirmeye hizmet edebilecek kimi ziyaretler de önemliydi. Atina ve İstanbul Belediye başkanlarının karşılıklı ziyaretleri, Yunanistan'dan önce Miktis Teodorakis'in, daha sonra Kültür Bakanı Melina Mercouri'nin Türkiye'ye gelmesi, genç ziyaretlere ilişkin her türlü "spekülatif yorum" karşın olumlanmalıdır. Ancak sözedilen atmosferin gerçek bir "barış ruhu" olabilmesi için alınması gereken daha çok adım var. Öncelikle barışın "herkesin istemi, herkesin hakkı" olduğu, Balkan ülkeleri halklarının yörelerinde barışı sağlamak ve korumak için mücadelelerine Türkiye'nin de katılma olanağının engellenmemesi gerekiyor.

Türkiye-Yunanistan Dostluk Derneği'nin kurulması, örgütün Yunanistan'daki alt organlarının oluşturulduğu bir aşamada, Türkiyeli aydınların da çabaları sonuçlu başarıldı. Bu derneğin, yalnızca ANAP hükümetinin ve onun iç politika-dış politika denge hesaplarının gerektirdiği ve öngördüğü ölçüde "iş" yapmaması, halkların barış, dostluk istemlerini yükseltmesi ve Ege, Kıbrıs sorunlarında Türk hükümetinin "asker bulundurma, askeri manevra yapma" politikasına NATO'nun saldırgan tatbikatları ve yeni silahlanma projelerine muhalefet çerçevesinde, geniş kesimleri kucaklayabilmeyi de hedeflemesi gerekiyor.

Balkanlarda diyalog, işbirliği yönünde atılan adımlardan biri de Birleşmiş Milletler Eğitim, Kültür ve Bilim Örgütü UNESCO çerçevesinde. Balkan ülkeleri UNESCO Komisyonlarının ders kitaplarını incelemek üzere biraraya gelecek olması, bizce Davos-Belgrad ruhu denilip, bep tırnak içinde kalacak bir barışa hizmet eden görüşmelerden çok daha etkin sonuçlar verebilecek bir girişim. Çünkü sözkonusu olan, doğrudan genç insanların beyinlerine egemen ideoloji tarafından yıllardır akıtılan barış karşıtı, şoven duyguların gözden geçirilmesi.

Davos-Belgrad ruhunun gerçek bir barış anlayışına oturabilmesi için, ders kitaplarındaki şoven, saldırgan deyim ve sözcükler ayıklanmalı, ortak tarihimizi anlatan kitapları Yunanlı genç, Yunanlı gencin okuduğu kitapları Türkiyeli genç okuyabilmeli; Ege kıyılarında sözde geçiş sağlanmalı, iki halk arasında düzenli ekonomik, sosyal, kültürel etkinlikler başlatılmalı ve politik iktidarların "uygun" gördüğü çerçevede kalan sanatçıların değil, iki ülke halklarının sahip çıktığı müzisyenlerin, yazarların, sinemacıların kucaklaşması sağlanmalıdır.

Balkanların nükleer silahlardan arındırılmış bölge ilan edilmesi yolundaki çalışmalar konusunda Türkiye hükümetinin gösterdiği "isteksizlik", bir başka kalıcı, çözücü barış adımının önünde sekte oluşturuyor. Balkan ülkelerinin yönetimlerinin sahip çıktığı, Balkan halklarının ortak istemi olan nükleer silahsız bölgenin yaratılması konusunda Özal hükümetine içten ve dıştan yapılacak demokratik baskı da önem taşıyor.

Türkiye ve Yunanistan gençliğinin birbirini tanıma, ortak kültürel birikimleri içinde yaratıcı çalışmalarda ortaklaşma olanağı karşılıklı iletişimi artırmaktan geçiyor. YARIN'ın uluslararası yazı yarışması ve Yunanistan Gençlik Barış Komitesi'nin bu çabaya katılarak açtığı paralel yarışma, sonuçta kazanan ikişer öğrencinin karşılıklı olarak birbirlerinin ülkelerini ziyaret edecek olması, bu açıdan önemli bir fırsattır.

YÖK Başkanı Doğramacı'nın davetli üzerine Türkiye'ye gelen Yunanlı rektörlerin "yükseköğrenimde işbirliği" konusundaki olumlu görüşleri de kayda değer. Doğramacı'nın bu işbirliğinden yana tavrı, ve öğrenci değişim programlarının olabilirliğinden sözetmesi ise akla ilk olarak "YÖK'ün seçtiği öğrenciler, Türkiye gençliğini kimleri temsil eder mi?" sorusunu getiriyor. Gerçekte esas olan, "barış kimin için? Kimin için dostluk?" sorusuna "halklar için" yanıtının verilmesidir. ANAP için, YÖK için onların dar çıkarları ve günlük prestijleri için atılacak "barışçı adımlar" kalıcı olabilir mi? Bunları tırnak içerisinden kurtarmanın yolu, tüm güçlerin barış hareketine, halklarımızın dostluğunu pekiştiriloceği etkinliklere katılabilmesini sağlamakta. Türkiye gençliğine ve tüm barış güçlerine, barış istemlerini yükseltme, anti-şoven, anti-emperyalist, enternasyonalist bilinci yaygınlaştırma ve barışçı düşünceyi örgütleme hakkından vazgeçmeme mücadelesini sürdürme görevi düşüyor.

ATİNA'YA DOĞRU

Özal'ın 23 Haziran'da Atina'yı ziyareti öncesi gazetelere yansıyan gelişmeler, "barışçı adımlar"ın iki yanındaki tırnak işaretlerini kalınlaştırma ve Davos sonrası yumuşama havasını dağıtma yönündedir. Özal, Hollanda gazetesi Algemeen Dagblad'ın AET üyeliği bağlamında Kıbrıs sorununun çözümüne ilişkin sorusuna "felaket orada kalmayı düşünmediğimizi, Güney'i ve Kuzey'i içine alan bir federasyon oluştuğunda, barış güvenceye alındığında askerin çekileceğini açıklarken, istihbaratlarıyla ünlü tanınan Foreign Report dergisi, "Özal'ın Kıbrıs'tan 5 bin asker çekme hazırlığında olduğunu, Papandreu'nun da bu jest üzerine AET mali yardımı (750 milyon dolar) önünde engel oluşturan şerhini çekeceğini" yazmıştır. Oysa aynı gün, Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü İnal Batu, "böyle bir kararın olmadığını açıklarken, Yunanistan gazetesi Ethnos'un sorusuna Genel Kurmay Başkanı Necip Torumtay, "Türk hükümeti ile Genel Kurmay Başkanlığı arasında görüş ayrılığı da düşünülemez" yanıtını vermiştir. Öte yandan, Davos sonrası özellikle AET ilişkileri gözönüne alınarak, 1964 Kararnamesi'nin yürürlükten kaldırılmasını, Ege'de uluslararası sularda ve havada yapılacak tatbikatların iptal edilmesini İnal Batu "modus vivendi (karşılıklı yaşanabilecek bir ortam)" yaratma hedefiyle bütünleyerek açıklarken özellikle askeri çevreler bu gelişmeleri rahatsızlıkla karşılayıp "bedava verilmiş ödünler" olarak değerlendirmekteler.

Bu arada, karşılıklı açıklamalar "ezeli ve ebedi dostumuz" ABD'nin girişimleriyle birleşiyor. ABD, Türkiye-Yunanistan görüşmelerinde, Kıbrıs konusunun da ele alınmasında ısrarlı olurken, Yunan gazetesi Kathimerini ABD Dışişleri'ne dayandırdığı haberinde Reagan'ın "Kıbrıs'ın askerden arındırılması önerisini yersiz bulduğunu" bildiriyor. Hemen ardından, ABD'nin NATO'daki daimi temsilcisi Alton Keel, Gorbaçov-Reagan zirvesi sonrası nükleer silahlar hariç tasarıdaki yeni düzenlemeler çerçevesinde, F. Almanya'da "yanlış depolanmış" kısa erimli nükleer sistemlerden bir bölümünün Türkiye'ye kaydırılacağını, zamanı gelince Türkiye'nin bunu kabulleneceğine inandığını belirtiyor.

SONUÇ

Balkanlarda nükleer silahsız bir bölge yaratılması, Balkan ülkeleri arasında barışçı, dostluğa ve işbirliğine dayalı ilişkilerin geliştirilmesi, Ege Denizi'nin, Kıbrıs'ın silah bölgesinden kurtarılması konularında Türkiye'nin anahtar bir rolü var. 1959'dan bu yana sürdürülen nükleer silahlardan arındırılmış bölge yaratma çalışmasında Türkiye'nin sessizliği, Türkiye gençliğinin bu çerçevedeki istemlerini yaygınlaşmasıyla barış hareketinin unsurlarının örgütlü etkinliklerini artırmasıyla kırılabilir. Balkan gençliğinin biraraya geleceği platformlarda, Türkiye-Yunanistan arasındaki ortak etkinliklerde, demokratik gençlik hareketinin sesi mutlaka duyulmalıdır. Gerçek barış ruhu ANAP'ın, YÖK'ün sihirli şişelerinde saklı bir ruh değildir. O halkların canlarında dolaşır, halklarını mücadeleyle vücut bulur.